

ЕВРОПЕЙСКИ СЪЮЗ
ЕВРОПЕЙСКИ
СОЦИАЛЕН ФОНД

„УНИФИЦИРАНИ ПРОЦЕДУРИ ЗА ПРЕДОСТАВЯНЕ НА ПРАВНА ПОМОЩ /СЪДЕБНА ФАЗА/ И ЯСНИ КРИТЕРИИ И ПОДХОДИ ПРИ ДОПУСКАНЕ НА ПРАВНА ПОМОЩ /СЪДЕБНА ФАЗА/ ЗА ЛИЦА ПО ЧЛ. 22 ОТ ЗПП , В ТОВА ЧИСЛО И ЗА ЛИЦА ОТ УЯЗВИМИ ГРУПИ И РАЗРАБОТВАНЕ НА МЕХАНИЗЪМ ЗА СЛУЖЕБНО СЪБИРАНЕ НА ИНФОРМАЦИЯ ЗА СОЦИАЛНИЯ СТАТУС НА ПРАВОИМАЩИТЕ ЛИЦА.“

Проект BG05SFOP001-3.001-0020 „Стратегически реформи в Националното бюро за правна помощ“, финансиран по процедура BG05SFOP001-3.001 по приоритетна ос № 3 „Прозрачна и ефективна съдебна система“ на Оперативна програма „Добро управление“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд

СЪДЪРЖАНИЕ:

ПЪРВА НАСОКА: „РАЗРАБОТВАНЕ НА УНИФИЦИРАНИ ПРОЦЕДУРИ ПО ПРЕДОСТАВЯНЕ НА ПРАВНА ПОМОЩ ОТ СЪДА“

I. Формулиране на задълженията на съда при допускането на задължителна правна помощ по видове дела и разработването на процедура за това	9
1. Видове дела	9
1.1. Наказателни дела	9
1.2. Граждански дела	13
1.3. Административни дела	15
2. Процедура при допускане на задължителна правна помощ	16
II. Формулиране на задълженията на съда при допускането на правна помощ по молба на страна по различните видове дела, изброени в предходната точка и разработването на процедура за това	16
1. Задължения на съда	17
1.1. Задължения на съда по граждански и административни дела	17
1.2. Задължения на съда по наказателни дела	17
2. Процедура при допускането на правна помощ по молба на страна	18
III. Формулиране на задълженията на съда при допускането на правна помощ от резервен защитник по наказателно дело и разработването на процедура за това	18
1. Задължения на съда	18
2. Процедура	19
IV. Формулиране на задълженията на съда при допускането на правна помощ от дежурен адвокат по наказателно дело и разработването на процедура за това.....	19
1. Задължения на съда	19
2. Процедура	20
V. Формулиране на задълженията на съда при допускане на правна помощ по граждански дела /в т.ч. изпълнителни дела/ и административни дела от особен представител в хипотезите на ГПК и АПК и разработването на процедура за това.....	20
1. Задължения на съда	20
2. Процедура	20
VI. Формулиране на задълженията на съда при допускане на правна помощ по наказателни дела от повереник и особен представител и разработването на процедура за това	20
1. Задължения на съда	21
2. Процедура	21

VII. Изготвяне на правила /процедура/ и форми за информиране на гражданите от съдилищата за правото им на правна помощ и последиците от това	21
1. Правила (процедура) за информиране	22
VIII. Разработването на образци на молби за правна помощ до съдилищата и нейното документално обосноваване, включително формуляри за декларации.....	22
1. Образец на молба за правна помощ по гражданско дело	22
2. Образец на молба за правна помощ по наказателно дело	23
3. Образец на декларация	24
IX. Разработване на примерни /препоръчителни/ образци на съдебни актове за допускане на правна помощ, съдържащи фактически и правни основания за издаването на акта в зависимост от вида на делото и характера на правната помощ	27
1. Примерен образец за допускане на правна помощ по гражданско дело	27
2. Примерен образец за задължително допускане на правна помощ по гражданско дело	29
3. Примерен образец за допускане на правна помощ по наказателно дело	30
X. Формулиране на задълженията на съдилищата във връзка с осъществяване на взаимодействие между тях и адвокатските съвети, включително разработване на писмени форми за кореспонденция между съдилищата и адвокатските съвети	32
1. Задължения	32
2. Писмени форми за кореспонденция	32
XI. Формулиране на задълженията на съда и разработване на процедура по назначаване на адвокат за предоставяне на правна помощ по видове дела.....	33
1. Задължения на съда	33
2. Процедура	33
XII. Разработване на примерни образци на съдебни актове за назначаването на адвокат за служебен защитник, резервен защитник, дежурен адвокат, процесуален представител, особен представител, повереник, съдържащи правните основания в зависимост от вида на делото и правната помощ	33
1. Примерен образец за определяне на адвокат по гражданско дело	33
2. Примерен образец за определяне на адвокат по наказателно дело	35
XIII. Разработването на примерни образци на съдебни актове за отказ на правна помощ, съдържащи фактически и правни основания в зависимост от вида на делото	37
1. Примерен образец на отказ за предоставяне на правна помощ по гражданско дело	37
2. Примерен образец на отказ за предоставяне на правна помощ по наказателно дело	39
XIV. Формулиране на задълженията на съда при замяна на служебния защитник с друг и разработване на процедура за това, включително изготвяне на примерни форми на съдебни актове за замяна на служебен защитник	40
1. Процедура	41
2. Примерен образец за замяна на служебен защитник	41

XV. Формулиране на задълженията на съда при освобождаване на служебно назначения защитник и разработването на процедура за това, включително изготвянето на примерни образци на съдебни актове за освобождаване на служебно назначения адвокат.....**42**

1. Задължения на съда **43**
2. Процедура **43**
3. Примерен образец за освобождаване на служебно назначен адвокат **43**

XVI. Формулиране на задълженията на съда при прекратяването на правна помощ и разработването на процедура за това, включително изготвяне на примерни образци на съдебни актове за прекратяване на правната помощ.....**44**

1. Задължения на съда **45**
2. Процедура **45**
3. Примерен образец за прекратяване ползването на правна помощ **45**

XVII. Формулиране на задълженията на съда при лишаване на лицето от правна помощ и разработването на процедура за това, включително изготвяне на примерни образци на съдебни актове за лишаване от правна помощ**47**

1. Задължения на съда **47**
2. Процедура **48**
3. Примерен образец за лишаване от ползването на правна помощ **48**

XVIII. Разработването на процедура за присъждане на разноските за правна помощ по наказателни, граждански и административни дела от съда включваща формулиране на задълженията на НБПП, съда и адвокатите по присъждане на разноските и разработването на образци на молби за това**50**

ВТОРА НАСОКА: „УНИФИЦИРАНЕ НА ПРОЦЕДУРИТЕ ПРИ ПРЕДОСТАВЯНЕ НА ПРАВНА ПОМОЩ ОТ АДВОКАТСКИТЕ СЪВЕТИ В АСПЕКТА НА ЗАДЪЛЖЕНИЯТА ИМ ПО ЧЛ. 18 ОТ ЗАКОНА ЗА ПРАВНАТА ПОМОЩ.“

УВОД	53
I. ОБЩИ ПОЛОЖЕНИЯ.....	53
II. ОБЩИ ПРАВИЛА ЗА ОПРЕДЕЛЯНЕ НА АДВОКАТ ЗА ОСЪЩЕСТВЯВАНЕ НА ПРАВНА ПОМОЩ.....	54
III. КРИТЕРИИ ЗА ОПРЕДЕЛЯНЕ НА АДВОКАТИ, ВПИСАНИ В НРПП ЗА ОСЪЩЕСТВЯВАНЕ НА ПРАВНА ПОМОЩ.....	57
IV. ОПРЕДЕЛЯНЕ НА ДЕЖУРЕН АДВОКАТ И РЕЗЕРВЕН ЗАЩИТНИК.....	59
V. ОСЪЩЕСТВЯВАНЕ НА КОНТРОЛ ОТ АДВОКАТСКИТЕ СЪВЕТИ ПО ДОПУСКАНЕТО НА ПРАВНА ПОМОЩ ОТ СЪДИЛИЩАТА	60
VI. ОЦЕНКА НА РАБОТАТА НА АДВОКАТИТЕ, ОПРЕДЕЛЕНИ ЗА ПРЕДОСТАВЯНЕ НА ПРАВНА ПОМОЩ.....	61

VII. РЕД ЗА РАЗГЛЕЖДАНЕ НА ЖАЛБИ И СИГНАЛИ ОТНОСНО КАЧЕСТВОТО НА ПРЕДОСТАВЕНАТА ОТ СЛУЖЕБНИЯ ЗАЩИТНИК ПРАВНА ПОМОЩ	62
VIII. СЪДЕЙСТВИЕ НА ЛИЦАТА ПО ЧЛ. 22 ОТ ЗПП.....	62
ДОПЪЛНИТЕЛНА РАЗПОРЕДБА	63
Приложение № 1 - Уведомително писмо	64
Приложение № 2 - Отчет за извършена работа	66
Приложение № 3 - Становище относно отчет за правна помощ.....	71
Приложение № 4 - Заявление за вписване в националния регистър за правна помощ	73
Приложение № 5 - Допълнително заявление за професионалния опит, квалификация и предпочитания	77
Приложение № 6 - Заявление дежурни адвокати.....	80
Приложение № 7 - Списък на дежурни адвокати	82
Приложение № 8 - Уведомително писмо за определен дежурен адвокат	83
Приложение № 9 - Формуляр за отчет на дежурен адвокат	85
Приложение № 10 - Списък на резервните защитници	91
Приложение № 11 - Заявление за резервен защитник	92

ТРЕТА НАСОКА: „РАЗРАБОТВАНЕ НА КРИТЕРИИ И ПОДХОДИ ПРИ ДОПУСКАНЕ НА ПРАВНА ПОМОЩ ОТ СЪДА ПО ВСИЧКИ ВИДОВЕ ДЕЛА И ПРАВНА ПОМОЩ, ВКЛЮЧИТЕЛНО ПО ВИДОВЕ ПОТРЕБИТЕЛСКИ ГРУПИ ПО ЧЛ. 22 ОТ ЗАКОНА ЗА ПРАВНАТА ПОМОЩ“

I. КРИТЕРИИ ЗА ПРЕДОСТАВЯНЕ НА ПРАВНА ПОМОЩ, ОБХВАЩАЩА СЛУЧАИТЕ, ПРИ КОИТО ПО СИЛАТА НА ЗАКОН ЗАДЪЛЖИТЕЛНО СЕ ПРЕДВИЖДА АДВОКАТСКА ЗАЩИТА, РЕЗЕРВЕН ЗАЩИТНИК ИЛИ ПРЕДСТАВИТЕЛСТВО – ПО ВИДОВЕ ДЕЛА.....	100
1. НАКАЗАТЕЛНИ ДЕЛА	100
1.1. Процедура при предоставяне на правна помощ в случаите на задължителна защита.	104
1.2. Процедура по назначаване на резервен защитник в наказателното производство	105
1.3. Процедура по назначаване на особен представител	106
1.4. Процедура по предоставяне на правна помощ в случаите на задължителна защита при съкратено съдебно следствие	107
1.5. Предоставяне на правна помощ при решаване на делото със споразумение	108
1.6. Процедура по предоставяне на правна помощ в особените производства по Част седма от НПК	109
2. ГРАЖДАНСКИ ДЕЛА	110
2.1. Предоставяне на правна помощ в случаите на задължителна защита по граждански дела	112

2.2. Предоставяне на правна помощ в случаите на назначаване на служебен защитник по граждански дела по искане на страната	113
3. АДМИНИСТРАТИВНИ ДЕЛА	114
3.1. Предоставяне на правна помощ в случаите на задължителна защита по административни дела	114
3.2. Предоставяне на правна помощ в случаите на назначаване на служебен защитник по административни дела по искане на страната.	115
II. КРИТЕРИИТЕ ЗА ПРЕДОСТАВЯНЕ НА ПРАВНА ПОМОЩ В СЛУЧАИТЕ, КОГАТО ПОДСЪДИМИЯТ ИЛИ СТРАНАТА ПО НАКАЗАТЕЛНО, ГРАЖДАНСКО ИЛИ АДМИНИСТРАТИВНО ДЕЛО НЕ РАЗПОЛАГА СЪС СРЕДСТВА ЗА ЗАПЛАЩАНЕ НА АДВОКАТ .	117
1. НАКАЗАТЕЛНИ ДЕЛА	118
1.1. Обвиняемият/подсъдимият	118
1.2. Физически лица, конституирани в процесуално качество.	119
1.3. Пострадалият от престъпление, който не е конституиран в съответно процесуално качество.	121
2. ГРАЖДАНСКИ ДЕЛА	123
3. АДМИНИСТРАТИВНИ ДЕЛА	126
4. ПРЕЦЕНКА НА ОБСТОЯТЕЛСТВАТА ПО ЧЛ. 24 ОТ ЗПП ПО ГРАЖДАНСКИ И АДМИНИСТРАТИВНИ ДЕЛА	126
III. МЕХАНИЗЪМ ЗА ПРИЛАГАНЕТО НА КРИТЕРИИТЕ ОТ ВСИЧКИ НАЦИОНАЛНИ СЪДИЛИЩА	127
1. Указания от 26 май 2010 г. за заплащане на особени представители	128
2. Указания във връзка с назначаване на резервни защитници	129
3. Указания относно участие на адвокати във ВКС	129
IV. КРИТЕРИИ И МЕХАНИЗЪМ ЗА ПРЕДОСТАВЯНЕ НА ПРАВНА ПОМОЩ НА ДЕЦА	131
1. ПРАВНА ПОМОЩ ЗА КОНСУЛТАЦИЯ И/ИЛИ ПОДГОТОВКА НА ДОКУМЕНТИ ЗА ЗАВЕЖДАНЕ НА ДЕЛО (ПЪРВИЧНА ПРАВНА ПОМОЩ) НА ДЕЦА.	133
1.1. Правни основания за предоставяне на първична правна помощ на деца	133
1.2. Механизъм за предоставяне на първична правна помощ на деца	134
2. ПРАВНА ПОМОЩ ЗА ПРОЦЕСУАЛНО ПРЕДСТАВИТЕЛСТВО НА ДЕЦА	134
2.1. Процесуално представителство по реда на Закона за закрила на детето.	135
2.2. Процесуално представителство по реда на Наказателно – процесуалния кодекс	136
2.3. Процесуално представителство по реда на Гражданския процесуален кодекс	137
2.4. Процесуално представителство по реда на Закона за борба с противообществените прояви на малолетните и непълнолетните	137
2.5. Процесуално представителство по реда на Указа за борба с дребното хулиганство	138
2.6. Закон за защита от домашно насилие.	138

V. КРИТЕРИИТЕ И МЕХАНИЗЪМ ЗА ПРЕДОСТАВЯНЕ НА ПРАВНА ПОМОЩ НА ПОСТРАДАЛИ ОТ ДОМАШНО ИЛИ СЕКСУАЛНО НАСИЛИЕ ИЛИ ОТ ТРАФИК НА ХОРА	138
VI. КРИТЕРИИТЕ И МЕХАНИЗЪМ ЗА ПРЕДОСТАВЯНЕ НА ПРАВНА ПОМОЩ НА ЛИЦА – БЕЖАНЦИ	141
VII. КРИТЕРИИ И МЕХАНИЗЪМ ЗА ПРЕДОСТАВЯНЕ НА ПРАВНА ПОМОЩ НА ЧУЖДЕНЦИ ПО ЗАКОНА ЗА ЧУЖДЕНЦИТЕ	145
1. Правна помощ по отношение на непридружено дете чужденец	148
2. Правна помощ по отношение на чужденец, настанен специален дом за временно настаняване на чужденци	149
3. По отношение на чужденец, спрямо който е приложена принудителна административна мярка	149
VIII. РЕЛЕВАНТНИ АКТОВЕ НА ЕС	150
1. Директива 2013/32/ЕС на Европейския парламент и на Съвета от 26 юни 2013 година относно общите процедури за предоставяне и отнемане на международна закрила (въведена с § 36 от Закона за изменение и допълнение на Закона за убежището и бежанците (ДВ, бр. 101 от 22.12.2015 г.).	150
2. Директива 2012/29/ес на европейския парламент и на съвета от 25 октомври 2012 година за установяване на минимални стандарти за правата, подкрепата и защитата на жертвите на престъпления и за замяна на Рамково решение 2001/220/ПВР на Съвета	154

ЧЕТВЪРТА НАСОКА: „РАЗРАБОТВАНЕ НА МЕХАНИЗЪМ ЗА СЛУЖЕБНО СЪБИРАНЕ НА ИНФОРМАЦИЯ ЗА СОЦИАЛНИЯ СТАТУС НА ПРАВОИМАЩИТЕ ЛИЦА“

I. ОБЩ ПРЕГЛЕД НА СЪЩЕСТВУВАЩАТА КЪМ МОМЕНТА НОРМАТИВНА БАЗА И ПРАКТИКА.....	157
II. НЕОБХОДИМОСТТА ОТ СЪЗДАВАНЕТО НА МЕХАНИЗЪМ ЗА СЛУЖЕБНО СЪБИРАНЕ НА ИНФОРМАЦИЯ.....	159
III. ОРГАНИ, КОИТО МОГАТ ДА ИСКАТ ИНФОРМАЦИЯ И ДОКУМЕНТИ ЗА ЛИЦЕ ПОДАЛО ЗАЯВЛЕНИЕ ЗА ПРЕДОСТАВЯНЕ НА ПРАВНА ПОМОЩ.....	160
IV. ВИД НА ИНФОРМАЦИЯТА, КОЯТО ТРЯБВА ДА СЕ СЪБИРА ЗА ЛИЦЕ, КАНДИДАТСТВАЩО ЗА ПРАВНА ПОМОЩ	160
V. ОРГАНИ, КОИТО МОГАТ ДА ПРЕДОСТАВЯТ ИНФОРМАЦИЯ ЗА ЛИЦЕ, КАНДИДАТСТВАЩО ЗА ПРАВНА ПОМОЩ.....	161
VI. НОРМАТИВНИ АКТОВЕ, ОПРЕДЕЛЯЩИ ОРГАНИТЕ И ВИДА НА ИНФОРМАЦИЯТА, КОЯТО СЕ ПРЕДОСТАВЯ ЗА ЛИЦЕ, КАНДИДАТСТВАЩО ЗА ПРАВНА ПОМОЩ	162
VII. ВИДОВЕ ДОКУМЕНТИ, КОИТО ИЗДАВАТ АДМИНИСТРАТИВНИТЕ ОРГАНИ И ФАКТИТЕ И ОБСТОЯТЕЛСТВАТА, КОИТО СЕ УДОСТОВЕРЯВАТ С ТЯХ.	164
VIII. СРОКОВЕ ЗА ПРЕДОСТАВЯНЕ НА ИНФОРМАЦИЯТА.	168
IX. НОРМАТИВНИ ПРОМЕНИ, НЕОБХОДИМИ ЗА ПРИЛАГАНЕТО НА МЕХАНИЗМА.	168

**Х. АДМИНИСТРАТИВНО ОРГАНИЗАЦИОННИ МЕРКИ И ДЕЙСТВИЯ ЗА ПРИЛАГАНЕТО НА
МЕХАНИЗМА ЗА СЛУЖЕБНО СЪБИРАНЕ НА ИНФОРМАЦИЯ.....169**

Първа насока: „Разработване на унифицирани процедури по предоставяне на правна помощ от съда“

I. ФОРМУЛИРАНЕ НА ЗАДЪЛЖЕНИЯТА НА СЪДА ПРИ ДОПУСКАНЕТО НА ЗАДЪЛЖИТЕЛНА ПРАВНА ПОМОЩ ПО ВИДОВЕ ДЕЛА И РАЗРАБОТВАНЕТО НА ПРОЦЕДУРА ЗА ТОВА:

А) НАКАЗАТЕЛНИ

Б) ГРАЖДАНСКИ /В Т.Ч. ИЗПЪЛНИТЕЛНИ ДЕЛА/

В) АДМИНИСТРАТИВНИ

Задължителните хипотези на правна помощ са уредени както в процесуалните закони, така и в някои материалноправни, при които съдът има задължението да назначи особен процесуален представител на някоя от страните.

Задължителна правна помощ е налице както в хипотезата на наказателното производство, така и в хипотезата на граждански и административни дела.

Според § 2 от ДР на ЗПП правната помощ по граждански дела включва и правна помощ по последващо изпълнително производство, което е започнало в срок една година от влизането в сила на съдебното решение, ако няма промяна в обстоятелствата, които са били налице по време на разглеждането на молбата за правна помощ. Това означава, че правна помощ се осъществява също така и в рамките на изпълнителното производство, за което са налице и данни в самия процесуален закон.

1. ВИДОВЕ ДЕЛА

1.1. Наказателни дела

Наказателните дела следва да се разграничават на различни видове, съобразно разделителния критерий, заложен в текста на чл. 80, ал. 1, т. 1 от *Правилника за администрацията в съдилищата* (ПАС).

а) наказателни дела от общ характер – по обвинителни актове, по внесени споразумения от прокурора по реда на *Наказателно-процесуалния кодекс* (НПК) и по молби за трансфер на наказателно производство от други държави по чл. 478, ал. 1, т. 2 НПК;

б) наказателни дела от частен характер – по тѣжби на пострадалия (НПК);

в) частни наказателни дела – по частни жалби, жалби по чл. 243 НПК и частни протести по НПК; по молби за реабилитация; по предложения за принудителни медицински мерки по чл. 89 НК; по искания за задължително настаняване и лечение по чл. 154, ал. 2 и 3 и по чл. 157 от *Закона за здравето*; по всички искания и жалби към съда в досъдебното производство; по производствата във връзка с изпълнение на наказанията; по делегация на български и чуждестранни съдилища по наказателни дела и по молби и предложения за определяне на общо наказание; по молби по чл. 474, ал. 3 НПК; по чл. 74, ал. 3 и чл. 111 от *Закона за изпълнение на наказанията и задържането под стража*; по чл. 23 – 24а от *Закона за борба срещу противообществените прояви на малолетните и непълнолетните*; по чл. 463 и сл. НПК; по *Закона за екстрадицията и Европейската заповед за арест*; по искане на прокурор за разкриване на банкова тайна; по искания по *Закона за електронните съобщения* и по *Закона за специалните разузнавателни средства*; по искания по *Закона за признаване, изпълнение и изпращане на решения за конфискация или отнемане и решения за налагане на финансови санкции*; по искания по *Закона за признаване, изпълнение и постановяване на актове за обезпечаване на имущество или доказателства*; по искания по *Закона за признаване, изпълнение и изпращане на съдебни решения и решения за пробация с оглед упражняване на надзор върху пробационните мерки и алтернативните санкции*; по чл. 40, ал. 4 ДОПК и други искания на органи, на които е възложено по закон да извършват действия при установяване на административни нарушения или преследване на престъпления;

г) административнонаказателни дела – по жалби срещу наказателни постановления, по УБДХ, по ЗООРПСМ, по предложения по чл. 78а НК и по чл. 83б ЗАНН;

д) наказателни дела - за възобновяване.

В рамките на наказателното производство задължителната защита не е общо правило. Такава се прилага в някои конкретни хипотези или за някои конкретни производства.

- настаняване за изследване в психиатрично заведение

В досъдебното производство съответният първоинстанционен съд в състав от един съдия и двама съдебни заседатели по искане на прокурора, а в съдебното производство - съдът, който разглежда делото, по искане на страните или по свой почин може да настани обвиняемия за изследване в психиатрично заведение за срок до тридесет дни (чл. 70, ал. 1 НПК). Съдът незабавно се произнася с определение в открито заседание, в което изслушва вещо лице - психиатър, и лицето, чието настаняване се иска. Участието на прокурор и защитник е задължително (чл. 70, ал. 2 НПК).

- когато обвиняемият е непълнолетен

Когато обвиняемият не е навършил 18-годишна възраст участието на защитник е задължително (чл. 94, ал. 1, т. 1 НПК).

- когато обвиняемият страда от физически или психически недостатъци, които му пречат да се защитава сам

- когато делото е за престъпление, за което се предвижда лишаване от свобода не по-малко от десет години или друго по-тежко наказание

- когато обвиняемият не владее български език

Това е една от хипотезите на задължителна защита, при която обаче обвиняемият може да се откаже от нея (чл. 94, ал. 2 НПК).

- когато интересите на обвиняемите са противоречиви и един от тях има защитник

Тук също обвиняемият може да се откаже от задължителната защита (чл. 94, ал. 2 НПК).

- когато е направено искане по чл. 64 или обвиняемият е задържан

- когато делото се разглежда в отсъствието на обвиняемия

- когато обвиняемият не е в състояние да заплати адвокатско възнаграждение, желае да има защитник и интересите на правосъдието изискват това

- по дела за тежки престъпления съдът може по реда на ЗПП да назначи на обвиняемия резервен защитник, независимо от упълномощаването на защитник, когато това е от изключително значение за провеждане на наказателното производство в разумен срок

- прилагане на принудителни медицински мерки

Съгласно чл. 34 НК „[п]о отношение на [невменяемите лица], в предвидените в този кодекс случаи могат да бъдат приложени съответни принудителни медицински мерки“. Чл. 89 НК пък поставя следното изискване към лицата – те да са извършили общественоопасно деяние в състояние на невменяемост или да са изпаднали в такова състояние преди постановяване на присъдата или през време на изтърпяване на наказанието.

Участието на прокурор, както и на защитник на лицето, спрямо което се иска прилагането на принудителни медицински мерки, е задължително - чл. 430, ал. 2 НПК.

- особен представител на ненавършил пълнолетие пострадал

Когато интересите на малолетния или непълнолетния пострадал и неговия родител, настойник или попечител са противоречиви, съответният орган му назначава особен представител - адвокат - чл. 101, ал. 1 НПК.

- особен представител на недееспособен или ограничено дееспособен пострадал

Особен представител - адвокат, се назначава и на пострадалия, когато той е недееспособен или ограничено дееспособен и интересите му противоречат на интересите на неговия настойник или попечител - чл. 101, ал. 2 НПК.

- участие на защитник при съкратено съдебно следствие

При предварителното изслушване на страните:

1. подсъдимият и неговият защитник, гражданският ищец, частният обвинител и техните повереници могат да дадат съгласие да не се провежда разпит на всички или на някои свидетели и вещи лица, а при постановяване на присъдата непосредствено да се ползва съдържанието на съответните протоколи и експертни заключения от досъдебното производство;

2. подсъдимият може да признае изцяло фактите, изложени в обстоятелствената част на обвинителния акт, като се съгласи да не се събират доказателства за тези факти.

Съдът назначава на подсъдимия защитник, ако няма такъв - чл. 372, ал. 2 НПК.

- участие на защитник при решаване на делото със споразумение

След приключване на разследването по предложение на прокурора или на защитника може да бъде изготвено споразумение между тях за решаване на делото. Когато обвиняемият не е упълномощил защитник, по искане на прокурора съдия от съответния първоинстанционен съд му назначава защитник, с когото прокурорът обсъжда споразумението - чл. 381, ал. 1 НПК.

- участие на защитник при признаване и изпълнение на присъда на чуждестранен съд

Искане за признаване в Република България на присъда на чуждестранен съд се отправя от компетентния орган на другата държава до Министерството на правосъдието. Министерството на правосъдието изпраща искането и приложените към него присъда и други документи на окръжния съд по местоживеенето на осъдения. Ако последният не живее в страната, компетентен да разгледа искането е Софийският градски съд. Съдът разглежда искането за признаване на присъдата на чуждестранния съд в състав от трима съдии в открито съдебно заседание с участието на прокурор, като на осъдения се назначава защитник, ако той не си е ангажирал такъв - чл. 465, ал. 3 НПК.

При всички положения, когато са налице предпоставките за това, съдът е длъжен да назначи за защитник адвокат - чл. 94, ал. 3 НПК.

1.2. Граждански дела

Гражданските дела също биват различни категории, като разграничението е дадено в текста на чл. 80, ал. 1, т. 2 ПАС. В тази категория обаче следва да попаднат също търговските, фирмените, нотариалните и изпълнителните дела.

В този смисъл, гражданските дела биват следните категории:

а) по всички молби и жалби от гражданскоправен характер, които се разглеждат в открито или закрито заседание и се издава решение;

б) частни граждански дела – по всички молби и жалби от гражданскоправен характер, включително касаещите случаи на съдебна администрация, по които съдът се произнася с определение или заповед, по делегация на българските и чуждестранните съдилища по граждански дела; по искане за разкриване на банкова тайна;

в) търговски дела по всички молби и жалби в производствата по чл. 365 ГПК и по несъстоятелност, срещу отказ за вписване в търговския регистър;

г) частни търговски дела – по всички молби, жалби и възражения, по които съдът се произнася с определение, с изключение на възраженията по чл. 690 ТЗ;

д) фирмени дела – по искания за вписване на юридическите лица с нестопанска цел и други юридически лица, които не са търговци;

е) нотариални дела в съдебните райони, в които съдията по вписванията изпълнява нотариални функции;

ж) изпълнителни дела – по молбите за образуване на изпълнително производство.

Принципното положение е, че по граждански дела задължителната защита е изключение. Въпреки това, такива хипотези са налице.

Следва да се отчете и една особеност на гражданския процес. Основен принцип, залегнал и в процесуалния закон, е принципът на диспозитивното начало - чл. 6 ГПК. Това означава, че едно производство започва и се развива само и доколкото страната има такова желание. В този смисъл, да се говори за задължителна правна помощ по гражданските дела, е доста условно.

Друга особеност на процеса по граждански дела е, че общата част на ГПК се прилага за множество производства, които са уредени в отделни материални закони. Освен това, когато става дума за специални производства, каквито са тези по спорна съдебна администрация или пък охранителните производства, следва да се има предвид, че техните правила също намират съответно приложение. Нещо повече, особени хипотези на участие на адвокати назначени по реда на ЗПП, могат да се развият и в производства, които се развиват извън съда, например нотариалните.

- извършване на действия спрямо процесуално недееспособно лице, което няма законен представител или попечител

Тази хипотеза на пръв поглед не обхваща случаите на задължително участие на адвокат. Това е така, защото законът изисква страната, която иска да извърши нетърпящо отлагане процесуално действие спрямо лице, което е процесуално недееспособно и което няма законен представител или попечител, да може да поиска от съда, пред който е висящо делото, да му назначи особен представител - чл. 29, ал. 2 ГПК. Независимо от това, самото процесуално действие няма как да бъде осъществено без наличието на назначен от съда особен представител.

- представителство на лице с неизвестен постоянен и настоящ адрес

Лице с неизвестен постоянен и настоящ адрес се представлява от лице, специално назначено от съда. В този случай разноските първоначално се понасят от на срещната страна - чл. 29, ал. 3 ГПК.

- представителство при противоречие в интересите на представляван и представител

При противоречие в интересите между представляван и представител съдът назначава особен представител. В този случай съдът според обстоятелствата определя дали първоначално разноските да се поемат от представлявания или от представителя - чл. 29, ал. 4 ГПК.

- връчване чрез залепване на уведомление

Когато ответникът в продължение на един месец не може да бъде намерен на посочения по делото адрес и не се намери лице, което е съгласно да получи съобщението, връчителят залепва уведомление на вратата или на пощенската кутия, а когато до тях не е осигурен достъп - на входната врата или на видно място около нея. Когато има достъп до пощенската кутия, връчителят пуска уведомление и в нея. Невъзможността ответникът да бъде намерен на посочения по делото адрес се констатира най-малко с три посещения на адреса, с интервал от поне една седмица между всяко от тях, като най-малко едно от посещенията е в неприсъствен ден. Това правило не се прилага, когато връчителят е събрал данни, че ответникът не живее на адреса, след справка от управителя на етажната собственост, от кмета на съответното населено място или по друг начин и е удостоверил това с посочване на източника на тези данни в съобщението. Когато установи редовността на връчването, съдът разпорежда съобщението да се приложи към делото и назначава особен представител на разноски на ищеца - чл. 47, ал. 6 ГПК.

- връчване чрез публично обявление

Ако при завеждането на делото ответникът няма регистриран постоянен или настоящ адрес, по искане на ищеца съобщението до него за заведеното дело се извършва чрез публикация в неофициалния раздел на "Държавен вестник". Съдът разрешава връчването да стане по този ред, след като ищецът удостовери чрез справка, че ответникът няма адресна регистрация и ищецът потвърди с декларация, че не му е известен адресът на ответника в чужбина. Ако въпреки публикацията ответникът не се яви в съда, за да получи преписи от исковата молба и приложенията, съдът му назначава особен представител на разноски на ищеца - чл. 48, ал. 2 ГПК.

- особен представител на длъжника в изпълнителното производство

Съдебният изпълнител назначава особен представител на длъжника в случаите, когато длъжникът не може да бъде намерен на адреса, както и когато при пристъпването към изпълнение констатира, че последният няма регистриран постоянен или настоящ адрес - чл. 430 ГПК.

- приподписване на касационната жалба

Касационната жалба се приподписва от адвокат или юрисконсулт, освен когато жалбоподателят или неговият представител има юридическа правоспособност. Към жалбата се прилага пълномощно за приподписването или удостоверение за юридическа правоспособност - чл. 284, ал. 2 ГПК.

Особеният представител може да извършва действия, за които се изисква изрично пълномощно, само с одобрението на съда, пред който се води делото - чл. 29, ал. 5 ГПК.

1.3. Административни дела

Административните дела биват два вида:

а) административни - по жалби по реда на Административнопроцесуалния кодекс и по други закони, предвиждащи съдебен контрол на административни актове от административен съд (окръжен съд) и районен съд;

б) частни административни дела – по всички искания и жалби по реда на АПК и други закони, по които съдът се произнася с определение или разпореждане.

Хипотезите на задължителна правна помощ по граждански дела са идентични с тези, които са уредени в ГПК, предвид препращащата разпоредба на чл. 144 АПК. В този смисъл, сред текстовете на АПК може да бъде открита една единствена разпоредба, която касае особеното процесуално представителство.

- особено процесуално представителство на множество лица

Когато в делото участват повече от 10 лица с еднакви интереси, които не са представени чрез пълномощник, съдът може да ги задължи в разумен срок да посочат общ пълномощник

измежду тях. Ако те не посочат такъв, съдът назначава служебно общ процесуален представител - чл. 136, ал. 1 ГПК.

2. ПРОЦЕДУРА ПРИ ДОПУСКАНЕ НА ЗАДЪЛЖИТЕЛНА ПРАВНА ПОМОЩ

Доколкото задължителната правна помощ се допуска по време на вече започнало (висящо) съдебно производство, то тя трябва да бъде под формата на процесуално представителство - чл. 21, т. 3 ЗПП.

В този смисъл, съдът следва да предостави правна помощ по реда на ЗПП, който съдържа и някои процесуалноправни разпоредби.

Доколкото самата процедура е идентична по всички видове дела, то може да бъде обобщено, че в хипотезата на задължителна правна помощ съдът се произнася с определение (предвид, че иде реч за процедурен съдебен акт), който следва да съдържа реквизитите по чл. 25, ал. 3 ЗПП, а именно:

1. наименование на акта;
2. наименование на органа, който го издава;
3. фактически и правни основания за издаването на акта;
4. лицето, на което се предоставя правна помощ;
5. вида на правната помощ, а в случаите по чл. 21, т. 3 - и делото, по което тя се предоставя;
6. начин на обжалване на акта;
7. дата на издаване, длъжност и подпис на лицето, издало акта.

Актът за предоставяне на правна помощ се изпраща незабавно на съответния адвокатски съвет за определяне на адвокат от Националния регистър за правна помощ.

II. ФОРМУЛИРАНЕ НА ЗАДЪЛЖЕНИЯТА НА СЪДА ПРИ ДОПУСКАНЕТО НА ПРАВНА ПОМОЩ ПО МОЛБА НА СТРАНА ПО РАЗЛИЧНИТЕ ВИДОВЕ ДЕЛА, ИЗБРОЕНИ В ПРЕДХОДНАТА ТОЧКА И РАЗРАБОТВАНЕТО НА ПРОЦЕДУРА ЗА ТОВА

Съдът има определени задължения във връзка с допускането на правна помощ при отделните видове дела, когато тази правна помощ не е задължителна, а се предоставя по молба на страните. Процесуалните действия от страна на съда са различни при различните видове дела

1. ЗАДЪЛЖЕНИЯ НА СЪДА

1.1. Задължения на съда по граждански и административни дела

Молбата за правна помощ се подава в писмена форма до съда, пред който делото е висящо. В определението, с което се уважава молбата, съдът посочва вида и обема на предоставяната правна помощ. Определението за предоставяне на правна помощ има действие от подаването на молбата, освен ако съдът постанови друго. Определението се постановява в закрито заседание, освен ако съдът прецени за необходимо да изслуша страната за изясняване на всички обстоятелства.

Определението, с което се отказва правна помощ, подлежи на обжалване с частна жалба, като определението на съда по частната жалба е окончателно - чл. 95, ал. 6 ГПК.

Съдът има задължението да информира страните за техните законни права и задължения във връзка с правната помощ, както и за правните последици при неизпълнение на задълженията им - чл. 99 ГПК.

Отделно от това, в някои конкретни хипотези съдът има задължението да уведоми страната, че има право да ползва правна помощ. Това са хипотезите на нередовна искова молба (чл. 129, ал. 2 ГПК), подаването на отговор на исковата молба (чл. 131, ал. 1 ГПК) и подаването на въззивна жалба (чл. 259, ал. 2 ГПК).

По граждански и административни дела правна помощ се предоставя в случаите, когато въз основа на представени доказателства от съответните компетентни органи съдът прецени, че страната няма средства за заплащане на адвокатско възнаграждение (чл. 23, ал. 3 ЗПП). Съдът формира преценката си, като взема предвид:

1. доходите на лицето или на неговото семейство;
2. имущественото състояние, удостоверено с декларация;
3. семейното положение;
4. здравословното състояние;
5. трудовата заетост;
6. възрастта;
7. други обстоятелства.

1.2. Задължения на съда по наказателни дела

Освен обвиняемия, право на безплатна правна помощ имат така също частният обвинител, частният тъжител, гражданският ищец или гражданският ответник. Такава се допуска, когато лицето представи доказателства, че не е в състояние да заплати адвокатско възнаграждение, желае да има повереник и интересите на правосъдието изискват това.

По наказателни дела преценката, че обвиняемият или подсъдимият няма средства за заплащане на адвокатско възнаграждение, се извършва от органа, който ръководи процесуалните действия, въз основа на служебно установеното имуществено състояние на лицето по конкретното дело.

За частния обвинител, гражданския ищец, гражданския ответник и частния тъжител преценката се извършва въз основа на представена декларация - чл. 23, ал. 4 ЗПП.

2. ПРОЦЕДУРА ПРИ ДОПУСКАНЕТО НА ПРАВНА ПОМОЩ ПО МОЛБА НА СТРАНА

Процедурата включва няколко етапа, които следва да се развият последователно:

- 1) разясняване на страните правото им да ползват правна помощ;
- 2) изразяване на желание за ползване на правна помощ;
- 3) изследване на наличието на предпоставките за ползване на правна помощ (в тази си част съдът следва да окаже на страната активно съдействие);
- 4) допускане ползването на правна помощ.

III. ФОРМУЛИРАНЕ НА ЗАДЪЛЖЕНИЯТА НА СЪДА ПРИ ДОПУСКАНЕТО НА ПРАВНА ПОМОЩ ОТ РЕЗЕРВЕН ЗАЩИТНИК ПО НАКАЗАТЕЛНО ДЕЛО И РАЗРАБОТВАНЕТО НА ПРОЦЕДУРА ЗА ТОВА

Хипотезите на допускане на правна помощ от резервен защитник са няколко.

На първо място, дори и да не е налице хипотезата на задължителна защита, по дела за тежки престъпления съдът, по реда на ЗПП, може да назначи на обвиняемия резервен защитник, независимо от упълномощаването на защитник, когато това е от изключително значение за провеждане на наказателното производство в разумен срок - чл. 94, ал. 4 НПК.

На второ място, назначеният защитник продължава участието си в наказателното производство като резервен защитник, когато обвиняемият упълномощи друг защитник или се откаже от защитник, когато това е от изключително значение за провеждане на наказателното производство в разумен срок - чл. 94, ал. 5 НПК.

1. ЗАДЪЛЖЕНИЯ НА СЪДА

Тук съдът отново следва да прецени дали са налице предпоставките на чл. 94 НПК, и при тяхното наличие, да допусне правна помощ от резервен защитник.

2. ПРОЦЕДУРА

Доколкото системата за правна помощ обхваща случаите, при които по силата на закон задължително се предвижда адвокатска защита, резервен защитник или представителство (чл. 23, ал. 1 ЗПП), то и тук съдът следва да постанови писмен акт, който следва да съдържа реквизитите по чл. 25, ал. 3 ЗПП, а именно:

1. наименование на акта;
2. наименование на органа, който го издава;
3. фактически и правни основания за издаването на акта;
4. лицето, на което се предоставя правна помощ;
5. вида на правната помощ, а в случаите по чл. 21, т. 3 - и делото, по което тя се предоставя;
6. начин на обжалване на акта;
7. дата на издаване, длъжност и подпис на лицето, издало акта.

Актът за предоставяне на правна помощ се изпраща незабавно на съответния адвокатски съвет за определяне на адвокат от Националния регистър за правна помощ.

IV. ФОРМУЛИРАНЕ НА ЗАДЪЛЖЕНИЯТА НА СЪДА ПРИ ДОПУСКАНЕТО НА ПРАВНА ПОМОЩ ОТ ДЕЖУРЕН АДВОКАТ ПО НАКАЗАТЕЛНО ДЕЛО И РАЗРАБОТВАНЕТО НА ПРОЦЕДУРА ЗА ТОВА

Наказателният процес не борави с понятието "дежурен адвокат". Такъв обаче следва да е налице, тъй като НПК (а и други специални закони) изискват незабавното провеждане на съдебно заседание, а участието на защитник е задължително. В тези случаи отново се прибягва към уредбата на ЗПП, който, макар и лаконично, урежда статута на дежурните адвокати.

В неотложни случаи по дела за мерки за процесуална принуда и разпити пред съдия в досъдебното производство, както и при бързо производство по НПК и при производство по *Закона за здравето* и по *Закона за закрила на детето* секретарят на адвокатския съвет определя дежурен адвокат, ако лицето не си е упълномощило защитник.

1. ЗАДЪЛЖЕНИЯ НА СЪДА

Искането за определяне на дежурен адвокат се прави от съда до адвокатския съвет, писмено или по телефона, не по-късно от три часа преди определения за съответното производство час. Съдът, незабавно след задържането или привличането като обвиняем разяснява на задържания правото му на защита, като му връчва срещу подпис формуляр,

съдържащ правото му на упълномощен или на служебен адвокат. Съдът уведомява адвокатския съвет за необходимостта от назначаване на дежурен адвокат, като избраният адвокат незабавно пристъпва към изпълнение на задълженията си по предоставяне на правна помощ.

2. ПРОЦЕДУРА

Процедурата тук е малко по-различна от тази по допускане на правна помощ по молба на страната или по допускане на правна помощ, чрез назначаване на резервен защитник. Доколкото става въпрос за неотложно случаи, самото допускане отново следва да стане с писмен акт на съда, но и без да е необходимо да бъдат посочвани конкретните основания, налагащи издаването на акта, доколкото същите могат да бъдат изведени от отправените искания към адвокатския съвет и предвид характера на самото производство.

V. ФОРМУЛИРАНЕ НА ЗАДЪЛЖЕНИЯТА НА СЪДА ПРИ ДОПУСКАНЕ НА ПРАВНА ПОМОЩ ПО ГРАЖДАНСКИ ДЕЛА /В Т.Ч. ИЗПЪЛНИТЕЛНИ ДЕЛА/ И АДМИНИСТРАТИВНИ ДЕЛА ОТ ОСОБЕН ПРЕДСТАВИТЕЛ В ХИПОТЕЗИТЕ НА ГПК И АПК И РАЗРАБОТВАНЕТО НА ПРОЦЕДУРА ЗА ТОВА

1. ЗАДЪЛЖЕНИЯ НА СЪДА

Особен представител по граждански и административни дела се назначава само служебно от съда, но не и по искане на страната. Случаите, при които това може да стане са изрично посочени в закона и неизпълнението на това задължение на съда би довело до съществено процесуално нарушение, доколкото ще е накърнено правото на защита на страната. В този смисъл, винаги, когато законът изисква назначаване на особен представител, участието на адвокат е задължително.

2. ПРОЦЕДУРА

Процедурата условно може да бъде разделена на три части:

- а) допускане на особен представител при наличие на законовите предпоставки;
- б) изпращане на искане до адвокатския съвет за определяне на особен представител;
- в) назначаване на определения особен представител.

VI. ФОРМУЛИРАНЕ НА ЗАДЪЛЖЕНИЯТА НА СЪДА ПРИ ДОПУСКАНЕ НА ПРАВНА ПОМОЩ ПО НАКАЗАТЕЛНИ ДЕЛА ОТ ПОВЕРЕНИК И ОСОБЕН ПРЕДСТАВИТЕЛ И РАЗРАБОТВАНЕТО НА ПРОЦЕДУРА ЗА ТОВА

Тук отново хипотезите на назначаване на повереник или особен представител са изрично посочени в закона.

Когато интересите на малолетния или непълнолетния пострадал и неговия родител, настойник или попечител са противоречиви, съответният орган му назначава особен представител - адвокат - чл. 101, ал. 1 НПК.

Особен представител - адвокат, се назначава и на пострадалия, когато той е недееспособен или ограничено дееспособен и интересите му противоречат на интересите на неговия настойник или попечител - чл. 101, ал. 2 НПК.

Когато частният обвинител, частният тъжител, гражданският ищец или гражданският ответник представи доказателства, че не е в състояние да заплати адвокатско възнаграждение, желае да има повереник и интересите на правосъдието изискват това, съдът, който разглежда делото като първа инстанция, му назначава повереник - чл. 100, ал. 2 НПК.

1. ЗАДЪЛЖЕНИЯ НА СЪДА

Съдът следва да провери доколко са налице предпоставките, залегнали в текстовете на чл. 100, ал. 2, чл. 101, ал. 1 и чл. 101, ал. 2 НПК. След като установи, че следва да бъде допуснат особен представител или повереник, съдът изпраща искане за неговото персонално определяне от адвокатския съвет.

2. ПРОЦЕДУРА

Процедурата условно може да бъде разделена на три части:

- а) допускане на особен представител или повереник при наличие на законовите предпоставки;
- б) изпращане на искане до адвокатския съвет за определяне на особен представител;
- в) назначаване на определения особен представител.

VII. ИЗГОТВЯНЕ НА ПРАВИЛА /ПРОЦЕДУРА/ И ФОРМИ ЗА ИНФОРМИРАНЕ НА ГРАЖДАНИТЕ ОТ СЪДИЛИЩАТА ЗА ПРАВОТО ИМ НА ПРАВНА ПОМОЩ И ПОСЛЕДИЦИТЕ ОТ ТОВА

Правото на компетентна адвокатска помощ е иманентна част от правото на защита на страните, участващи в съдебното производство. Доколкото служебното начало е общ принцип както на гражданския процес, така и на наказателния, то съдът винаги следва да напътва страните да упражняват своите процесуални права добросъвестно, както и чрез извършваните от тях процесуални действия да преследват установяването на истината. В този смисъл, гражданите следва да бъдат информирани (при това неведнъж) за правото си да ползват правна помощ.

1. ПРАВИЛА (ПРОЦЕДУРА) ЗА ИНФОРМИРАНЕ

Препоръчително е да се постигнат споразумения между съдилищата и адвокатските съвети, чрез които на официалните интернет страници на съдилищата да бъде посочена обобщена информация относно възможността за ползване на правна помощ по граждански и наказателни дела. В специалните раздели на сайтовете могат да бъдат поставени и примерни образци на молби, декларации и т.н. Такива образци могат да бъдат предоставени и в деловодствата на съдилищата, а служителите да бъдат обучени да предоставят информация относно възможността за ползване на правна помощ, когато страната (физическо лице) се явява, за да извърши справка или да получи книга по делото без адвокат.

VIII. РАЗРАБОТВАНЕТО НА ОБРАЗЦИ НА МОЛБИ ЗА ПРАВНА ПОМОЩ ДО СЪДИЛИЩАТА И НЕЙНОТО ДОКУМЕНТАЛНО ОБОСНОВАВАНЕ, ВКЛЮЧИТЕЛНО ФОРМУЛЯРИ ЗА ДЕКЛАРАЦИИ

Образците на документите следва да съдържат всички реквизити, които законът поставя като изискване за определяне на допустимостта на правната помощ, както и за определяне на конкретния адвокат, който да я осъществява.

1. ОБРАЗЕЦ НА МОЛБА ЗА ПРАВНА ПОМОЩ ПО ГРАЖДАНСКО ДЕЛО

До: [посочване на съда, както и номера на конкретното дело]

МОЛБА ЗА ПРЕДОСТАВЯНЕ НА ПРАВНА ПОМОЩ

От: [посочване името на лицето, което подава молбата, както и неговото процесуално качество]

УВАЖАЕМИ ГОСПОЖО/ГОСПОДИН СЪДИЯ,

На основание чл. 95, ал. 1 ГПК, моля да ми бъде предоставена правна помощ чрез осъществяване на процесуално представителство от страна на адвокат.

Желая да бъда представляван от адвокат, но нямам средства за заплащане на адвокатско възнаграждение. За последното обстоятелство представям попълнена декларация.

Приложения:

Декларация по чл. 23, ал. 3 от Закона за правната помощ.

С уважение:

[име на молителя]

2. ОБРАЗЕЦ НА МОЛБА ЗА ПРАВНА ПОМОЩ ПО НАКАЗАТЕЛНО ДЕЛО

До: [посочване на съда, както и номера на конкретното дело]

МОЛБА ЗА ПРЕДОСТАВЯНЕ НА ПРАВНА ПОМОЩ

От: [посочване името на лицето, което подава молбата, както и неговото процесуално качество]

УВАЖАЕМИ ГОСПОЖО/ГОСПОДИН СЪДИЯ,

На основание чл. 100, ал. 2 НПК, моля да ми бъде предоставена правна помощ чрез осъществяване на процесуално представителство от страна на повереник.

Желая да бъда представляван от адвокат, но нямам средства за заплащане на адвокатско възнаграждение. За последното обстоятелство представям попълнена декларация.

Приложения:

Декларация по чл. 23, ал. 3 от Закона за правната помощ.

С уважение:

[име на молителя]

3. ОБРАЗЕЦ НА ДЕКЛАРАЦИЯ

До: [посочване на съда, както и номера на конкретното дело]

ДЕКЛАРАЦИЯ ПО ЧЛ. 23, АЛ. 3 ОТ ЗАКОНА ЗА ПРАВНАТА ПОМОЩ

От: [посочване името на лицето, което подава молбата, както и неговото процесуално качество]

УВАЖАЕМИ ГОСПОЖО/ГОСПОДИН СЪДИЯ,

Декларирам следните обстоятелства, въз основа на които моля да ми бъде предоставена правна помощ.

ДОХОДИ НА ЛИЦЕТО ИЛИ НА НЕГОВОТО СЕМЕЙСТВО

[тук се вписва информацията относно това колко членно е семейството на молителя, както и какви доходи получават; посочват се всички доходи на всички членове на семейството от парични и предметни награди от игри, състезания и конкурси; трудови възнаграждения; възнаграждения, различни от трудовите; лихви; доходи от наем или друго предоставяне за ползване на движимо или недвижимо имущество; възнаграждения по договори за франчайз и факторинг; авторски и лицензионни възнаграждения; възнаграждения за технически услуги; възнаграждения по договори за управление и контрол на предприятия; стипендии за обучение в страната и чужбина; доходи от осигуряване и от застраховане]

ИМУЩЕСТВЕНО СЪСТОЯНИЕ

[тук се вписва информацията относно наличните активи и пасиви - собственост и други вещни права върху недвижими имоти; притежавани моторни превозни средства; банкови влогове и депозити; задължения към кредитни институции и трети лица]

СЕМЕЙНО ПОЛОЖЕНИЕ

[тук се вписва информацията относно семейния статус на молителя, както и кой осигурява физическото и материално съществуване на семейството; посочва се също дали са налице задължения за издръжка, както и приходи от издръжка]

ЗДРАВΟΣЛОВНО СЪСТОЯНИЕ

[тук се вписва информацията относно здравословното състояние на лицето - претърпени травми, болести, разходи за лечение и медикаменти]

ТРУДОВА ЗАЕТОСТ

[тук се вписва информацията относно трудовия статус на лицето - работи ли, по силата на какъв трудов договор, при какво работно време, къде се намира мястото на работа и т.н.]

ВЪЗРАСТ

[тук се вписва информация относно възрастта на молителя]

ДРУГИ ОБСТОЯТЕЛСТВА

[тук се вписва информация относно други обстоятелства, които молителят може да приеме за важни при разглеждане на молбата му]

Запознат съм с наказателната отговорност, която нося за деклариране на неверни обстоятелства.

Декларатор:

[име на молителя]

IX. РАЗРАБОТВАНЕ НА ПРИМЕРНИ /ПРЕПОРЪЧИТЕЛНИ/ ОБРАЗЦИ НА СЪДЕБНИ АКТОВЕ ЗА ДОПУСКАНЕ НА ПРАВНА ПОМОЩ, СЪДЪРЖАЩИ ФАКТИЧЕСКИ И ПРАВНИ ОСНОВАНИЯ ЗА ИЗДАВАНЕТО НА АКТА В ЗАВИСИМОСТ ОТ ВИДА НА ДЕЛОТО И ХАРАКТЕРА НА ПРАВНАТА ПОМОЩ:

- ПО ВИДОВЕ ДЕЛА
- ВИДОВЕ ПРАВНА ПОМОЩ
- ОБХВАТ НА ПРАВНАТА ПОМОЩ
- ОТ СЛУЖЕБЕН ЗАЩИТНИК
- ОТ РЕЗЕРВЕН ЗАЩИТНИК
- ОТ ОСОБЕН ПРЕДСТАВИТЕЛ
- ОТ ДЕЖУРЕН АДВОКАТ
- ОТ ПОВЕРЕНИК

Образците на съдебни актове могат да варират, доколкото предпоставките за предоставяне на правна помощ могат да бъдат много различни и да зависят от особеностите на конкретното дело. В този смисъл, представените тук примерни образци не претендират за изчерпателност.

1. ПРИМЕРЕН ОБРАЗЕЦ ЗА ДОПУСКАНЕ НА ПРАВНА ПОМОЩ ПО ГРАЖДАНСКО ДЕЛО

ОПРЕДЕЛЕНИЕ

гр. [град], [дата]

[Съд], в закрито заседание, на [дата], в състав:

Съдия: [име на съдията]

като разгледа докладваното от съдията гр. д. № [номер на делото]/ [година] г., за да се произнесе, взе предвид следното:

Производството е по реда на чл. 94 и сл. от *Гражданския процесуален кодекс* (ГПК).

Съдът е сезиран с молба за предоставяне на правна помощ от [име на молителя], в която се излагат твърдения, че същият желае да ползва адвокатска защита, но не разполага със средства, с които да си осигури такава. Към молбата е подадена и декларация за семейното и материално положение на молителя.

Съдът, като взе предвид подадената молба с правно основание чл. 95, ал. 1 ГПК, както и приложената към нея декларация по чл. 23, ал. 3 ЗПП, намира, че са налице предпоставките за допускане на правна помощ. Видно от декларираните данни молителят има за единствен източник на доходите си получаваната пенсия за инвалидност в размер на 400 лева, като отделно от това в домакинството му живеят и неговите две ненавършили пълнолетие деца. Последните се издържат изцяло и само от молителя и нямат свой източник на доходи. Голяма част от получаваните от молителя средства се изразходват и за неговото продължаващо лечение.

С оглед горното, и на основание чл. 95, ал. 2 ГПК, съдът

ОПРЕДЕЛИ:

ДОПУСКА, на основание чл. 95, ал. 2 ГПК, предоставянето на правна помощ на [име на молителя] под формата на процесуално представителство от страна на адвокат по настоящото дело.

ДА СЕ ИЗПРАТИ, на основание чл. 25, ал. 4 ЗПП, препис от настоящото определение на Адвокатския съвет - гр. [град] за определяне на адвокат от Националния регистър за правна помощ.

ОПРЕДЕЛЕНИЕТО не подлежи на обжалване.

Съдия:

[подпис]

2. ПРИМЕРЕН ОБРАЗЕЦ ЗА ЗАДЪЛЖИТЕЛНО ДОПУСКАНЕ НА ПРАВНА ПОМОЩ ПО ГРАЖДАНСКО ДЕЛО

ОПРЕДЕЛЕНИЕ

гр. [град], [дата]

[Съд], в закрито заседание, на [дата], в състав:

Съдия: [име на съдията]

като разгледа докладваното от съдията **гр. д. № [номер на делото]/ [година]** г., за да се произнесе, взе предвид следното:

Производството е по реда на чл. 29, ал. 4 от *Гражданския процесуален кодекс* (ГПК).

Съдът е сезиран с искова молба от [име на ищеца] срещу [име на ответника] за заплащане на възнаграждение по договор за управление, сключен с ответното търговско дружество. От твърденията в исковата молба става ясно, че ищецът е управител на ответното търговско дружество. Предвид обстоятелствата, че ищецът се явява законен представител на ответника по смисъла на чл. 30, ал. 1 ГПК, в случая е налице хипотезата, уредена в чл. 29, ал. 4 ГПК - противоречие в интересите между представител и представляван, което налага назначаване на особен представител на ответника.

С оглед горното, и на основание чл. 29, ал. 4 ГПК, съдът

ОПРЕДЕЛИ:

НАЗНАЧАВА, на основание чл. 29, ал. 4 ГПК, особен представител на **[име на ответника]** по настоящото дело.

ДА СЕ ИЗПРАТИ, на основание чл. 25, ал. 4 ЗПП, препис от настоящото определение на Адвокатския съвет - гр. **[град]** за определяне на адвокат от Националния регистър за правна помощ.

ОПРЕДЕЛЕНИЕТО не подлежи на обжалване.

Съдия:

[подпис]

3. ПРИМЕРЕН ОБРАЗЕЦ ЗА ДОПУСКАНЕ НА ПРАВНА ПОМОЩ ПО НАКАЗАТЕЛНО ДЕЛО

ОПРЕДЕЛЕНИЕ

гр. **[град]**, **[дата]**

[Съд], в закрито заседание, на **[дата]**, в състав:

Съдия: [име на съдията]

като разгледа докладваното от съдията **н.о.х.д. № [номер на делото]/ [година]** г., за да се произнесе, взе предвид следното:

Производството е по реда на чл. 101, ал. 2 от *Наказателно-процесуалния кодекс* (НПК).

Съдът е сезиран с молба за предоставяне на правна помощ от [*име на молителя - частен обвинител, частен тъжител, граждански ищец или граждански ответник*], в която се излагат твърдения, че същият желае да ползва адвокатска защита, но не разполага със средства, с които да си осигури такава. Към молбата е подадена и декларация за семейното и материално положение на молителя.

Съдът, като взе предвид подадената молба с правно основание чл. 101, ал. 2 НПК, както и приложената към нея декларация по чл. 23, ал. 3 ЗПП, намира, че са налице предпоставките за допускане на правна помощ. Видно от декларираните данни молителят не получава трудово възнаграждение, няма собствено имущество, а и не може да разчита на помощта на членовете на своето семейство.

С оглед горното, и на основание чл. 101, ал. 2 НПК, съдът

ОПРЕДЕЛИ:

ДОПУСКА, на основание чл. 101, ал. 2 НПК, предоставянето на правна помощ на [*име на молителя - частен обвинител, частен тъжител, граждански ищец или граждански ответник*] под формата на процесуално представителство от страна на адвокат по настоящото дело.

ДА СЕ ИЗПРАТИ, на основание чл. 25, ал. 4 ЗПП, препис от настоящото определение на Адвокатския съвет - гр. [*град*] за определяне на адвокат от Националния регистър за правна помощ.

ОПРЕДЕЛЕНИЕТО не подлежи на обжалване.

Съдия:

[*подпис*]

Х. ФОРМУЛИРАНЕ НА ЗАДЪЛЖЕНИЯТА НА СЪДИЛИЩАТА ВЪВ ВРЪЗКА С ОСЪЩЕСТВЯВАНЕ НА ВЗАИМОДЕЙСТВИЕ МЕЖДУ ТЯХ И АДВОКАТСКИТЕ СЪВЕТИ, ВКЛЮЧИТЕЛНО РАЗРАБОТВАНЕ НА ПИСМЕНИ ФОРМИ ЗА КОРЕСПОНДЕНЦИЯ МЕЖДУ СЪДИЛИЩАТА И АДВОКАТСКИТЕ СЪВЕТИ

Правната помощ се организира от НБПП и адвокатските съвети - чл. 6, ал. 2 ЗПП, поради което и взаимодействието между съдилищата и адвокатските съвети трябва да бъде на най-високо ниво. Актът за предоставяне на правна помощ се изпраща незабавно на съответния адвокатски съвет за определяне на адвокат от Националния регистър за правна помощ - чл. 25, ал. 4 ЗПП.

В хипотезата на назначаване на дежурен адвокат това взаимодействие е още по-очевидно, предвид много кратките срокове, тъй като тогава съдът отправя искането до адвокатския съвет, писмено или по телефона, не по-късно от три часа преди определения за съответното производство час. Не бива да се забравя, че такова искане може да бъде направено в почивен ден или дори нощно време.

1. ЗАДЪЛЖЕНИЯ

Следва да бъдат разработени механизми за кореспонденция между съдилищата и адвокатските съвети, посредством която препис от акта за допускане на съответната правна помощ да се изпрати незабавно от съда към адвокатския съвет, както и от адвокатския съвет към съда. Тази форма на комуникация може да бъде съвсем опростена - посредством факс или електронна поща.

2. ПИСМЕНИ ФОРМИ ЗА КОРЕСПОНДЕНЦИЯ

- от страна на съда

Отправеното искане от страна на съда следва да съдържа като минимум информацията дали се прави редовно искане (по чл. 25, ал. 3 ЗПП), или пък искане в неотложни случаи (по чл. 30 ЗПП). Всяко искане следва да съдържа информация относно наименованието на акта; наименованието на органа, който го издава; фактически и правни основания за издаването на акта; лицето, на което се предоставя правна помощ; вида на правната помощ, а в случаите по чл. 21, т. 3 - и делото, по което тя се предоставя; начин на обжалване на акта; дата на издаване, длъжност и подпис на лицето, издало акта.

- от страна на адвокатския съвет

Адвокатският съвет незабавно следва да уведоми съда за избрания адвокат, като го информира и за всички начини за връзка с него - адрес, телефон, електронна поща.

XI. ФОРМУЛИРАНЕ НА ЗАДЪЛЖЕНИЯТА НА СЪДА И РАЗРАБОТВАНЕ НА ПРОЦЕДУРА ПО НАЗНАЧАВАНЕ НА АДВОКАТ ЗА ПРЕДОСТАВЯНЕ НА ПРАВНА ПОМОЩ ПО ВИДОВЕ ДЕЛА

Законът не въвежда изискване съдът да посочва какъв точно адвокат е необходим с оглед спецификите на конкретното дело. Поради тази причина е особено важно изпълнението на задължението по чл. 25, ал. 3, т. 3 ЗПП, а именно - в акта за предоставяне на правната помощ да се посочат и фактическите и правни основания за издаването му.

1. ЗАДЪЛЖЕНИЯ НА СЪДА

Задълженията включват кратко описание на фактическата страна на спора, при постановяване на съдебния акт, с който се допуска правната помощ. Тази фактическа страна ще даде възможност на адвокатските съвети да изберат конкретни квалифицирани специалисти в дадена област на правото, които да могат пълноценно да защитят правата и интересите на страните.

2. ПРОЦЕДУРА

Процедурата включва три етапа:

- а) допускане на правната помощ и посочване на конкретната област от правото или поне описание на фактическата страна на делото;
- б) определяне на адвокат със съответната специализация в конкретната област на правото;
- в) назначаване на определения адвокат.

XII. РАЗРАБОТВАНЕ НА ПРИМЕРНИ ОБРАЗЦИ НА СЪДЕБНИ АКТОВЕ ЗА НАЗНАЧАВАНЕТО НА АДВОКАТ ЗА СЛУЖЕБЕН ЗАЩИТНИК, РЕЗЕРВЕН ЗАЩИТНИК, ДЕЖУРЕН АДВОКАТ, ПРОЦЕСУАЛЕН ПРЕДСТАВИТЕЛ, ОСОБЕН ПРЕДСТАВИТЕЛ, ПОВЕРЕНИК, СЪДЪРЖАЩИ ПРАВНИТЕ ОСНОВАНИЯ В ЗАВИСИМОСТ ОТ ВИДА НА ДЕЛОТО И ПРАВНАТА ПОМОЩ

1. ПРИМЕРЕН ОБРАЗЕЦ ЗА ОПРЕДЕЛЯНЕ НА АДВОКАТ ПО ГРАЖДАНСКО ДЕЛО

ОПРЕДЕЛЕНИЕ

гр. [град], [дата]

[Съд], в закрито заседание, на [дата], в състав:

Съдия: [име на съдията]

като разгледа докладваното от съдията гр. д. № [номер на делото]/[година] г., за да се произнесе, взе предвид следното:

Производството е по реда на чл. 94 и сл. от *Гражданския процесуален кодекс* (ГПК).

Съдът е сезиран с молба за предоставяне на правна помощ от [име на молителя], в която се излагат твърдения, че същият желае да ползва адвокатска защита, но не разполага със средства, с които да си осигури такава. Към молбата е подадена и декларация за семейното и материално положение на молителя.

Съдът, като взе предвид подадената молба с правно основание чл. 95, ал. 1 ГПК, както и приложената към нея декларация по чл. 23, ал. 3 ЗПП, намира, че са налице предпоставките за допускане на правна помощ. Видно от декларираните данни, молителят е единствен родител на три малолетни деца. Последните се издържат изцяло и само от молителя и нямат свой източник на доходи. Молителят получава доходи на обща стойност от 500 лева на месец, като на съда е служебно известно, че подобна сума не е достатъчна за осигуряване дори минималния начин на живот на едно четиричленно семейство.

Следва да се има предвид също така, че делото е образувано по иск на прокурора за лишаване от родителски права на молителя, който се явява ответник в настоящото производство. Макар и трите малолетни деца да не са страна по делото, решението по настоящия спор следва да отразява най-добрия интерес на децата, а отделно от това, една от предпоставките, които съдът ще изследва е, доколко родителят ответник полага грижи за децата си. С оглед горното, съдът намира, че следва да отправи искане към адвокатския съвет, за определяне на адвокат, специалист в областта на детското и/или младежкото правосъдие.

С оглед горното, и на основание чл. 95, ал. 2 ГПК, съдът

ОПРЕДЕЛИ:

ДОПУСКА, на основание чл. 95, ал. 2 ГПК, предоставянето на правна помощ на [**име на молителя**] под формата на процесуално представителство от страна на адвокат по настоящото дело.

ДА СЕ ИЗПРАТИ, на основание чл. 25, ал. 4 ЗПП, препис от настоящото определение на Адвокатския съвет - гр. [**град**] за определяне на адвокат от Националния регистър за правна помощ.

ДА СЕ ПОСОЧИ, че при възможност по делото следва да се определи адвокат, специалист в областта на детското и/или младежкото правосъдие.

ОПРЕДЕЛЕНИЕТО не подлежи на обжалване.

Съдия:

[*подпис*]

2. ПРИМЕРЕН ОБРАЗЕЦ ЗА ОПРЕДЕЛЯНЕ НА АДВОКАТ ПО НАКАЗАТЕЛНО ДЕЛО

ОПРЕДЕЛЕНИЕ

гр. [**град**], [**дата**]

[**Съд**], в закрито заседание, на [**дата**], в състав:

Съдия: [**име на съдията**]

като разгледа докладваното от съдията н.о.х.д. № [номер на делото]/ [година] г., за да се произнесе, взе предвид следното:

Производството е по реда на чл. 101, ал. 2 от *Наказателно-процесуалния кодекс* (НПК).

Съдът е сезиран с молба за предоставяне на правна помощ от [име на молителя - частен обвинител, частен тъжител, граждански ищец или граждански ответник], в която се излагат твърдения, че същият желае да ползва адвокатска защита, но не разполага със средства, с които да си осигури такава. Към молбата е подадена и декларация за семейното и материално положение на молителя.

Съдът, като взе предвид подадената молба с правно основание чл. 101, ал. 2 НПК, както и приложената към нея декларация по чл. 23, ал. 3 ЗПП, намира, че са налице предпоставките за допускане на правна помощ. Видно от декларираните данни молителят не получава трудово възнаграждение, няма собствено имущество, а и не може да разчита на помощта на членовете на своето семейство.

Следва да се има предвид, че молителят се явява частен обвинител в производство за нанесена средна телесна повреда по време на семеен скандал, осъществена от лицето, с което молителят живее на семейни начала. Предвид особеностите на деянията, извършени като домашно насилие, трудността в процеса на доказване, емоционалната натовареност на производството и др., следва да се отправи искане до адвокатския съвет за определяне на адвокат, специалист в областта на защитата от домашно насилие.

С оглед горното, и на основание чл. 101, ал. 2 НПК, съдът

ОПРЕДЕЛИ:

ДОПУСКА, на основание чл. 101, ал. 2 НПК, предоставянето на правна помощ на [име на молителя - частен обвинител, частен тъжител, граждански ищец или граждански ответник] под формата на процесуално представителство от страна на адвокат по настоящото дело.

ДА СЕ ИЗПРАТИ, на основание чл. 25, ал. 4 ЗПП, препис от настоящото определение на Адвокатския съвет - гр. [град] за определяне на адвокат от Националния регистър за правна помощ.

ДА СЕ ПОСОЧИ, че при възможност по делото следва да се определи адвокат, специалист в областта на защитата от домашно насилие.

ОПРЕДЕЛЕНИЕТО не подлежи на обжалване.

Съдия:

[подпис]

ХИИ. РАЗРАБОТВАНЕТО НА ПРИМЕРНИ ОБРАЗЦИ НА СЪДЕБНИ АКТОВЕ ЗА ОТКАЗ НА ПРАВНА ПОМОЩ, СЪДЪРЖАЩИ ФАКТИЧЕСКИ И ПРАВНИ ОСНОВАНИЯ В ЗАВИСИМОСТ ОТ ВИДА НА ДЕЛОТО

Основанията за отказ от предоставяне на правна помощ всъщност представляват липса на предпоставките за допускане на такава. Специфичните хипотези, при които правната помощ е недопустима са уредени в текста на чл. 24 ЗПП, а именно, когато:

а) предоставянето на правна помощ не е оправдано от гледна точка на ползата, която тя би донесла на лицето, кандидатстващо за правна помощ;

б) когато претенцията е очевидно неоснователна, необоснована или недопустима;

в) в случаите на търговски дела и данъчни дела по Данъчно-осигурителния процесуален кодекс, освен ако страната, кандидатстваща за правна помощ, е физическо лице и отговаря на условията за предоставяне на правна помощ.

Независимо каква ще бъде причината за постановяването на отказа, същият следва да бъде мотивиран от съда. Следва да се има предвид, че отказът да се предостави правна помощ винаги подлежи на обжалване - независимо дали се касае за граждански, наказателни или административни дела. И това е така, тъй като специалният закон - ЗПП изрично посочва това - чл. 25, ал. 1 *in fine* ЗПП.

1. ПРИМЕРЕН ОБРАЗЕЦ НА ОТКАЗ ЗА ПРЕДОСТАВЯНЕ НА ПРАВНА ПОМОЩ ПО ГРАЖДАНСКО ДЕЛО

ОПРЕДЕЛЕНИЕ

гр. [град], [дата]

[Съд], в закрито заседание, на [дата], в състав:

Съдия: [име на съдията]

като разгледа докладваното от съдията гр. д. № [номер на делото]/ [година] г., за да се произнесе, взе предвид следното:

Производството е по реда на чл. 94 и сл. от *Гражданския процесуален кодекс* (ГПК).

Съдът е сезиран с молба за предоставяне на правна помощ от [име на молителя], в която се излагат твърдения, че същият желае да ползва адвокатска защита, но не разполага със средства, с които да си осигури такава. Към молбата е подадена и декларация за семейното и материално положение на молителя.

Съдът, като взе предвид подадената молба с правно основание чл. 95, ал. 1 ГПК, както и приложената към нея декларация по чл. 23, ал. 3 ЗПП, намира, че не са налице предпоставките за допускане на правна помощ. Видно от декларираните данни молителят има приходи от трудово правоотношение в размер на 2000 лева на месец, като освен това получава и доходи от наем на собствени недвижими имоти. Молителят не е посочил никакви членове на своето семейство, като няма твърдения за съществуването на задължения за издръжка или пък за плащане по договори за заем или кредит. Нещо повече, молителят първоначално е ангажирал процесуален представител, в лицето на конкретен адвокат, на когото е заплатил сумата от 1000 лева, видно от представения по делото договор за правна защита и съдействие. Фактът, че с този адвокат молителят има различни разбирания относно линията на защита не е основание за предоставяне на безплатна правна помощ.

С оглед горното, и на основание чл. 95, ал. 5 ГПК, съдът

ОПРЕДЕЛИ:

ОТКАЗВА, на основание чл. 95, ал. 5 ГПК, предоставянето на правна помощ на [име на молителя] под формата на процесуално представителство от страна на адвокат по настоящото дело.

ОПРЕДЕЛЕНИЕТО подлежи на обжалване с частна жалба пред **[съответния въззивен съд]** в едноседмичен срок от връчването му на страната.

Съдия:

[подпис]

2. ПРИМЕРЕН ОБРАЗЕЦ НА ОТКАЗ ЗА ПРЕДОСТАВЯНЕ НА ПРАВНА ПОМОЩ ПО НАКАЗАТЕЛНО ДЕЛО

ОПРЕДЕЛЕНИЕ

гр. **[град]**, **[дата]**

[Съд], в закрито заседание, на **[дата]**, в състав:

Съдия: **[име на съдията]**

като разгледа докладваното от съдията **н.о.х.д. № [номер на делото]/ [година]** г., за да се произнесе, взе предвид следното:

Производството е по реда на чл. 101, ал. 2 от *Наказателно-процесуалния кодекс* (НПК).

Съдът е сезиран с молба за предоставяне на правна помощ от **[име на молителя - частен обвинител, частен тъжител, граждански ищец или граждански ответник]**, в която се излагат твърдения, че същият желае да ползва адвокатска защита, но не разполага със средства, с които да си осигури такава. Към молбата е подадена и декларация за семейното и материално положение на молителя.

Съдът, като взе предвид подадената молба с правно основание чл. 101, ал. 2 НПК, както и приложената към нея декларация по чл. 23, ал. 3 ЗПП, както и данните по конкретното дело, намира, че не са налице законовите предпоставки за допускане на правна помощ, поради което и по молбата следва да бъде постановен отказ.

Производството по делото касае повдигнато обвинение за причинена средна телесна повреда. Молителят е конституиран като граждански ищец в производството. Видно обаче от представената декларация, молителят е материално обезпечен, участвал е в досъдебното производство лично и чрез упълномощен защитник, за което е платил и съответното адвокатско възнаграждение. По делото гражданският ищец е представил множество частни експертизи, включително и такива, изготвени в чуждестранни лечебни заведения. Дори по отношение на здравословното си състояние молителят е посочил, че не изпитва никакви затруднения, води активен начин на живот и изпълнява задълженията си ежедневно. Не на последно място, следва да се има предвид, че гражданският ищец е и адвокат, по отношение на когото за съда е служебно известно, че се занимава именно с такива дела, при което молбата се явява не само неоснователна, но и безпредметна.

С оглед горното, и на основание чл. 101, ал. 2 НПК, съдът

ОПРЕДЕЛИ:

ОТКАЗВА, на основание чл. 101, ал. 2 НПК, предоставянето на правна помощ на [*име на молителя - частен обвинител, частен тълкувател, граждански ищец или граждански ответник*] под формата на процесуално представителство от страна на адвокат по настоящото дело.

ОПРЕДЕЛЕНИЕТО подлежи на обжалване с частна жалба пред [*съответния въззивен съд*] в седемдневен срок от съобщаването му.

Съдия:

[подпис]

XIV. ФОРМУЛИРАНЕ НА ЗАДЪЛЖЕНИЯТА НА СЪДА ПРИ ЗАМЯНА НА СЛУЖЕБНИЯ ЗАЩИТНИК С ДРУГ И РАЗРАБОТВАНЕ НА ПРОЦЕДУРА ЗА ТОВА, ВКЛЮЧИТЕЛНО ИЗГОТВЯНЕ НА ПРИМЕРНИ ФОРМИ НА СЪДЕБНИ АКТОВЕ ЗА ЗАМЯНА НА СЛУЖЕБЕН ЗАЩИТНИК

Назначеният повереник, защитник или особен представител може да бъде заменен по искане на съда по реда, по който е назначен - чл. 26, ал. 5 ЗПП. Хипотезите, които налагат замяната могат да бъдат най-различни - например, за да не се отложи дело (чл. 271, ал. 2, т. 3 НПК) или пък при нарушаване реда в съдебната зала (чл. 267, ал. 3 НПК).

1. ПРОЦЕДУРА

Процедурата включва четири етапа:

- а) констатиране необходимостта от замяна на служебния защитник;
- б) изпращане на искане за замяна на служебния защитник;
- в) определяне на нов служебен защитник;
- г) назначаване на новия служебен защитник и освобождаване на стария.

2. ПРИМЕРЕН ОБРАЗЕЦ ЗА ЗАМЯНА НА СЛУЖЕБЕН ЗАЩИТНИК

ОПРЕДЕЛЕНИЕ

гр. [град], [дата]

[Съд], в закрито заседание, на [дата], в състав:

Съдия: [име на съдията]

като разгледа докладваното от съдията н.о.х.д. № [номер на делото]/[година] г., за да се произнесе, взе предвид следното:

Производството е по реда на чл. 94, ал. 1, т. 1 от *Наказателно-процесуалния кодекс* (НПК).

Повдигнато е обвинение спрямо непълнолетния подсъдим [име на подсъдимия]. С определение от [дата] съдът е допуснал определянето на служебен защитник, предвид текста на разпоредбата на чл. 94, ал. 1, т. 1 НПК. Получено е писмо от адвокатския съвет - гр. [град], в което за служебен защитник по настоящото производство е определен адвокат [име на адвоката]. В продължение на три месеца, съдът е насрочил пет съдебни заседания, като ход на делото не може да се даде, поради непрекъснатите молби на служебния защитник за отлагане на делото, мотивирани с неговата процесуална ангажираност по други дела.

Доколкото производството касае обвинение срещу непълнолетно лице, като разглеждането на подобен род дела следва да има приоритетен характер, съдът намира, че са налице предпоставките по чл. 271, ал. 2, т. 3 НПК и определеният адвокат [**име на адвоката**] следва да бъде заменен, като на негово място се назначи нов служебен защитник. Подсъдимият все още не е навършил пълнолетие и не изявява желание сам да си ангажира защитник.

С оглед горното, и на основание чл. 91, ал. 1, т. 1 НПК, съдът

ОПРЕДЕЛИ:

ЗАМЕНЯ, на основание чл. 271, ал. 2, т. 3 НПК, определения адвокат [**име на адвоката**] - служебен защитник на подсъдимия [**име на подсъдимия**].

ДА СЕ ИЗПРАТИ, на основание чл. 25, ал. 4 ЗПП, препис от настоящото определение на Адвокатския съвет - гр. [**град**] за определяне на адвокат от Националния регистър за правна помощ.

ОПРЕДЕЛЕНИЕТО не подлежи на обжалване.

Съдия:

[**подпис**]

XV. ФОРМУЛИРАНЕ НА ЗАДЪЛЖЕНИЯТА НА СЪДА ПРИ ОСВОБОЖДАВАНЕ НА СЛУЖЕБНО НАЗНАЧЕНИЯ ЗАЩИТНИК И РАЗРАБОТВАНЕТО НА ПРОЦЕДУРА ЗА ТОВА, ВКЛЮЧИТЕЛНО ИЗГОТВЯНЕТО НА ПРИМЕРНИ ОБРАЗЦИ НА СЪДЕБНИ АКТОВЕ ЗА ОСВОБОЖДАВАНЕ НА СЛУЖЕБНО НАЗНАЧЕНИЯ АДВОКАТ

За разлика от замяната на адвокат, при освобождаването на служебно назначения защитник, съдът не изисква определяне на нов такъв. Освобождаването се налага, когато отпадне нуждата от ползването на служебен защитник. Такива хипотези могат да бъдат най-различни и зависят от особеностите на всеки конкретен случай.

1. ЗАДЪЛЖЕНИЯ НА СЪДА

Съдът следва да констатира, че е отпаднала необходимостта от назначаване на служебен защитник и не са налице други основания, които да налагат продължаване на неговото участие в процеса. Съдът следва да освободи назначения защитник, защото когато защитата се явява право на подсъдимия, тя не може да бъде натрапена.

2. ПРОЦЕДУРА

Процедурата включва два етапа:

- а) констатиране, че е отпаднала необходимостта от участие на служебен защитник;
- б) освобождаване на служебния защитник.

3. ПРИМЕРЕН ОБРАЗЕЦ ЗА ОСВОБОЖДАВАНЕ НА СЛУЖЕБНО НАЗНАЧЕН АДВОКАТ

ОПРЕДЕЛЕНИЕ

гр. [град], [дата]

[Съд], в закрито заседание, на [дата], в състав:

Съдия: [име на съдията]

като разгледа докладваното от съдията н.о.х.д. № [номер на делото]/ [година] г., за да се произнесе, взе предвид следното:

Производството е по реда на чл. 94, ал. 1, т. 1 от *Наказателно-процесуалния кодекс* (НПК).

Повдигнато е обвинение спрямо непълнолетния подсъдим [име на подсъдимия]. С определение от [дата] съдът е допуснал определянето на служебен защитник, предвид текста

на разпоредбата на чл. 94, ал. 1, т. 1 НПК. Получено е писмо от адвокатския съвет - гр. [град], в което за служебен защитник по настоящото производство е определен адвокат [име на адвоката].

В хода на производството подсъдимият е навършил пълнолетие и е заявил, че вече не желае да бъде представляван от адвокат [име на адвоката]. В същото време повдигнатото обвинение не изисква задължителна адвокатска защита.

С оглед горното, съдът констатира, че участието на назначения служебен защитник адвокат [име на адвоката] вече не е необходимо, поради което и последният следва да бъде освободен.

С оглед горното, съдът

ОПРЕДЕЛИ:

ОСВОБОЖДАВА, определения адвокат [име на адвоката] - служебен защитник на подсъдимия [име на подсъдимия], поради отпаднала в хода на процеса необходимост от участие в производството.

ПРЕПИС от настоящото определение да се изпрати на Националното бюро за правна помощ - за сведение.

ОПРЕДЕЛЕНИЕТО не подлежи на обжалване.

Съдия:

[подпис]

XVI. ФОРМУЛИРАНЕ НА ЗАДЪЛЖЕНИЯТА НА СЪДА ПРИ ПРЕКРАТЯВАНЕТО НА ПРАВНА ПОМОЩ И РАЗРАБОТВАНЕТО НА ПРОЦЕДУРА ЗА ТОВА, ВКЛЮЧИТЕЛНО ИЗГОТВЯНЕ НА ПРИМЕРНИ ОБРАЗЦИ НА СЪДЕБНИ АКТОВЕ ЗА ПРЕКРАТЯВАНЕ НА ПРАВНАТА ПОМОЩ

Лицето, на което е предоставена правна помощ, е длъжно да уведоми незабавно съда за промени в обстоятелствата, на които се основава предоставянето на помощта. В този случай

съдът може да я прекрати от момента на настъпване на промяната, като препис от акта се изпраща незабавно на Националното бюро за правна помощ - чл. 27, ал. 1 и ал. 2 ЗПП.

Съдът обаче не е длъжен да изчака да бъде сезиран, а също така служебно следи за отпадане на предпоставките, при които е била предоставена правната помощ - чл. 96, ал. 2 ГПК.

1. ЗАДЪЛЖЕНИЯ НА СЪДА

Съдът непрекъснато, във всяка една фаза от производството, следва да следи дали са налице все още предпоставките, обосновавали основателността на молбата за ползване на правна помощ. Ако се констатира, че тези предпоставки вече не са налице, то съдът следва да прекрати получаването на правната помощ.

2. ПРОЦЕДУРА

Процедурата тук отново включва два етапа:

- а) констатиране на отпадналото основание за ползване на правна помощ;
- б) прекратяване на ползването ѝ.

3. ПРИМЕРЕН ОБРАЗЕЦ ЗА ПРЕКРАТЯВАНЕ ПОЛЗВАНЕТО НА ПРАВНА ПОМОЩ

ОПРЕДЕЛЕНИЕ

гр. [град], [дата]

[Съд], в закрито заседание, на [дата], в състав:

Съдия: [име на съдията]

като разгледа докладваното от съдията гр. д. № [номер на делото]/ [година] г., за да се произнесе, взе предвид следното:

Производството е по реда на чл. 94 и сл. от *Гражданския процесуален кодекс* (ГПК).

При служебна проверка на делото, съдът намира от **фактическа страна** следното:

С молба от [дата], [молителят] е поискал предоставянето на правна помощ по реда на *Закона за правната помощ* (ЗПП) под формата на процесуално представителство. Молбата е уважена с определение от [дата].

На [молителя] неколkokратно (с писма от [дата], [дата], [дата], [дата]) са определяни последователно различни адвокати, вписани в Националния регистър за правна помощ. След осъществяване на контакт с ищеца, определените адвокати са се отказали от процесуалното представителство, с оглед разминаване в защитната стратегия.

Софийският районен съд, вземайки предвид материалите по делото и доказателствата, въз основа на вътрешното си убеждение и закона, прави следните **правни изводи**:

Съобразно разпоредбата на чл. 94 ГПК правната помощ се състои в осигуряване на безплатна адвокатска защита. Целта на въведеното в закона правило е да се гарантира възможността на всеки български гражданин да получи компетентна и навременна правна помощ, за защита на неговите права и законни интереси. Осигуряването на възможността за ползване на правна помощ е един от фундаментите на справедливия съдебен процес – по аргумент от чл. 7, ал. 3 от *Закона за съдебната власт*.

Правото да се получи правна помощ почива на две самостоятелни предпоставки:

- 1) невъзможност на лицето само да ангажира адвокат и да заплати възнаграждението му (чл. 23, ал. 3 ЗПП); и
- 2) нужда от адвокатска защита.

Безспорно е по настоящото дело, че ищецът отговаря на критериите по първата предпоставка, тъй като е депозирал декларации за имущественото си състояние. Не така обаче стои въпросът с втората предпоставка. Видно от многократните откази на назначените процесуални представители, ищецът има изградена защитна стратегия, която не се влияе от становището на професионално ангажираните в процеса участници. Правната помощ не може да бъде натрапена на едно лице, когато същото не желае да я получи, защото явно няма нужда от нея. Основен принцип на гражданския процес е, че процесуалните права се упражняват добросъвестно и съобразно добрите нрави – чл. 3 ГПК. Безконечното отлагане на делото за определяне на нов процесуален представител и последващият му отвод не може да отговори нито на нуждите на ищеца да получи съдействието, за което се е обърнал към съда, нито пък на ролята на съда, да защити правата и законните интереси на страната (чл. 117, ал. 1 от *Конституцията на Република България*).

Отделно от изложеното по-горе, следва да се има предвид, че настоящото производство не касае хипотеза на задължителна защита, каквато следва да се осъществява от адвокат. След като ищецът показва чрез действията си, че *de facto* не желае да ползва

услугите на процесуален представител, осъществяването на правна помощ се явява безпредметно и следва да се прекрати. Видно и от самата разпоредба на чл. 96, ал. 2 ГПК, с въпроса за прекратяването на правната помощ, съдът може да се занимае и служебно.

Така мотивиран, и на основание чл. 96, ал. 2 ГПК, съдът

ОПРЕДЕЛИ:

ОСВОБОЖДАВА адв. [име на адвоката] от участие в производството, като процесуален представител на [молителя].

ПРЕКРАТЯВА, на основание чл. 96, ал. 1, т. 1 ГПК, предоставянето на правна помощ на [молителя].

ОПРЕДЕЛЕНИЕТО подлежи на обжалване с частна жалба пред [съответния въззивен съд] в едноседмичен срок от получаване на съобщението.

Съдия:

[подпис]

XVII. ФОРМУЛИРАНЕ НА ЗАДЪЛЖЕНИЯТА НА СЪДА ПРИ ЛИШАВАНЕ НА ЛИЦЕТО ОТ ПРАВНА ПОМОЩ И РАЗРАБОТВАНЕТО НА ПРОЦЕДУРА ЗА ТОВА, ВКЛЮЧИТЕЛНО ИЗГОТВЯНЕ НА ПРИМЕРНИ ОБРАЗЦИ НА СЪДЕБНИ АКТОВЕ ЗА ЛИШАВАНЕ ОТ ПРАВНА ПОМОЩ

Лишаването на лицето от правна помощ е хипотеза, при която се установи, че условията за нейното предоставяне не са съществували изобщо или отчасти. В този случай страната е длъжна да внесе или да върне всички суми, от плащането на които е била неоснователно освободена, както и да заплати определеното възнаграждение на назначения й служебен адвокат.

1. ЗАДЪЛЖЕНИЯ НА СЪДА

Както се посочи и по-горе, съдът служебно или по искане на страна или на назначения служебен адвокат, може във всеки един момент да извършва проверка доколко са били налице предпоставките за предоставяне на правна помощ.

След като констатира, че тези предпоставки не са били налице, съдът лишава страната от правна помощ изцяло или частично.

2. ПРОЦЕДУРА

Процедурата обхваща три етапа:

- а) констатиране липсата на предпоставките за предоставяне на правна помощ;
- б) лишаване на страната от правна помощ;
- в) осъждане на страната да заплати възнаградението на назначения ѝ служебен адвокат.

3. ПРИМЕРЕН ОБРАЗЕЦ ЗА ЛИШАВАНЕ ОТ ПОЛЗВАНЕТО НА ПРАВНА ПОМОЩ

ОПРЕДЕЛЕНИЕ

гр. [град], [дата]

[Съд], в закрито заседание, на [дата], в състав:

Съдия: [име на съдията]

като разгледа докладваното от съдията гр. д. № [номер на делото]/ [година] г., за да се произнесе, взе предвид следното:

Производството е по реда на чл. 94 и сл. от *Гражданския процесуален кодекс* (ГПК).

С молба от [дата], [молителят] е поискал предоставянето на правна помощ по реда на *Закона за правната помощ* (ЗПП) под формата на процесуално представителство. Молбата е уважена с определение от [дата].

В хода на делото молителят предоставя трудов договор, видно от който страната се намира в трудово правоотношение с трето за спора лице. Уговореното трудово възнаграждение е в размер на 3600 лева - обстоятелство, което не е посочено в представената от молителя декларация, независимо, че трудовото правоотношение е съществувало и към тази дата.

При служебно изискана от съда справка, се установява, че трудовият договор е регистриран в Националната агенция по приходите, включително и към датата на подаването на молбата за ползване на правна помощ.

С оглед горното, съдът констатира, че изначално молителят не е бил в невъзможност сам да ангажира адвокат и да заплати възнаграждението му (предпоставка, изискуема по чл. 23, ал. 3 ЗПП).

При това положение, съдът намира, че са налице предпоставките на чл. 97, ал. 1 ГПК за лишаване на страната от ползването на правна помощ. Като последица от констатираното недобросъвестно процесуално поведение, молителят следва да бъде осъден да заплати на Националното бюро за правна помощ и разноските за назначения му адвокат в размер на 400 лева, изчислени по редна на Наредба № 1 за минималните размери на адвокатските възнаграждения.

Така мотивиран, и на основание чл. 97, ал. 1 ГПК, съдът

ОПРЕДЕЛИ:

ОСВОБОЖДАВА адв. [*име на адвоката*] от участие в производството, като процесуален представител на [*молителя*].

ЛИШАВА, на основание чл. 97, ал. 1 ГПК, [*молителя*] от ползването на правна помощ.

ОСЪЖДА, на основание чл. 97, ал. 2 ГПК, [*молителя*] да заплати на Националното бюро за правна помощ и разноските за назначения му адвокат в размер на 400 лева.

ОПРЕДЕЛЕНИЕТО подлежи на обжалване с частна жалба пред [*съответния въззивен съд*] в едноседмичен срок от получаване на съобщението.

Съдия:

[*подпис*]

XVIII. РАЗРАБОТВАНЕТО НА ПРОЦЕДУРА ЗА ПРИСЪЖДАНЕ НА РАЗНОСКИТЕ ЗА ПРАВНА ПОМОЩ ПО НАКАЗАТЕЛНИ, ГРАЖДАНСКИ И АДМИНИСТРАТИВНИ ДЕЛА ОТ СЪДА ВКЛЮЧВАЩА ФОРМУЛИРАНЕ НА ЗАДЪЛЖЕНИЯТА НА НБПП, СЪДА И АДВОКАТИТЕ ПО ПРИСЪЖДАНЕ НА РАЗНОСКИТЕ И РАЗРАБОТВАНЕТО НА ОБРАЗЦИ НА МОЛБИ ЗА ТОВА

Ако претенцията на лицето, което е получило правна помощ, бъде уважена, изплатеното адвокатско възнаграждение се присъжда в полза на Националното бюро за правна помощ съразмерно с уважената част от иска. В случаите на осъдително решение лицето, получило правна помощ, дължи разноски съразмерно с отхвърлената част от иска.

Правна рамка

Закон за правната помощ

Чл. 18. (Изм. и доп. - ДВ, бр. 28 от 2013 г.; изм. и доп., бр. 13 от 2017 г.) Адвокатските съвети организират предоставянето на правна помощ в съответния съдебен район, като:

1. изготвят становище по заявленията на адвокатите от колегията за вписване в Националния регистър за правна помощ;
2. (доп. - ДВ, бр. 28 от 2013 г.; изм., бр. 13 от 2017 г.) изготвят и поддържат списъци на дежурните адвокати, резервните защитници и адвокатите, предоставящи консултации в регионалните центрове за консултиране;
3. съгласно чл. 25, ал. 4 и 5 определят адвокат от колегията, вписан в Националния регистър за правна помощ, за осъществяване на правната помощ, като съобразяват професионалния опит и квалификацията на адвоката с вида, фактическата и правната сложност на случая, други назначения по реда на този закон и степента на неговата ангажираност;
4. (нова - ДВ, бр. 28 от 2013 г.; доп., бр. 13 от 2017 г.) следят за спазването на формата и съдържанието на акта по чл. 25, ал. 3 и на отчета по чл. 38, ал. 1;
5. (предишна ал. 4, изм. - ДВ, бр. 28 от 2013 г.) осъществяват текущ контрол за качеството на предоставената правна помощ от адвокатите от колегията, като извършват проверки и констатации и образуват при необходимост дисциплинарни производства, за което уведомяват НБПП;
6. (предишна ал. 5, изм. - ДВ, бр. 28 от 2013 г.; изм., бр. 13 от 2017 г.) заверяват отчетите на адвокатите, предоставили правна помощ, и изготвят предложения за заплащане на възнаграждение в съответствие с наредбата по чл. 37, ал. 1;
7. (нова - ДВ, бр. 28 от 2013 г.) осигуряват обучение на служебните защитници;

8. (нова - ДВ, бр. 28 от 2013 г.) осигуряват техническото обезпечаване на правната помощ;
9. (нова - ДВ, бр. 28 от 2013 г.) съдействат на лицата по чл. 22 за получаване на правна помощ.
- Чл. 22 (Изм. изцяло - ДВ, бр. 28 от 2013 г.; доп., бр. 97 от 2016 г.; изм. и доп., бр. 13 от 2017 г.)
- (1) Правната помощ по чл. 21, т. 1 и 2 е безплатна и се предоставя на:
1. лица и семейства, които отговарят на условията за получаване на месечна помощ по реда на чл. 9 и 10 от Правилника за прилагане на Закона за социално подпомагане (обн., ДВ, бр. 133 от 1998 г.; изм., бр. 38, 42 и 112 от 1999 г., бр. 30, 48 и 98 от 2000 г.; попр., бр. 100 от 2000 г.; изм., бр. 19 и 97 от 2001 г., бр. 26, 46, 81 и 118 от 2002 г., бр. 40 от 2003 г., бр. 115 от 2004 г., бр. 31 и 103 от 2005 г., бр. 54 и 93 от 2006 г., бр. 101 от 2007 г., бр. 26 от 2009 г., бр. 27, 41, 43, 45 и 50 от 2010 г., бр. 63 от 2011 г. и бр. 17 от 2013 г.);
 2. лица и семейства, които отговарят на условията за подпомагане с целева помощ за отопление за предходния или настоящия отоплителен сезон;
 3. лица, настанени в специализирани институции за предоставяне на социални услуги или ползващи социална услуга - резидентен тип, или ползващи социална услуга звено „Майка и бебе" съгласно чл. 36 от Правилника за прилагане на Закона за социално подпомагане;
 4. деца, настанени в приемни семейства или в семейства на роднини или близки по реда на Закона за закрила на детето;
 5. дете в риск по смисъла на Закона за закрила на детето;
 6. (изм. - ДВ, бр. 13 от 2017 г.) лица по чл. 143 и 144 от Семейния кодекс и на лица, ненавършили 21 години, в съответствие с Регламент (ЕО) № 4 от 2009 г. на Съвета от 18 декември 2008 г. относно компетентността, приложимото право, признаването и изпълнението на съдебни решения и сътрудничеството по въпроси, свързани със задължения за издръжка (ОВ, L 7/1 от 10 януари 2009 г.) и Конвенцията за международното събиране на издръжка на деца и на други членове на семейството (ОВ, L 192/51 от 22 юли 2011 г.);
 7. пострадали от домашно или сексуално насилие или от трафик на хора, които не разполагат със средства и желаят да ползват адвокатска защита;
 8. лица, търсещи международна закрила по реда на Закона за убежището и бежанците, за които предоставяне на правна помощ не се дължи на друго правно основание;
 9. чужденци, спрямо които е приложена принудителна административна мярка, и чужденци, настанени в специален дом за временно настаняване на чужденци по реда на Закона за чужденците в Република България, които не разполагат със средства и желаят да ползват адвокатска защита.
 10. (нова - ДВ, бр. 97 от 2016 г.) лица, на които е отказан или е отнет статут на лице без гражданство в Република България или е прекратено производството за предоставяне на

статут на лице без гражданство по реда на Закона за чужденците в Република България, които не разполагат със средства и желаят да ползват адвокатска защита.

(2) (Доп. - ДВ, бр. 13 от 2017 г.) Фактите и обстоятелствата по ал. 1 се удостоверяват със съдебни решения или с документи, издадени от съответните компетентни органи, и с декларация за семейно и имуществено състояние на лицето по образец, утвърден от НБПП.

(3) (Нова - ДВ, бр. 13 от 2017 г.) Когато лицата, кандидатстващи за правна помощ, не удостоверят обстоятелство по ал. 1, НБПП формира преценката си за предоставяне на правна помощ, като взема предвид обстоятелствата по чл. 23, ал. 3, установени с документи от съответните компетентни органи и съобразно определения за страната размер на линията на бедност.

ВЪТРЕШНИ ПРАВИЛА¹

за определяне на адвокати от съответната адвокатска колегия,

вписани в Националния регистър за правна помощ

за осъществяване на правна помощ по реда на Закона за правната помощ

¹ Настоящият проект за вътрешни правила е изготвен във връзка с изпълнението на проект с номер № BG05SFOP001-3.001-0020 с наименование „Стратегически реформи в Националното бюро за правна помощ“, който е финансиран по процедура BG05SFOP001-3.001 „Стратегически проекти в изпълнение на Актуализирана стратегия за продължаване на реформата в съдебната система и Стратегията за въвеждане на електронно управление и електронно правосъдие в сектор „Правосъдие 2014-2020 год.“ чрез директно предоставяне на безвъзмездна финансова помощ по приоритетна ос № 3 „Прозрачна и ефективна съдебна система“ на Оперативна програма „Добро управление“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд.

Втора насока: „Унифициране на процедурите при предоставяне на правна помощ от адвокатските съвети в аспекта на задълженията им по чл. 18 от Закона за правната помощ.“

УВОД

Настоящите правила са изготвени въз основа на Закона за правната помощ (ЗПП), Закона за адвокатурата (ЗА) и утвърдените от председателя на НБПП Унифицирани процедури при предоставяне на правна помощ от адвокатските съвети (УПППАС), с цел постигане на ефективност и прозрачност в работата на Адвокатския съвет (АС) на съответната адвокатска колегия при осъществяване на функциите и правомощията му по чл. 18 от ЗПП, както и повишаване на качеството на правната помощ.

I. ОБЩИ ПОЛОЖЕНИЯ

Чл. 1. Тези правила уреждат: реда, условията, начина и критериите за подбор на адвокат, който да предостави правна помощ по реда на Закона за правната помощ при спазване на принципа на случайния подбор чрез електронно разпределение; начина на уведомяване на определения за предоставяне на правната помощ адвокат и начина за удостоверяване на приемането или отказа от страна на адвоката; реда и условията за определяне на дежурни адвокати и резервни защитници; контрола от страна на НБПП и АС върху допускането на правна помощ и върху работата на адвокатите, определени за предоставяне на правна помощ.

Чл. 2. Предоставянето на правна помощ по реда на ЗПП се организира от АС на съответната адвокатска колегия като той:

1. изготвя становище по заявленията на адвокатите от колегията за вписване в Националния регистър за правна помощ;
2. изготвя и поддържа списъци на дежурните адвокати, резервните защитници и адвокатите, предоставящи консултации в регионалните центрове за консултиране;

3. определя в съответствие с настоящите правила адвокат от колегията, вписан в Националния регистър за правна помощ, за осъществяване на правната помощ, като съобразява професионалния опит и квалификацията на адвоката;

4. следи за спазването на формата и съдържанието на актовете за предоставяне на правна помощ и на отчетите за вида и количеството на извършената от адвоката дейност;

5. осъществява текущ контрол за качеството на предоставената правна помощ от адвокатите от колегията, като извършва проверки и констатации и образува при необходимост дисциплинарни производства;

6. заверява отчетите на адвокатите, предоставили правна помощ, и изготвя предложения за заплащане на възнаграждение в съответствие с Наредбата за заплащането на правната помощ;

7. осигурява обучение на служебните защитници;

8. осигурява техническото обезпечаване на правната помощ;

9. съдейства на лицата, имащи право на безплатна правна помощ за получаването ѝ.

Чл. 3. Работата по правната помощ е организирана чрез въвеждане и използване на електронна система (Електронната система).

II. ОБЩИ ПРАВИЛА ЗА ОПРЕДЕЛЯНЕ НА АДВОКАТ ЗА ОСЪЩЕСТВЯВАНЕ НА ПРАВНА ПОМОЩ

Чл. 4. (1) За изпълнение на задълженията посочени в чл. 2 се създава Комисия по прилагане на ЗПП (Комисията), състояща се от минимум трима членове на АС. Броят на членовете и съставът на Комисията се определят с решение на АС по реда на Закона за адвокатурата. С решението по предходното изречение могат да се създават подкомисии по прилагане на различните видове правна помощ по ЗПП.

(2) Комисията избира председател измежду членовете си, а по своя преценка може да избере един или повече заместник-председатели, които да изпълняват функциите на председател в случай на отсъствието му. Председателят и заместник-председателите не могат да са повече на брой от редовите членове на Комисията.

Чл. 5. Всички актове за предоставяне на правна помощ (Искания) се приемат и незабавно се вписват в Регистър на актовете за предоставяне на правна помощ от служител на АК, след което се докладват на председателя на Комисията или на посочен от него заместник-председател.

Чл. 6. Докладването се извършва от служителя на АК в деня на постъпване на искането или най-късно на следващия ден като актът на органа по чл. 25, ал. 1 от ЗПП и приложените към него документи се предоставят на Председателя на Комисията или на посочен от него заместник-председател. В спешни и неотложни случаи информирането може да се извърши и по телефона, като в този случай докладването по телефона се документира с отбелязването на дата, час и името на информирувания член на комисията.

Чл. 7. Председателят или заместник-председателят на Комисията, на когото е докладвано Искането определя адвоката от НРПП, който ще осъществява правната помощ в деня на докладване на искането или най-късно на следващия ден. Определянето става при спазване на принципа на случайния подбор чрез електронно разпределение и се отразява в протокол, подписан от председателя на комисията. Определеният за осъществяване на правна помощ адвокат се уведомява в електронната система, по електронна поща, както и по телефон и/или текстово съобщение от съответния служител на АК. Органът, издал искането за предоставяне на правна помощ се уведомява за адвоката, определен да предостави правната помощ, чрез уведомително писмо по образец (**Приложение № 1**).

Чл. 8. (1) При наличие на основателни пречки и препятствия за поемане на работата, за която е определен, адвокатът е длъжен да уведоми АС не по-късно от 3 (три) дни от уведомяването му по предходния член, а в спешни и неотложни случаи – незабавно след получаване на уведомлението по предходния член, но не по-късно от 24 часа. Уведомяването за невъзможността да се поеме възложената работа се извършва с писмо до АС, чрез Електронната система, а в спешни и неотложни случаи – и по телефона. В последния случай уведомяването се документира от служителя на АС, като се отбелязват датата и часът на разговора и адвокатът от НРПП, с който е проведен.

(2) В случаите по предходната алинея се провежда нов подбор на адвокат за предоставяне на правна помощ, като отказалият се адвокат се изважда от списъка за случайно разпределение.

Чл. 9. Ако председателят на комисията прецени, че актът за предоставяне на правна помощ не отговаря на изискванията на чл. 25, ал. 3 от ЗПП той предлага на председателя на АС да изпрати мотивирано становище до органа, издал акта с предложение за отстраняване на констатираните нередности.

Чл. 10. Исканията за правна помощ, които видимо се отличават с някаква специфика или представляват очевидна фактическа или правна сложност, както и исканията по чл. 9 се докладват на председателя на АС, който взема решение или внася въпроса за обсъждане от АС.

Чл. 11. (1) По искания за правна помощ по чл. 28 от ЗПП - неотложни случаи по дела за мерки за процесуална принуда и разпити пред съдия в досъдебното производство, бързи и незабавни производства по НПК, Закона за здравето и Закона за закрила на детето, както и на полицейски задържания по Закона за МВР и задържания по Закона за митниците се определя адвокат, вписан в списъка на дежурните адвокати. Включването на адвокати в списъка на

дежурните адвокати и поддържането и актуализирането му стават по реда на Раздел IV от настоящите правила.

(2) В случаите по предходната алинея служителят на АС, приел искането за правна помощ, уведомява незабавно председателя на комисията или посочения от него заместник-председател, който определя адвокат, вписан в списъка на дежурните адвокати, за предоставяне на правната помощ. Определеният дежурен адвокат се уведомява незабавно и е длъжен да пристъпи към изпълнение на задълженията си в сроковете, посочени от органа, направил искането за правна помощ. В тези случаи принципът на случайния подбор чрез електронно разпределение може да не се прилага.

Чл. 12. На адвокат, осъществил правна помощ без да е бил определен и съответно уведомен по реда на тези правила, не се заверява изготвения отчет и не му се дължи възнаграждение по реда на ЗПП.

Чл. 13. За осъществяване на особено и друг вид процесуално представителство по граждански, административни и изпълнителни дела, по които съобразно закона, дължимото за адвоката възнаграждение следва да бъде изплатено от страна по делото или друг източник, различен от НБПП, се определят само адвокати от съответната адвокатска колегия, вписани в НРПП.

Чл. 14. (1) Определянето на адвокати в случаите по чл. 13 се извършва само ако в акта за предоставяне на правната помощ или в Искането се съдържат точни данни за материалния интерес, с оглед определяне на размера на възнаграждението, изчислено в съответствие с Наредба № 1 на Висшия адвокатски съвет за минималните размери на адвокатските възнаграждения и ако същото е внесено. При липса на такива данни се изготвя и изпраща писмо до органа, отправил искането да посочи данни и представи доказателства за внасяне на дължимото възнаграждение.

(2) В случаите, когато в гражданското производство е назначен представител на ищеца или ответника, поради това че са социално слаби и не разполагат със средства да си упълномощят адвокат, възнаграждението се определя по реда на Наредбата за заплащане на правната помощ (НЗПП) и се плаща от бюджета на НБПП, въз основа на представен отчет.

(3) В случаите, когато в гражданското производство е назначен особен представител на малолетен или непълнолетен и производството е по реда на Закона за закрила на детето, възнаграждението се определя по реда на НЗПП и се плаща от бюджета на НБПП, въз основа на представен отчет.

Чл. 15. (1) Отчетите за извършената работа се предават по образец, утвърден от НБПП (**Приложение № 2**) в канцеларията на съответната адвокатска колегия всеки работен ден в рамките на работното време. Отчетите, заедно с приложенията по ал. 2, могат да се подават и под формата на електронни документи по електронна поща. АС задължително публикува имейл адрес, на който да се изпращат отчетите и приложенията. АС може да получава отчети и чрез Електронната система.

(2) Към отчета по ал. 1 се прилагат: копие от акт за назначаване на адвоката по чл. 26, ал. 2 от ЗПП; документи, удостоверяващи обема и естеството на предоставената правна помощ; акт, удостоверяващ завършеност на фазата или инстанцията. АС не може да изисква представянето на документи, които вече се намират в него или които следва да се съхраняват там по силата на закона.

Чл. 16. Служител на АС приема отчета и придружаващите го документи и го отразява в регистър.

Чл. 17. АС проверява и заверява отчета на адвоката, предоставил правна помощ, и предлага размер на възнаграждението съобразно вида, количеството и качеството на оказаната правна помощ със становище относно Отчет за правна помощ по образец, утвърден от НБПП (Приложение № 3).

Чл. 18. При констатирани пропуски или неточности в отчета и приложените документи АС уведомява адвоката чрез електронната система, по електронна поща или по телефона за констатираните пропуски или неточности и дава указания за отстраняването им. Уведомлението се отразява в съответният регистър. Отчетът не се заверява докато констатираните пропуски или неточности не бъдат отстранени. Ако адвокатът счита, че искането за отстраняване на пропуски или неточности е неоснователно, той има право писмено да възрази пред АС, който се произнася с окончателно решение.

Чл. 19. (1) Отчетите се предават в АС сроковете по чл. 38, ал. 3 и ал. 4 от ЗПП.

(2) Отказът на АС да завери отчета се мотивира, като той може да се основава само на факти, разкриващи недобросъвестно или некомпетентно извършена правна помощ или на представяне на отчета след срока по чл. 38, ал. 4 от ЗПП. В случай на отказ от заверка на отчета АС дава възможност на засегнатия адвокат да представи писмено становище като му предоставя подходящ срок. След представяне на становището или след изтичане на срока, АС изпраща на НБПП отчета, заедно с мотивирания си отказ за заверка и становището на засегнатия адвокат.

Чл. 20. Адвокатският съвет ежемесечно изготвя справка за постъпилите през предходния месец искания за осъществяване на правна помощ, в това число тези които се заплащат от НБПП и тези, по които възнаграждението е внесено от страна по делото, и имената на определените адвокати за осъществяване на правната помощ по съответните дела. Справката се публикува в сайта на съответната АК – секция „Правна помощ“.

III. КРИТЕРИИ ЗА ОПРЕДЕЛЯНЕ НА АДВОКАТИ, ВПИСАНИ В НРПП ЗА ОСЪЩЕСТВЯВАНЕ НА ПРАВНА ПОМОЩ

Чл. 21. Определянето на адвокати за осъществяване на правна помощ се извършва съгласно изискванията на ЗПП, при съблюдаване на следните принципи:

1. Справедливо и равномерно разпределяне на правната помощ при спазване на принципа на случайния подбор чрез електронно разпределение;

2. Несменяемост на определения адвокат и осъществяване на правна помощ във всички етапи и фази на производството и пред всички инстанции до окончателното му приключване;

3. Безотказност на правната помощ и добросъвестност при нейното осъществяване.

Чл. 22. (1) При определяне на адвокат за осъществяване на правната помощ се съобразяват професионалният опит, квалификацията и предпочитанията на адвоката, както и степента на неговата ангажираност.

(2) обстоятелствата относно професионалния опит, квалификацията и предпочитанията се декларират от адвоката в заявлението за вписване в НРПП (**Приложение № 4**) или след вписването му – с допълнително заявление по образец, утвърден от НБПП (**Приложение № 5**).

(3) Заявените професионален опит, квалификация и предпочитания се отразяват в системата за електронно разпределение, така че в случайния подбор се включват само адвокатите, чийто професионален опит, квалификация и предпочитания попадат в правната област, от която е конкретния случай.

(4) При осъществяване на случайния подбор чрез електронно разпределение се счита, че степента на ангажираност на избрания адвокат му позволява да поеме правната помощ, освен ако той писмено не е заявил пред АС, че не желае да му бъде възлагана работа по правната помощ за определен период от време. В последния случай адвокатът се изважда от случайното разпределение за заявления от него период.

(5) Ако лицето, на което се предоставя правната помощ е посочило адвокат от НРПП, правната помощ се възлага на него и електронно разпределение не се извършва, освен ако има важни причини този адвокат да не бъде определен.

Чл. 23. Не се разпределя правна помощ на адвокати, които:

а) не са вписани или са заличени от НРПП;

в) са заявили желание да не бъдат определяни за осъществяване на защита и процесуално представителство за определен период;

г) са във фактическа невъзможност за предоставяне на правна помощ по здравословни или други уважителни причини;

ж) са младши адвокати – в случаите, попадащи под ограниченията на чл. 20, ал. 6 от ЗА;

з) имат по-малко от 5-годишен юридически стаж – в случаите, когато е необходима защита и представителство пред ВКС и ВАС – съгласно ограничението по чл. 24, ал. 2 от ЗА;

и) адвокати, които не са в списъка на дежурните адвокати, съответно на резервните защитници – в случаите по чл. 29, вр. чл. 28 от ЗПП.

IV. ОПРЕДЕЛЯНЕ НА ДЕЖУРЕН АДВОКАТ И РЕЗЕРВЕН ЗАЩИТНИК

Чл. 24. (1) За дежурен адвокат се определя адвокат от НРПП, който е дал съгласие да бъде включен в списъка на дежурните адвокати.

(2) Съгласието по предходната алинея се дава чрез заявление по образец (**Приложение № 6**), подадено до АС. В заявлението се посочва срокът, за който адвокатът дава съгласието си, като той не може да бъде по-кратък от един месец.

Чл. 25. (1) АС отговаря за организирането на дейностите по определяне и назначаване на дежурни адвокати като:

1. подготвя и поддържа месечен списък на дежурните адвокати по образец (**Приложение № 7**), който се публикува на интернет страницата на съответната адвокатска колегия;

2. съставя седмичен график на дежурните адвокати;

3. предоставя списъка на дежурните адвокати на Националното бюро за правна помощ, на съответните Районни полицейски управления и на съдилищата в съответния съдебен район;

4. определя свой служител/и за постоянна връзка, в работно и извън работно време, с органите, ръководещи процесуалните действия и изискващи дежурни адвокати;

5. определя телефони и факс за постоянна връзка с тези органи;

6. издава уведомителни писма за определения дежурен адвокат по образец (**Приложение № 8**), които се подписват от председателя на АС, в тридневен срок от определянето на дежурен адвокат. АС не може да издава уведомителни писма за извършени назначения не по установения ред.

(2) Дежурните адвокати отчитат извършената от тях работа по конкретно назначение с формуляр на дежурния адвокат по образец (**Приложение № 9**), публикуван на интернет страниците на съответната адвокатска колегия и НБПП.

(3) АС съдейства на дежурните адвокати при оформянето и комплектоването на отчетите им.

(4) АС не може да одобрява отчети на дежурни адвокати, които не са определени и назначени по законоустановения ред и за случаи, които са извън Глава пета от Закона за правната помощ.

Чл. 26. Назначаването на дежурен адвокат при постъпило уведомление по чл. 30, ал. 3 от ЗПП се извършва по реда на чл. 11 от настоящите вътрешни правила.

Чл. 27. (1) АС изготвя и поддържа списък на резервните защитници по образец (**Приложение № 10**).

(2) Съгласието за включване в списъка по предходната алинея се дава чрез заявление по образец (**Приложение № 11**).

(3) Чл. 24 - 26 се прилагат съответно за определянето и назначаването на резервни защитници.

V. ОСЪЩЕСТВЯВАНЕ НА КОНТРОЛ ОТ АДВОКАТСКИТЕ СЪВЕТИ ПО ДОПУСКАНЕТО НА ПРАВНА ПОМОЩ ОТ СЪДИЛИЩАТА

Чл. 28. (1) При предоставяне на правна помощ по чл. 21, т. 3 от ЗПП председателят на АС изпраща до органа, издал акта за предоставяне на правна помощ, мотивирано становище, с което предлага актът да бъде допълнен, изменен или отменен:

1. в случаите по чл. 9 и чл. 14, ал. 1 от настоящите правила;
2. когато предоставянето на правна помощ не е оправдано от гледна точка на ползата, която тя би донесла на лицето, кандидатстващо за правна помощ;
3. когато претенцията е очевидно неоснователна, необоснована или недопустима;
4. в случаите на търговски дела и данъчни дела по Данъчно-осигурителния процесуален кодекс освен ако страната, кандидатстваща за правна помощ, е физическо лице и отговаря на условията за предоставяне на правна помощ.

(2) Председателят на АС информира органа, издал акта за предоставяне на правна помощ, когато има данни, че лицето, поискало правната помощ злоупотребява със системата на правната помощ, като предявява по съдебен ред многобройни явно необосновани, неоснователни или недопустими претенции, за които му е предоставяна правна помощ.

(3) При искания за определяне на резервен защитник председателят на АС може да отправи до органа, който го е назначил, мотивирано становище, че не са налице условията по НПК за назначаване на резервен защитник.

(4) Ако в срок от три работни дни не постъпи отговор от органа, издал акта за предоставяне на правна помощ или назначил резервен защитник, процедурата по определяне на адвокат за предоставяне на правна помощ продължава по реда на настоящите правила.

VI. ОЦЕНКА НА РАБОТАТА НА АДВОКАТИТЕ, ОПРЕДЕЛЕНИ ЗА ПРЕДОСТАВЯНЕ НА ПРАВНА ПОМОЩ

Чл. 29. Адвокатът, определен за предоставяне на правна помощ е длъжен в работата си по предоставяне на правната помощ да прилага стандартите за качество, посочени в чл. 30 по-долу.

Чл. 30. (1) При оценката на работата на адвоката, определен за предоставяне на правна помощ, се следи за спазването на стандартите за качество на предоставяната правна помощ като адвокатът:

1. е длъжен да осъществява правна помощ по реда на Закона за правната помощ, когато е определен за това;

2. е длъжен да води възложеното му дело, по което осъществява правна помощ, със същата грижа, както ако е бил упълномощен от клиента;

3. няма право да откаже възложената му правна помощ, освен ако се наложи по уважителни или независещи от него причини. В тези случаи е длъжен да уведоми лицето, на което предоставя правна помощ своевременно, така че то да организира защитата си или да поиска замяна на служебния адвокат;

4. е длъжен да предостави правна помощ добросъвестно и компетентно, като използва всички възможни и допустими от закона правни средства за защита на законните права и интереси на лицето, на което предоставя правна помощ;

5. е длъжен да проучи делото;

6. е длъжен да осъществи среща с лицето, на което предоставя правна помощ, освен в случаите когато то е в неизвестност;

7. е длъжен да изслуша и консултира лицето, на което предоставя правна помощ за всички правни възможности за защита в максимална степен на правата му;

8. е длъжен да съгласува линията на защита с лицето, на което предоставя правна помощ;

9. е длъжен да информира лицето, на което предоставя правна помощ за законните му права;

10. е длъжен да използва всички правни възможности за защита правата на лицето, на което предоставя правна помощ;

11. няма право да получава от лицето, на което предоставя правна помощ по ЗПП възнаграждение и средства за покриване на разходи;

12. е длъжен да подаде отчета си във форма – образец утвърден от председателя на НБПП (Приложение № 1), без да променя същата и след попълване на посочената в нея информация.

(2) Отклонението или неспазването на посочените стандарти е основание НБПП да извърши проверка и да направи констатации по реда на чл. 35 от ЗПП за недобросъвестно или некомпетентно извършена правна помощ.

VII. РЕД ЗА РАЗГЛЕЖДАНЕ НА ЖАЛБИ И СИГНАЛИ ОТНОСНО КАЧЕСТВОТО НА ПРЕДОСТАВЕНАТА ОТ СЛУЖЕБНИЯ ЗАЩИТНИК ПРАВНА ПОМОЩ

Чл. 31. (1) Контролът върху качеството на предоставяната от адвоката правна помощ се извършва по реда на чл. 35 от ЗПП и по реда на глава 13 от Закона за адвокатурата (ЗА). Контролът, осъществяван от НБПП по реда на ЗПП не изключва носенето на дисциплинарна отговорност на адвоката по реда на ЗА.

(2) Лицата, на които е предоставена правна помощ или органите по чл. 25, ал. 1 от ЗПП могат да сезират НБПП за извършено нарушение от страна на адвокат, предоставил правна помощ.

(3) НБПП извършва проверка на фактите, изложени в сигнала и излага констатациите си в протокол. Констатациите от проверките могат да са основание за заличаване на адвоката от Националния регистър за правна помощ.

(4) Ако са налице данни за извършено от адвоката дисциплинарно нарушение НБПП изпраща копие от протокола с констатациите до съответния АС с цел реализиране на дисциплинарна отговорност по реда на ЗА.

VIII. СЪДЕЙСТВИЕ НА ЛИЦАТА ПО ЧЛ. 22 ОТ ЗПП

Чл. 32. (1) АС предприема мерки за информиране на лицата по чл. 22 от ЗПП за възможността и условията при които може да се ползва безплатна правна помощ.

(2) Мерките по предходната алинея мога да включват информационни кампании, брошури, срещи с граждани, публикации и други подходящи мерки.

Чл. 33. АС организира обучения за адвокатите, вписани в НРПП за работа с лицата, посочени в чл. 22 от ЗПП.

ДОПЪЛНИТЕЛНА РАЗПОРЕДБА

§ 1. В срок до година, адвокатите, които са вписани в НРПП следва да **заявят писмено**, във формата съгласно Приложение № 3 в канцеларията на съответната адвокатска колегия предпочитанията си относно областта на правото в която следва да бъдат определяни за осъществяване на правна помощ.

Настоящите вътрешни правила са приети нас от

ПРИЛОЖЕНИЕ № 1 - УВЕДОМИТЕЛНО ПИСМО

..... АДВОКАТСКА КОЛЕГИЯ

Изм. №/.....г.

ДО

..... г.

..... Съд

гр.

/органът по чл. 25, ал. 1
ЗПП/

УВЕДОМИТЕЛНО ПИСМО

№/.....

Относно: Определяне на адвокат за осъществяване на правна помощ.

В отговор на Ваше искане № г. Ви уведомяваме, че за осъществяване на правна помощ по **дело №** по описа на Съд - гр. на лицето с ЕГН: в качеството му/й на страна по дело, във **ВСЯКА СЪДЕБНА ИНСТАНЦИЯ** е определен адвокат към Адвокатска колегия – гр., вписан под № в Националния регистър за правна помощ.

(С случай, че се иска назначаване на особен представител: Предлагаме да назначите адвоката като особен представител на лицето и да определите адвокатското възнаграждение в размер на лева съгласно чл. 7 от Наредба №1 от 09.07.2004 год. за минималните размери на адвокатските възнаграждения /изм. и доп. ДВ. бр. 28 от 28.03.2014 г./, **ЗА ВСЯКА СЪДЕБНА ИНСТАНЦИЯ**.

Защитата не е по закона за правна помощ и адвокатът получава възнаграждението си по цитираната по-горе Наредба чрез съда съгласно Указания на НБПП от 26.05.2010 г.)

Въз основа на настоящото уведомително писмо, на основание чл. 26, ал. 2 от Закона за правната помощ, разследващият орган, прокурорът или съдът е длъжен да издаде Акт за назначаване на определения по-горе адвокат.

Данни за Служебния защитник/Особен представител:

Адрес: гр., Улица..... №, ет., ап.,

моб. тел:,

ел. поща:

Данни за делото:

Място: Съд - гр.,

Предмет:

Дата:.....

Получил:.....

.....

Председател на АС

ПРИЛОЖЕНИЕ № 2 - ОТЧЕТ ЗА ИЗВЪРШЕНА РАБОТА

ОТЧЕТ

От

с ЕГН.....,служебен адрес:

.....

адвокат към Адвокатска колегия

вписан под №..... в Националния регистър за правна помощ.

Определен – Уведомително писмо на АС №.....

Назначен – Постановление на разследващ орган/прокурор от

Определение на съда от

Основание за назначаване –

а/ по НПК

б/ по ГПК

Преупълномощен от

Пълномощно

ПРЕДОСТАВИХ ПРАВНА ПОМОЩ:

1. Име, ЕГН и качество на представявания /те:

/задържан, обвиняем, подсъдим, пострададал, частен обвинител, частен тъжител, граждански ищец, граждански ответник, ищец, ответник, други/

а/....., ЕГН....., качество

б/....., ЕГН....., качество

в/....., ЕГН....., качество

2. Вид на правната помощ

а/ консултация и/или подготовка на документи за завеждане на дело

Решение №на председателя на НБПП

б/ процесуално представителство:

- Досъдебна фаза
 - ДП №...../.....г. по описа на,
ПР. ПР /прокурорска преписка/ №/..... г. по описа на
- Съдебна фаза:
 - Вид и номер на делото по описа наСъд,отделение,
.....състав.
 - I-во инстанционно дело №..... /.....год. по описа наСъд
 - въззивно дело № /.....год. по описа наСъд
 - касационно дело № /.....год. по описа наСъд

в/ представителство при задържане по чл. 72, ал.1 от ЗМВР или по чл. 16а от Закона за митниците

Заповед за задържане №

3. Квалификация на деянието по НК

4. Производство по реда на НПК, ГПК, АПК и др.

/посочва се правното основание/.

5. Предмет на делото

6. Материален интерес /по граждански дела/

7. Видове процесуални действия, извършени от адвоката в производството и дати, на които са извършени :

.....
.....
.....

8. Времева ангажираност на адвоката:

- Дни, часове
- Брой съдебни заседания, в които е взел участие адвоката

9. Акт, с който е приключила досъдебната фаза в наказателното производство по смисъла на чл. 242, ал. 1 или чл. 369, ал. 2, изр. 1 от НПК:

- Обвинителен акт от.....дата;
- Споразумение по чл. 381 от НПК отдата, одобрено от съда на заседание отдата;
- Постановление за прекратяване на производството от.....дата;
- Постановление за спиране на производството от.....дата;
- Предложение за освобождаване от наказателна отговорност с налагане на административно наказание;
- Определение на съда по чл. 369, ал. 2, изр. 1 от НПК.

10. Акт, с който е приключило делото в първа , втора или касационна инстанция:

- Присъда или решение от.....дата

11. Обстоятелства по чл. 9, ал. 3 от НЗПП /предоставена правна помощ в почивни и празнични дни и в часовете от 22.00 до 6.00 часа на следващия ден/ - дати часове.....

12. Обстоятелства по чл. 9, ал. 4 от НЗПП /реално участие на адвоката в повече от три открити съдебни заседания/

13. Обстоятелства по чл. 9, ал. 5 от НЗПП /процесуално представителство на лице, срещу което са повдигнати повече от едно обвинение/

14. Обстоятелства по чл. 25, ал. 2 от НЗПП /защита по граждански дела с материален интерес, продължила повече от три съдебни заседания, или гражданско дело с материален интерес над 10 000 лв./.....

15. Обстоятелства по чл.10, ал. 1 от НЗПП:

/прекръпяване на производството, упълномощаване на защитник, загубване на правоспособност, отписване или изключване от НРПП, фактическа невъзможност за предоставяне на правна помощ/

.....
.....
.....

16. Обстоятелства по чл. 10, ал. 2 от НЗПП

.....
.....

17. Искане за авансово плащане по чл. 3, ал. 2 от НЗПП

18. Документи, удостоверяващи разноси по чл. 38, ал. 5 от Закона за правната помощ.....

19. Други особености на производството: описание

.....
.....

НАСТОЯЩИЯТ ОТЧЕТ СЕ ПОДАВА В ЕДНОГОДИШНИЯ СРОК В ИЗПЪЛНЕНИЕ НА РАЗПОРЕДБАТА НА ЧЛ. 38, АЛ. 4 ОТ ЗАКОНА ЗА ПРАВНАТА ПОМОЩ.

ПРИЛОЖЕНИЯ:

1. Искане по чл. 25, ал. 4 от ЗПП.

2. Акт за допускане на правна помощ по чл. 25, ал. 3 от ЗПП.

3. Уведомително писмо от АС по чл. 26, ал. 1 от ЗПП.

4. Акт за назначаване на адвоката по чл. 26, ал. 2 от ЗПП.

5. Документи, удостоверяващи обема на предоставената правна помощ.

6. Акт, удостоверяващ завършеност на фазата или инстанцията.

.....
.....

Декларирам:

- че съм самоосигуряващо се лице по смисъла на чл. 43 от ЗДДФЛ.
- че съм съгласен/а НБПП да съхранява и обработва личните ми данни, съгласно изискванията на Закона за защита на личните данни.

Дата:

Подпис:

ПРИЛОЖЕНИЕ № 3 - СТАНОВИЩЕ ОТНОСНО ОТЧЕТ ЗА ПРАВНА ПОМОЩ

СТАНОВИЩЕ

от Адвокатски съвет

гр.....

Относно: Представен отчет за правна помощ

След като извърши проверка на представения отчет за правна помощ от

адвокат вписан в Националния
регистър за правна помощ под №.....

определен с уведомително писмо №.....от АС.....

Искане за определяне на адвокат №..... Акт за допускане на правна
помощ от дата

на лицето/лицата.....

.....

.....

по..... дело/дознание/преписка №/.....г.

по описа на

и след като съобрази вида, количеството и качеството на оказаната правна помощ, **ЗАВЕРЯВА**
отчета и на основание чл.6 НЗПП ПРЕДЛАГА на адвоката да бъде изплатено възнаграждение
както следва:

По чл..... , т..... НЗПП в размер на...../лв.

/посочва се видът правна помощ и съответният член и точка от Наредбата/

1. За предоставена правна помощ на **повече от едно лице по чл. 9, ал.2 от НЗПП**.....лв./до 50 на сто от максимално предвидения размер за всяко допълнително лице/

2. За предоставена правна помощ **в почивни, празнични дни и в часовете от 22.00 до 6.00 часа на следващия ден по чл. 9, ал. 3 от НЗПП**...../до 50 на сто от максимално предвидения размер /.

3. За предоставена правна помощ и **при реално участие на адвоката в повече от три открити съдебни заседания по чл. 9, ал. 4 от НЗПП**.....лв./до 50 на сто от максимално предвидения размер /.

4. За предоставена правна помощ **при повдигнати повече от едно обвинение по чл. 9, ал. 5 от НЗПП**.....лв. /до 50 на сто от максимално предвидения размер за най-тежкото обвинение/

5. За предоставена правна помощ **по гражданско дело за повече от три съдебни заседания или при материален интерес над 10 000 лева по чл. 25, ал. 2 от НЗПП**.....лв.

/до 50 на сто от максимално предвидения размер по чл. 25, ал. 1 от НЗПП/

Общо за предоставената правна помощ в размер на.....лева

Отчетът е подаден в едногодишния срок по чл. 38, ал. 4 от ЗПП.....

дата.....

.....

длъжност, име и фамилия

ПРИЛОЖЕНИЕ № 4 - ЗАЯВЛЕНИЕ ЗА ВПИСВАНЕ В НАЦИОНАЛНИЯ РЕГИСТЪР ЗА ПРАВНА ПОМОЩ

ДО НАЦИОНАЛНОТО БЮРО ЗА ПРАВНА
ПОМОЩ

ЧРЕЗ АДВОКАТСКИЯ СЪВЕТ

гр. _____

/попълва се задължително/

ЗАЯВЛЕНИЕ

ОТ _____

/попълва се задължително/

рег. № _____ в Националния регистър за правна помощ (НРПП)

/полето „рег. №“ е задължително при вписване след заличаване на адвоката от НРПП,

като се посочва номера, който адвокатът е заемал преди заличаването си/

л.к. №, изд. на _____ ОТ _____

/попълва се задължително/

ЕГН _____ Булстат _____

/попълва се задължително/

постоянен адрес: _____

/попълва се задължително/

вписан, като адвокат /младши адвокат/ в

Адвокатска колегия гр.....,

юридически стаж _____

/попълва се задължително/

ГОСПОДИН/ГОСПОЖО ПРЕДСЕДАТЕЛ,

Моля на основание чл.33, ал.1 от ЗПП да бъде вписан/а/ в
Националния регистър за правна помощ, както следва:

Правна помощ по чл. 21от ЗПП за консултация, подготовка на документи за
образуване на дело, процесуално представителство и полицейско
задържане по Закона за МВР и Закона за митниците следните области на
правото:

гражданско

наказателно

административно

/ненужното се зачертава/

Моля, попълнете списъка според сферите на правото, по които имате професионален опит и квалификация и предпочитате да бъдете определян за служебен защитник

<i>граждански дела</i> <i>конкретни сфери:</i> ...	<i>наказателни дела</i> <i>конкретни сфери:</i> ...	<i>административни дела</i> <i>конкретни сфери:</i> ...
--	---	---

(примери: <ul style="list-style-type: none">- <i>семейно;</i>- <i>вещно;</i>- <i>облигационно;</i>- <i>наследствено;</i>- <i>трудова право;</i>- <i>застрахователно;</i>- <i>банково;</i>- <i>други</i>		(примери <ul style="list-style-type: none">- <i>митническо;</i>- <i>данъчно;</i>- <i>бежанско ;</i>- <i>ЗКИР;</i>- <i>ЗУТ;</i>- <i>други</i>
--	--	---

Служебен адрес: _____

/попълва се задължително/

Телефон : _____

/попълва се задължително/

e-mail _____

IBAN _____

/попълва се задължително/

BIC _____

/попълва се задължително/

Банка _____

/попълва се задължително/

ДЕКЛАРИРАМ, че:

1. От момента на вписването ми, като адвокат на _____г.

/попълва се задължително/

А) не ми е налагано дисциплинарно наказание;

Б) наложеното ми дисциплинарно наказание е изтекло.

/вярното се огражда/

2. Към настоящия момент не ми е повдигнато обвинение за престъпление от общ характер.

3. Съгласен/а съм НБПП да съхранява и обработва личните ми данни, съгласно изискванията на Закона за защита на личните данни.

Гр. _____

/попълва се задължително/

Дата _____

С уважение: _____

/попълва се задължително/

/подписва се задължително/

**При некоректно и нечетливо попълване на полетата, заявлението няма да бъде разглеждано до отстраняване на нередовностите.*

ПРИЛОЖЕНИЕ № 5 - ДОПЪЛНИТЕЛНО ЗАЯВЛЕНИЕ ЗА ПРОФЕСИОНАЛНИЯ ОПИТ, КВАЛИФИКАЦИЯ И ПРЕДПОЧИТАНИЯ

ДО

АДВОКАТСКИ СЪВЕТ

гр. _____

ЗАЯВЛЕНИЕ

ОТ _____

/попълва се задължително/

Вписан в Националния регистър за правна помощ под

№.....

ГОСПОДИН/ГОСПОЖО ПРЕДСЕДАТЕЛ,

Моля, при определянето ми за служебен защитник за консултация, подготовка на документи за образуване на дело и процесуално представителство, да се съобразите с предпочитаните от мен и посочени по-долу видове дела и конкретни правни сфери, за които имам нужната квалификация, професионален опит и/или сертификат/удостоверение за преминало обучение.

<i>граждански дела</i> <i>конкретни сфери:</i> ...	<i>наказателни дела</i> <i>конкретни сфери:</i> ...	<i>административни дела</i> <i>конкретни сфери:</i> ...
(примери: - семейно; - вещно; - облигационно; - наследствено; - трудово право - застрахователно - банково - други		(примери - митническо; - данъчно; - бежанско ; - ЗКИР; - ЗУТ - други

Моля, попълнете списъка според сферите на правото, по които имате професионален опит и квалификация и предпочитате да бъдете определян за служебен защитник

Служебен адрес: _____

/попълва се задължително/

Телефон : _____

/попълва се задължително/

e-mail _____

IBAN _____

/попълва се задължително/

BIC _____

/попълва се задължително/

Банка _____

/попълва се задължително/

Гр. _____

Дата _____

С уважение: _____

/подписва се задължително/

ПРИЛОЖЕНИЕ № 6 - ЗАЯВЛЕНИЕ ДЕЖУРНИ АДВОКАТИ

ДО АДВОКАТСКИЯ СЪВЕТ

гр.

З А Я В Л Е Н И Е

от адв.

вписан като адвокат (младши адвокат) в
адвокатска колегия гр.

вписан в Националния регистър за правна помощ
под №.....

юридически стажГ.М.

л. к. №, изд. на от

ЕГН, Булстат

ГОСПОДИН ПРЕДСЕДАТЕЛ,

Моля на основание чл. 29 от Закона за правната помощ да бъде включен/а в списъка на
ДЕЖУРНИТЕ АДВОКАТИ за срок от до (срокът не може да бъде по-малък от 1
месец).

Информация за контакт:

служебен адрес:

мобилен телефон: служебен телефон

електронна поща:

банкова сметка:

ДЕКЛАРИРАМ, че съм съгласен/а да бъда определян/а за дежурен адвокат по всяко време на денонощието, включително в празнични и почивни дни.

гр.

дата:

ПОДПИС:

ПРИЛОЖЕНИЕ № 7 - СПИСЪК НА ДЕЖУРНИ АДВОКАТИ

Списък на дежурни адвокати за период				
<i>от дата: г. до дата: г.</i>				
№	адвокат	град	служебен телефон	мобилен телефон
1				
2				
3				
Дата:.....		Изготвил:		
длъжност, име и фамилия				
Лице за контакт:				
Телефони за контакт: факс:				
В работно време:; мобилен телефон				
Извънработно време:				

ПРИЛОЖЕНИЕ № 8 - УВЕДОМИТЕЛНО ПИСМО ЗА ОПРЕДЕЛЕН ДЕЖУРЕН АДВОКАТ

..... АДВОКАТСКА КОЛЕГИЯ

Изм. №/.....г.

ДО

..... г.

.....

гр.

/органът по чл. 25, ал. 1
ЗПП/

У В Е Д О М И Т Е Л Н О П И С М О

№/.....

Относно: Определяне на дежурен адвокат.

В отговор на Ваше искане № г. Ви уведомяваме, че за осъществяване на правна помощ по **дело (преписка) №** по описа на
- гр. на лицето с ЕГН: в качеството му/й на страна по дело, служебен адвокат е определен адвокат към Адвокатска колегия – гр., вписан под № в Националния регистър за правна помощ.

Въз основа на настоящото уведомително писмо, на основание чл. 26, ал. 2 от Закона за правната помощ, разследващият орган, прокурорът или съдът е длъжен да издаде Акт за назначаване на определения по-горе адвокат.

Данни за дежурния адвокат:

Адрес: гр., Улица..... №, ет., ап.,

моб. тел:,

ел. поща:

Данни за делото:

Място: Съд - гр.,

Предмет:

Дата:.....

Получил:.....

.....
Председател на АС

ПРИЛОЖЕНИЕ № 9 - ФОРМУЛЯР ЗА ОТЧЕТ НА ДЕЖУРЕН АДВОКАТ

ФОРМУЛЯР НА ДЕЖУРНИЯ АДВОКАТ

Адвокат _____ <i>(име на адвоката)</i>

за осъществяване на правна помощ на: _____ <i>(име на лицето)</i>
Пол: мъж ☐ жена ☐ Възраст: _____
Етническа принадлежност (посочва се от лицето по желание): _____
Основание за задържане: _____ <i>(посочва се коя точка на чл. 63 от ЗМВР)</i>

заповед за задържане	No.	/	год.
дата	<input type="text"/>	час	<input type="text"/>

име и фамилия, длъжност

Подпис на полицейския служител

№ според регистъра на дежурните адвокати: _____ / _____ г.
--

I. ПОСТЪПВАНЕ НА ИСКАНЕТО

1. Начин на уведомяване: по телефон ☐ по друг начин: ☐ _____
2. Час на уведомяване: _____
3. Искането постъпило от: ☐ полицията ☐ близък ☐ задържания ☐ по друг начин: _____
4. Налична информация, получена от полицията в момента на искането (например условията при които е задържано лицето, физическо и психическо състояние и др.)

ФОРМУЛЯР НА ДЕЖУРНИЯ АДВОКАТ

5. Предприети първоначални действия преди посещението в полицейското управление

II. СРЕЦА С КЛИЕНТА

Адвокатът се представя и го запознава с правото му на защита, след което пристъпва към попълване на данните:

Начален час: _____

Час на приключване на срещата:

Адрес : _____

Телефон : _____

Данни за близки : _____

Осъществена връзка с близки:

да _____ не _____
(ако да, то се отбелязва часа) (защо не)

Кратко описание на външният вид и психическото състояние (по време на посещението) и дали е съставен медицински проткол:

Данни за насилие: да не

(ако да – се подава молба за освидетелстване)

ФОРМУЛЯР НА ДЕЖУРНИЯ АДВОКАТ

Данни за интоксикации :

Данни за хронични заболявания : да не

(ако да – се подава молба за експертиза)

Данни за зависимости (алкохол, медикаменти, наркотици и други) :

Описание на задържането (посочват се как е протекло самото задържане,
включително времето на задържане и извършените обиски и др. действия) :

според задържания

според полицията

<hr/>	<hr/>
<hr/>	<hr/>
<hr/>	<hr/>
<hr/>	<hr/>
<hr/>	<hr/>
<hr/>	<hr/>
<hr/>	<hr/>

Версията на задържания за причината за задържането :

ФОРМУЛЯР НА ДЕЖУРНИЯ АДВОКАТ

Наличие на известни свидетели, съучастници, очевидци и др. факти имащи отношение.

1. Запознаване с наличните документи:

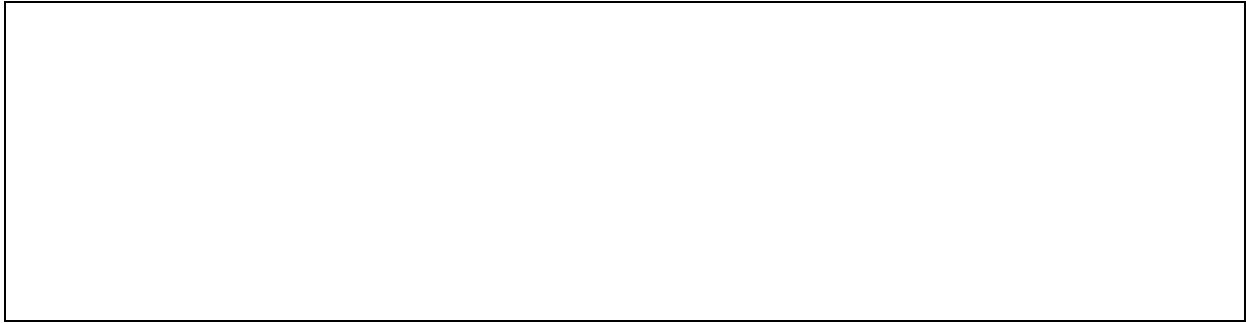
Заповед за задържане:	да	☐	не	☐
Копие от заповедта дадена на клиента:	да	☐	не	☐
Наличие на повдигнато обвинение:	да	☐	не	☐
Копие от протоколи за обиски и др. действия:	да	☐	не	☐
Копие от подписаната декларация по чл. 14, ал. 2 от Инструкцията	да	☐	не	☐
Обяснени ли са правата на задържания от страна на полицията (кой от полицейските служители, кога и къде)	да	☐	не	☐

ЕВРОПЕЙСКИ СЪЮЗ
ЕВРОПЕЙСКИ
СОЦИАЛЕН ФОНД

ОПЕРАТИВНА ПРОГРАМА
ДОБРО УПРАВЛЕНИЕ

ПРИЛОЖЕНИЕ № 10 - СПИСЪК НА РЕЗЕРВНИТЕ ЗАЩИТНИЦИ

Списък на резервните защитници за период				
<i>от дата: г. до дата: г.</i>				
№	адвокат	град	служебен телефон	мобилен телефон
1				
2				
3				
Дата:.....		Изготвил:		
длъжност, име и фамилия				
Лице за контакт:				
Телефони за контакт: факс:				
В работно време:; мобилен телефон				
Извънработно време:				

ПРИЛОЖЕНИЕ № 11 - ЗАЯВЛЕНИЕ ЗА РЕЗЕРВЕН ЗАЩИТНИК

ДО АДВОКАТСКИ СЪВЕТ

гр.

ЗАЯВЛЕНИЕ

От адв.

вписан като адвокат (младши адвокат) в адвокатска колегия гр.

вписан в Националния регистър за правна помощ под №.....

Юридически стаж.....г. и м.

л. к. №, изд. на ... от

ЕГН, Булстат

ГОСПОДИН ПРЕДСЕДАТЕЛ,

Моля, на основание чл. 29 от Закона за правната помощ да бъде включен/а в СПИСЪКА НА РЕЗЕРВНИТЕ ЗАЩИТНИЦИ за срок отдо (срокът не може да бъде по-малък от един месец).

Информация за контакт:

служебен адрес:

мобилен телефон: служебен телефон.....

електронна поща:

банкова сметка:

Декларирам, че съм съгласен/а да бъда определян/а за резервен защитник, независимо от продължителността на процеса.

гр.

Дата:

ПОДПИС:

Трета насока: „Разработване на критерии и подходи при допускане на правна помощ от съда по всички видове дела и правна помощ, включително по видове потребителски групи по чл. 22 от Закона за правната помощ“

Правна рамка

Закон за правната помощ

Чл. 21. Видовете правна помощ са:

1. (доп. - ДВ, бр. 13 от 2017 г.) консултация с оглед постигане на споразумение преди започване на съдопроизводството или за завеждане на дело, включително консултация по глава пета "а";
2. подготовка на документи за завеждане на дело;
3. процесуално представителство;
4. (изм. - ДВ, бр. 17 от 2006 г., доп., бр. 82 от 2011 г., в сила от 1.01.2012 г., изм., бр. 53 от 2014 г., бр. 56 от 2018 г.) представителство при задържане по чл. 72, ал. 1 от Закона за Министерството на вътрешните работи, по чл. 16а от Закона за митниците и по чл. 124б, ал. 1 от Закона за Държавна агенция "Национална сигурност".

Чл. 22. (Изм. - ДВ, бр. 28 от 2013 г.) (1) Правната помощ по чл. 21, т. 1 и 2 е безплатна и се предоставя на:

1. лица и семейства, които отговарят на условията за получаване на месечна помощ по реда на чл. 9 и 10 от Правилника за прилагане на Закона за социално подпомагане (обн., ДВ, бр. 133 от 1998 г.; изм., бр. 38, 42 и 112 от 1999 г., бр. 30, 48 и 98 от 2000 г.; попр., бр. 100 от 2000 г.; изм., бр. 19 и 97 от 2001 г., бр. 26, 46, 81 и 118 от 2002 г., бр. 40 от 2003 г., бр. 115 от 2004 г., бр. 31 и 103 от 2005 г., бр. 54 и 93 от 2006 г., бр. 101 от 2007 г., бр. 26 от 2009 г., бр. 27, 41, 43, 45 и 50 от 2010 г., бр. 63 от 2011 г. и бр. 17 от 2013 г.);

2. лица и семейства, които отговарят на условията за подпомагане с целева помощ за отопление за предходния или настоящия отоплителен сезон;

3. лица, настанени в специализирани институции за предоставяне на социални услуги или ползващи социална услуга - резидентен тип, или ползващи социална услуга звено "Майка и бебе" съгласно чл. 36 от Правилника за прилагане на Закона за социално подпомагане;

4. деца, настанени в приемни семейства или в семейства на роднини или близки по реда на Закона за закрила на детето;

5. дете в риск по смисъла на Закона за закрила на детето;

6. (изм. - ДВ, бр. 13 от 2017 г.) лица по чл. 143 и 144 от Семейния кодекс и на лица, ненавършили 21 години, в съответствие с Регламент (ЕО) № 4 от 2009 г. на Съвета от 18 декември 2008 г. относно компетентността, приложимото право, признаването и изпълнението на съдебни решения и сътрудничеството по въпроси, свързани със задължения за издръжка (ОВ, L 7/1 от 10 януари 2009 г.) и Конвенцията за международното събиране на издръжка на деца и на други членове на семейството (ОВ, L 192/51 от 22 юли 2011 г.);

7. пострадали от домашно или сексуално насилие или от трафик на хора, които не разполагат със средства и желаят да ползват адвокатска защита;

8. лица, търсещи международна закрила по реда на Закона за убежището и бежанците, за които предоставяне на правна помощ не се дължи на друго правно основание;

9. чужденци, спрямо които е приложена принудителна административна мярка, и чужденци, настанени в специален дом за временно настаняване на чужденци по реда на Закона за чужденците в Република България, които не разполагат със средства и желаят да ползват адвокатска защита;

10. (нова - ДВ, бр. 97 от 2016 г.) лица, на които е отказан или е отнет статут на лице без гражданство в Република България или е прекратено производството за предоставяне на статут на лице без гражданство по реда на Закона за чужденците в Република България, които не разполагат със средства и желаят да ползват адвокатска защита.

(2) (Доп. - ДВ, бр. 13 от 2017 г.) Фактите и обстоятелствата по ал. 1 се удостоверяват със съдебни решения или с документи, издадени от съответните компетентни органи, и с декларация за семейно и имуществено състояние на лицето по образец, утвърден от НБПП.

(3) (Нова - ДВ, бр. 13 от 2017 г.) Когато лицата, кандидатстващи за правна помощ, не удостоверят обстоятелство по ал. 1, НБПП формира преценката си за предоставяне на правна помощ, като взема предвид обстоятелствата по чл. 23, ал. 3, установени с документи от съответните компетентни органи и съобразно определения за страната размер на линията на бедност.

Чл. 23. (1) (Доп. - ДВ, бр. 32 от 2010 г., в сила от 28.05.2010 г.) Системата за правна помощ по чл. 21, т. 3 обхваща случаите, при които по силата на закон задължително се предвижда адвокатска защита, резервен защитник или представителство.

(2) (Изм. - ДВ, бр. 32 от 2010 г., в сила от 28.05.2010 г.) Системата за правна помощ обхваща и случаите, когато обвиняемият, подсъдимият или страната по наказателно, гражданско или административно дело не разполага със средства за заплащане на адвокат, желае да има такъв и интересите на правосъдието изискват това.

(3) (Изм. - ДВ, бр. 32 от 2010 г., в сила от 28.05.2010 г., изм. - ДВ, бр. 28 от 2013 г.) По граждански и административни дела правна помощ се предоставя в случаите, когато въз основа на представени доказателства от съответните компетентни органи съдът прецени, че страната няма средства за заплащане на адвокатско възнаграждение. Съдът формира преценката си, като взема предвид:

1. доходите на лицето или на неговото семейство;
2. имущественото състояние, удостоверено с декларация;
3. семейното положение;
4. здравословното състояние;
5. трудовата заетост;
6. възрастта;
7. други обстоятелства.

(4) (Изм. - ДВ, бр. 28 от 2013 г.) По наказателни дела преценката, че обвиняемият или подсъдимият няма средства за заплащане на адвокатско възнаграждение, се извършва от органа, който ръководи процесуалните действия, въз основа на служебно установеното имуществено състояние на лицето по конкретното дело и на обстоятелствата по ал. 3, т. 1, 3, 4, 5, 6 и 7. За частния обвинител, гражданския ищец, гражданския ответник и частния тължител преценката се извършва по реда на ал. 3.

Чл. 24. Правна помощ по чл. 21, т. 1, 2 и 3 не се предоставя:

1. когато предоставянето на правна помощ не е оправдано от гледна точка на ползата, която тя би донесла на лицето, кандидатстващо за правна помощ;
2. когато претенцията е очевидно неоснователна, необоснована или недопустима;
3. (изм. - ДВ, бр. 105 от 2005 г., в сила от 01.01.2006 г., доп. - ДВ, бр. 13 от 2017 г.) в случаите на търговски дела и данъчни дела по Данъчно-осигурителния процесуален кодекс, освен ако страната, кандидатстваща за правна помощ, е физическо лице и отговаря на условията за предоставяне на правна помощ.

Чл. 25. (1) (Изм. - ДВ, бр. 28 от 2013 г., доп., бр. 56 от 2018 г.) В случаите по чл. 21, т. 3 и 4 решението за предоставяне на правна помощ се взема от органа, който ръководи процесуалните действия, или от съответния полицейски или митнически орган, или орган по чл. 124б, ал. 1 от Закона за Държавна агенция "Национална сигурност" по молба на заинтересованото лице, или по силата на закона, като на лицето се разяснява писмено с декларация по образец, утвърден от НБПП, че в случай на осъдително решение или присъда лицето дължи възстановяване на разноските за правна помощ. Отказът за предоставяне на правна помощ се мотивира и подлежи на обжалване по съответния ред.

(2) (Изм. - ДВ, бр. 30 от 2006 г., в сила от 12.07.2006 г., изм. - ДВ, бр. 28 от 2013 г.) В случаите по чл. 21, т. 1 и 2 решението за предоставяне на правна помощ се взема от председателя на НБПП в 14-дневен срок след представяне на заповед, съдебно решение или удостоверение по чл. 22, ал. 2 от съответния компетентен орган. Отказът се обжалва по реда на Административнопроцесуалния кодекс.

(3) Актът за предоставяне на правна помощ се издава в писмена форма и съдържа:

- 1. наименование на акта;*
- 2. наименование на органа, който го издава;*
- 3. фактически и правни основания за издаването на акта;*
- 4. лицето, на което се предоставя правна помощ;*
- 5. вида на правната помощ, а в случаите по чл. 21, т. 3 - и делото, по което тя се предоставя;*
- 6. начин на обжалване на акта;*
- 7. дата на издаване, длъжност и подпис на лицето, издало акта.*

(4) Актът за предоставяне на правна помощ се изпраща незабавно на съответния адвокатски съвет за определяне на адвокат от Националния регистър за правна помощ.

(5) При възможност адвокатският съвет определя адвокат, посочен от лицето, на което се предоставя правна помощ.

Видовете правна помощ са изчерпателно посочени в чл. 21 от Закона за правната помощ (ЗПП), като предоставянето на правната помощ цели да обслужи конкретна нужда. По този ред се осигурява квалифицирана правна помощ (адвокатска защита), но винаги по конкретно дело или във връзка с извършване на определено процесуално действие. Обхватът на ЗПП се разпростира само до предоставяне правна помощ на физически, но не и на юридически лица.

Когато правната помощ е за консултация с адвокат за завеждане на дело и евентуално за подготовка на документи за завеждане на дело (т.нар. първична правна помощ по чл. 21, т. 1 и т. 2 от ЗПП), то следва да бъде поискана и предоставена от председателя на Националното бюро за правна помощ.

Правната помощ по чл. 21, т. 3 от ЗПП е правна помощ за осъществяване на процесуално представителство. Съгласно практиката на върховните съдилища, когато лицето не разполага със средства за заплащане на адвокатско възнаграждение, и доколкото предоставянето на правна помощ е оправдано от гледна точка на ползата, която тя би донесла на кандидатстващия, трябва да му се предостави такава чрез осигуряване на безплатна адвокатска защита за процесуално представителство. Този вид правна помощ се предоставя от органа, който ръководи процесуалните действия. По-конкретно, в Тълкувателно решение № 4 от 19.02.2010 г. по тълк. д. № 4/2009 г. на Върховен касационен съд, ОСНК, се сочи следното: "Предвид казаното, ние приемаме, че преценката на характеристиката на уредените в ЗПП обществени отношения, в частта касателно разносните за адвокатско възнаграждение, води до извод, че ЗПП се явява специален по отношение на чл.189, ал.3 НПК, защото урежда специални правила за финансиране и изплащане на адвокатски възнаграждения при служебно предвидена правна помощ. Правилото "Lex specialis derogat generali" изисква дерогиране на общата от специалната норма.

На второ място, като допълнителни аргументи към становището ни, не може да се подмине задължителното участие на защитник в едно наказателно производство. Такава задължителна защита е оповестена в нормите на чл. 94, ал. 1, чл. 70, ал. 1, чл. 281, ал. 3, чл. 372, ал. 2, чл. 381, ал. 1 от НПК. Като изключим възможността за условна задължителна защита по чл. 94, ал. 1, т. 4 и 5 вр. ал. 2 и въведеното в съответствие с чл. 6, т. 3 /с/ от Европейската конвенция за защита правата на човека и основните свободи (ЕКЗПЧОС) правило на чл. 94, ал. 1, т. 9 от НПК за предоставяне на служебна защита, когато обвиняемият не е в състояние да заплати адвокатско възнаграждение, желае да има защитник и нуждите на правосъдието изискват това, във всички останали случаи защитата е абсолютно задължителна. Тя не предпоставя нито финансовото състояние на лицето, на което трябва да се назначи служебен защитник, нито пък му предоставя право на избор дали да се защитава сам или да му се назначи служебен защитник. Иначе казано, законодателят е решил, че в тези случаи нуждите на правосъдието са от такова естество, че задължително изискват назначаването на професионален защитник, ако обвиняемият сам не си ангажира адвокат.”

Нормата на чл. 21, т. 4 от ЗПП предвижда предоставянето на правна помощ за при задържане по чл. 72, ал. 1 от Закона за Министерството на вътрешните работи (ЗМВР) и по чл. 16а от Закона за митниците (ЗМ) и по чл. 124б, ал. 1 от Закона за Държавна агенция „Национална сигурност“ (ЗДАНС).

Съгласно цитираната разпоредба от ЗМВР полицейските органи могат да задържат лице: 1. за което има данни, че е извършило престъпление; 2. което след надлежно предупреждение съзнателно пречи на полицейски орган да изпълни задължението си по служба; 3. което показва тежки психични отклонения и с поведението си нарушава обществения ред или излага живота си или живота на други лица на явна опасност; 4. при невъзможност да се установи самоличността му в случаите и по начините, посочени в чл. 70 от същия закон; 5. което се е отклонило от изтърпяване на наказанието лишаване от свобода или от местата, където е било задържано като обвиняем в изпълнение на разпореждане на орган на съдебната власт; 6. обявено за издирване с цел задържане, както и по искане на друга държава във връзка с неговата екстрадиция или в изпълнение на Европейска заповед за арест; 7. в други случаи, определени със закон, каквито например са производствата във връзка с констатирана проява на дребно хулиганство по Указа за борба с дребно хулиганство.

Правна помощ съобразно чл. 16а от ЗМ се предоставя във връзка със задържане от митническите органи на лице, за което има данни, че е извършило престъпление по чл. 234, 242, 242а и 251 от Наказателния кодекс и по чл. 255 от Наказателния кодекс по отношение на задължения за ДДС от внос и акцизи и съществува реална опасност да се укрие или да извърши престъпление, като правото на защитник възниква от момента на задържането си. В посочените хипотези решението за предоставяне на правната помощ се взема от съответния полицейски или митнически орган по молба на заинтересованото лице.

Представителство при задържане по чл. 124б, ал. 1 от ЗДАНС се осъществява в случаите, в които органите на Държавна агенция „Национална сигурност“, оправомощени със заповед на председателя на агенцията, могат да задържат за срок до 24 часа лице, за което има данни, че е извършило престъпление, свързано с някоя от дейностите по чл. 4, ал. 1, т. 11 или 13 от ЗДАНС,

а именно: международен тероризъм и екстремизъм, както и финансирането им или дейности на групи и лица, подпомагащи чужди служби, терористични или екстремистки организации. Представителството при задържане по чл. 124б, ал. 1 от Закона за Държавна агенция „Национална сигурност“ е нов вид представителство, като изменението на ЗПП е направено със Закона за изменение и допълнение на Закона за Държавна агенция „Национална сигурност“ (Обн., ДВ, бр. 56 от 6.07.2018 г.)

I. КРИТЕРИИ ЗА ПРЕДОСТАВЯНЕ НА ПРАВНА ПОМОЩ, ОБХВАЩАЩА СЛУЧАИТЕ, ПРИ КОИТО ПО СИЛАТА НА ЗАКОН ЗАДЪЛЖИТЕЛНО СЕ ПРЕДВИЖДА АДВОКАТСКА ЗАЩИТА, РЕЗЕРВЕН ЗАЩИТНИК ИЛИ ПРЕДСТАВИТЕЛСТВО – ПО ВИДОВЕ ДЕЛА

1. НАКАЗАТЕЛНИ ДЕЛА

Както е посочено в Наръчника по Насока 1, наказателните дела биват различни видове, съобразно разделителния критерий, заложен в текста на чл. 80, ал. 1, т. 1 от Правилника за администрацията в съдилищата (ПАС), а именно:

- ✓ наказателни дела от общ характер – по обвинителни актове, по внесени споразумения от прокурора по реда на Наказателно-процесуалния кодекс (НПК) и по молби за трансфер на наказателно производство от други държави по чл. 478, ал. 1, т. 2 НПК;
- ✓ наказателни дела от частен характер – по тъжби на пострадалия (НПК);
- ✓ частни наказателни дела – по частни жалби, жалби по чл. 243 НПК и частни протести по НПК; по молби за реабилитация; по предложения за принудителни медицински мерки по чл. 89 НК; по искания за задължително настаняване и лечение по чл. 154, ал. 2 и 3 и по чл. 157 от Закона за здравето; по всички искания и жалби към съда

в досъдебното производство; по производствата във връзка с изпълнение на наказанията; по делегация на български и чуждестранни съдилища по наказателни дела и по молби и предложения за определяне на общо наказание; по молби по чл. 474, ал. 3 НПК; по чл. 74, ал. 3 и чл. 111 от Закона за изпълнение на наказанията и задържането под стража; по чл. 23 – 24а от Закона за борба срещу противообществените прояви на малолетните и непълнолетните; по чл. 463 и сл. НПК; по Закона за екстрадицията и Европейската заповед за арест; по искане на прокурор за разкриване на банкова тайна; по искания по Закона за електронните съобщения и по Закона за специалните разузнавателни средства; по искания по Закона за признаване, изпълнение и изпращане на решения за конфискация или отнемане и решения за налагане на финансови санкции; по искания по Закона за признаване, изпълнение и постановяване на актове за обезпечаване на имущество или доказателства; по искания по Закона за признаване, изпълнение и изпращане на съдебни решения и решения за пробация с оглед упражняване на надзор върху пробационните мерки и алтернативните санкции; по чл. 40, ал. 4 ДОПК и други искания на органи, на които е възложено по закон да извършват действия при установяване на административни нарушения или преследване на престъпления;

✓ административнонаказателни дела – по жалби срещу наказателни постановления, по УБДХ, по ЗООРПСМ, по предложения по чл. 78а НК и по чл. 83б ЗАНН;

✓ наказателни дела - за възобновяване.

По наказателни дела в НПК са уредени три форми на защита.

На първо място, това е доброволната защита. При този вид защита избрано и надлежно упълномощено от обвиняемия или подсъдимия лице, което отговаря на условията по чл. 91 от НПК, встъпва в производството като негов защитник и процесуален представител.

На второ място, това е абсолютно задължителната защита. Тук защитникът се включва в наказателното производство по упълномощаване или по назначаване. Ръководно-решаващият орган е длъжен да назначи защитник винаги, когато обвиняемият или подсъдимият не е упълномощил такъв или се е отказал от упълномощения защитник. Хипотезите на задължителна защита са: когато обвиняемият е непълнолетен; когато обвиняемият страда от физически или психически недостатъци, които му пречат да се защитава сам; когато делото е за престъпление, за което се предвижда доживотен затвор или лишаване от свобода не по-малко от десет години; когато делото се разглежда в отсъствието на обвиняемия; когато обвиняемият не е в състояние да заплати адвокатско възнаграждение, желае да има защитник и интересите на правосъдието изискват това.

На трето място, това е условно необходимата защита. При този вид защита, участието на защитник не е задължително, ако обвиняемият/подсъдимият заяви, че не желае да има защитник. Ръководно-решаващият орган е длъжен да назначи защитник, ако обвиняемият не си е упълномощил такъв и не е направил заявление, че не желае защитник в конкретното наказателно производство. Хипотезите са две: когато обвиняемият не владее български език; когато интересите на обвиняемите са противоречиви и един от тях има защитник. Обвиняемият може във всяко положение на делото да заяви отказ от включилия се в процеса негов защитник, освен когато е непълнолетен (в този случай отказ не могат да направят и неговите родители или попечителят), когато страда от физически или психически недостатъци, пречещи му да се

защитава сам и когато делото е за престъпление, за което НК предвижда доживотен затвор или лишаване от свобода не по-малко от десет години.

Случаите на задължителна защита по наказателни дела са следните:

✓ в производство за настаняване за изследване в психиатрично заведение. В досъдебното производство съответният първоинстанционен съд в състав от един съдия и двама съдебни заседатели по искане на прокурора, а в съдебното производство – съдът, който разглежда делото, по искане на страните или по свой почин, може да настани обвиняемия за изследване в психиатрично заведение за срок до тридесет дни (чл. 70, ал. 1 НПК). Съдът незабавно се произнася с определение в открито заседание, в което изслушва вещо лице - психиатър, и лицето, чието настаняване се иска. Участието на прокурор и защитник е задължително (чл. 70, ал. 2 НПК);

✓ когато обвиняемият е непълнолетен (чл. 94, ал. 1, т. 1 от НПК). Когато обвиняемият не е навършил 18-годишна възраст участието на защитник е абсолютно задължително.

✓ когато обвиняемият страда от физически или психически недостатъци, които му пречат да се защитава сам (чл. 94, ал. 1, т. 2 от НПК). В тези случаи участието на защитник също е абсолютно задължително.

✓ когато делото е за престъпление, за което се предвижда лишаване от свобода не по-малко от десет години или друго по-тежко наказание (чл. 94, ал. 1, т. 3 от НПК). Това е следващата хипотеза на абсолютно задължителна защита.

✓ когато обвиняемият не владее български език (чл. 94, ал. 1, т. 4 от НПК). Това е една от хипотезите на задължителна защита, при която обвиняемият може да се откаже от нея (чл. 94, ал. 2 НПК).

✓ когато интересите на обвиняемите са противоречиви и един от тях има защитник (чл. 94, ал. 1, т. 5 от НПК). Тук също обвиняемият може да направи изричен отказ от задължителна защита (чл. 94, ал. 2 НПК).

✓ когато е направено искане по чл. 64 или обвиняемият е задържан (чл. 94, ал. 1, т. 6 от НПК). Това е следващата хипотеза на абсолютно задължителна защита.

✓ когато делото се разглежда в отсъствието на обвиняемия (чл. 94, ал. 1, т. 8 от НПК). Това е следващата хипотеза на абсолютно задължителна защита.

✓ когато обвиняемият не е в състояние да заплати адвокатско възнаграждение, желае да има защитник и интересите на правосъдието изискват това (чл. 94, ал. 1, т. 9 от НПК);

✓ по дела за тежки престъпления съдът може по реда на ЗПП да назначи на обвиняемия резервен защитник, независимо от упълномощаването на защитник, когато това е от изключително значение за провеждане на наказателното производство в разумен срок;

✓ в производство прилагане на принудителни медицински мерки. Съгласно чл. 34 от НК, по отношение на невменяемите лица, в предвидените в този кодекс случаи могат да бъдат приложени съответни принудителни медицински мерки. Чл. 89 от НК пък поставя следното изискване към лицата – те да са извършили общественоопасно деяние в състояние на невменяемост или да са изпаднали в такова състояние преди постановяване на присъдата или през време на изтърпяване на наказанието. Участието на прокурор, както и на защитник на лицето, спрямо което се иска прилагането на принудителни медицински мерки, е задължително (чл. 430, ал. 2 от НПК).

✓ особен представител на ненавършил пълнолетие пострадал. Когато интересите на малолетния или непълнолетния пострадал и неговия родител, настойник или попечител са противоречиви, съответният орган му назначава особен представител – адвокат (чл. 101, ал. 1 от НПК);

✓ особен представител на недееспособен или ограничено дееспособен пострадал. Особен представител – адвокат, се назначава и на пострадалия, когато той е недееспособен или ограничено дееспособен и интересите му противоречат на интересите на неговия настойник или попечител (чл. 101, ал. 2 от НПК);

✓ участие на защитник при съкратено съдебно следствие. При предварителното изслушване на страните: 1. подсъдимият и неговият защитник, гражданският ищец, частният обвинител и техните повереници могат да дадат съгласие да не се провежда разпит на всички или на някои свидетели и вещи лица, а при постановяване на присъдата непосредствено да се ползва съдържанието на съответните протоколи и експертни заключения от досъдебното производство; 2. подсъдимият може да признае изцяло фактите, изложени в обстоятелствената част на обвинителния акт, като се съгласи да не се събират доказателства за тези факти. Съдът назначава на подсъдимия защитник, ако няма такъв (чл. 372, ал. 2 НПК). Защитата в този случай е задължителна.

✓ участие на защитник при решаване на делото със споразумение. След приключване на разследването по предложение на прокурора или на защитника може да бъде изготвено споразумение между тях за решаване на делото. Когато обвиняемият не е упълномощил защитник, по искане на прокурора съдия от съответния първоинстанционен съд му назначава защитник, с когото прокурорът обсъжда споразумението (чл. 381, ал. 1 от НПК).

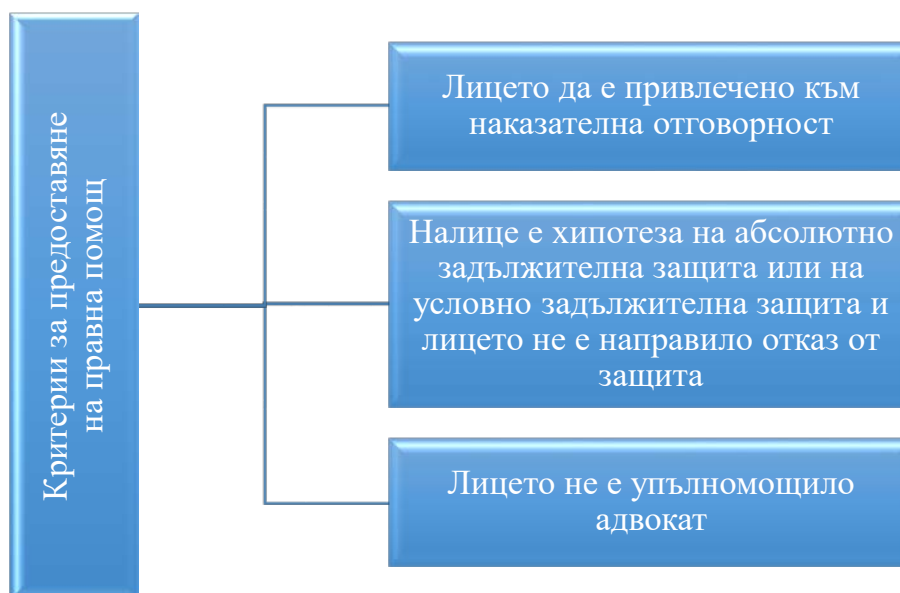
✓ участие на защитник при признаване и изпълнение на присъда на чуждестранен съд. Искане за признаване в Република България на присъда на чуждестранен съд се отправя от компетентния орган на другата държава до Министерството на правосъдието. Министерството на правосъдието изпраща искането и приложените към него присъда и други документи на окръжния съд по местоживеенето на осъдения. Ако последният не живее в страната, компетентен да разгледа искането е Софийският градски съд. Съдът разглежда искането за признаване на присъдата на чуждестранния съд в състав от трима съдии в открито съдебно заседание с участието на

прокурор, като на осъдения се назначава защитник, ако той не си е ангажирал такъв (чл. 465, ал. 3 от НПК).

При всички положения, когато са налице предпоставките за това, съдът е длъжен да назначи за защитник – адвокат (чл. 94, ал. 3 от НПК).

ПРОЦЕДУРА ПО ПРЕДОСТАВЯНЕ НА ПРАВНА ПОМОЩ

1.1. Процедура при предоставяне на правна помощ в случаите на задължителна защита.

В случаите, в които е налице хипотеза на задължителна защита и лицето няма упълномощен защитник, органът, който ръководи процесуалните действия, се произнася с акт по чл. 25, ал. 3 от ЗПП (акт за предоставяне на правна помощ или още акт за допускане на правна помощ), като изпраща искане за определяне на адвокат до съответния адвокатски съвет, като в искането се посочват следните обстоятелства: дали между обвиняемите/подсъдимите има/няма противоречиви интереси, дали другият подсъдим/страна по делото е упълномощил адвокат, кой служебен защитник е бил назначен в предходна съдебна инстанция и дали лицето е посочило определен адвокат, който желае да бъде назначен, при спазване на разпоредбата на чл. 25, ал. 5 от ЗПП. Задължително към искането за определяне на защитник се прилага и акт за предоставяне на правната помощ, с оглед фактическите и правни основания за допускането ѝ. Образец на искане: <https://www.nbpp.government.bg/images/documents/CCI00001.jpg>. Адвокатският съвет изпраща уведомително писмо за определения адвокат, на основание чл. 26, ал. 1 от ЗПП. След получаване на уведомителното писмо, органът, който ръководи

процесуалните действия, се произнася с акт за назначаване на определения адвокат за всички фази и съдебни инстанции до окончателното приключване на производството с влязъл в сила съдебен акт.

1.2. Процедура по назначаване на резервен защитник в наказателното производство

Разпоредбата на чл. 94, ал. 4 от НПК урежда предпоставките и реда за назначаване на резервен защитник на обвиняемия. С оглед на фазата, в която се намира наказателният процес, резервният защитник се назначава от органа по процесуално ръководство – прокурора или съда, при спазване на изискванията на ЗПП. Задължителните условия за провеждане на процедурата са две: делото да е за тежко престъпление по смисъла на чл. 93, т. 7 от НК и назначението да е от „изключително значение“ за провеждане на наказателното производство в разумен срок.

Въпреки, че назначаването на резервен защитник не е обвързано от волята на подсъдимия, това процесуално действие не нарушава конституционното право на защита. Когато обвиняемият изобщо не разполага със защитник, възможността за участие на адвокат в процеса не само не се стеснява, а в интерес на правосъдието се разширява, а когато е упълномощил такъв – не се създават пречки упълномощеният защитник ефективно, без каквито и да е затруднения, да изпълнява задълженията си по осигуряване на правна помощ на обвиняемия.

Резервен защитник може да бъде назначен и когато първоначално обвиняемият е предпочел да се защитава сам, но съществува възможност впоследствие да създаде предпоставки за задължително назначаване на служебен защитник – например, ако допълнително пожелае да има такъв при условията на чл. 94, ал. 1, т. 9 от НПК, или оттегли изявлението си по чл. 94, ал. 2 от НПК.

С въвеждането на института „резервен защитник“ българският законодател се стреми, в случаите на реална опасност от неоправдано забавяне на производството, предварително да осигури такъв служебен защитник, който добре да познава делото и винаги да е в състояние компетентно и ефективно да поеме защитата в пълния ѝ обем. Идеята е да се избегне загубата на време, което би било необходимо за проучване на делото и съгласуване на линията на защитата с обвиняемия, съответно – подсъдимия.

В тази хипотеза, органът, който ръководи процесуалните действия, когато установи, че лицето има упълномощен защитник и са налице условията на чл. 94, ал. 4 от НПК – делото да е за тежко престъпление по смисъла на чл. 93, т. 7 от НК и назначението да е от „изключително значение“ за провеждане на наказателното производство в разумен срок, се произнася с акт по чл. 25, ал. 3 от ЗПП (акт за предоставяне на правна помощ или още акт за допускане на правна помощ), като изпраща искане за определяне на адвокат до съответния адвокатски съвет. Задължително към искането за определяне на защитник се прилага и акт за предоставяне на правната помощ, с оглед фактическите и правни основания за допускането ѝ. Адвокатският съвет изпраща уведомително писмо за определения адвокат на основание чл. 26, ал. 1 от ЗПП. След получаване на уведомителното писмо, органът, който ръководи процесуалните действия се произнася с акт за назначаване на определения адвокат за всички фази и съдебни инстанции до окончателното приключване на производството с влязъл в сила съдебен акт.

Съобразно разпоредбата на чл. 94, ал. 5 от НПК, назначеният защитник продължава участието си в наказателното производство като резервен защитник, когато обвиняемият упълномощи друг защитник или се откаже от защитник, ако са налице условията по ал. 4.

1.3. Процедура по назначаване на особен представител

Съгласно разпоредбата на чл. 101, ал. 1 от НПК, когато интересите на малолетния или непълнолетния пострадал и неговия родител, настойник или попечител са противоречиви, съответният орган му назначава особен представител – адвокат.

Особен представител – адвокат, се назначава и на пострадалия, когато той е недееспособен или ограничено дееспособен и интересите му противоречат на интересите на неговия настойник или попечител (чл. 101, ал. 2 от НПК).

Особеният представител участва в наказателното производство като повереник. По отношение на същия се прилагат съответно разпоредбите на чл. 91, ал. 3 и чл. 92 от НПК.

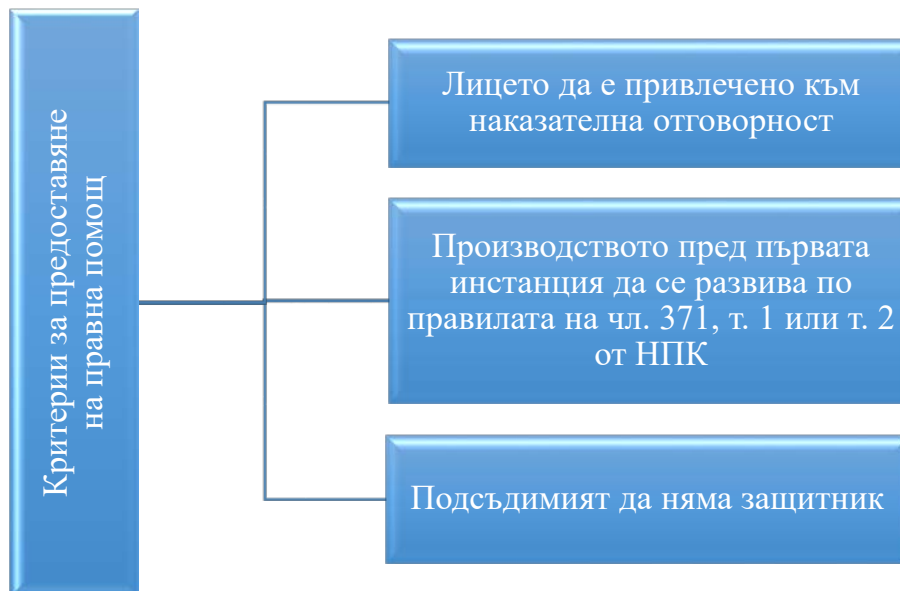
В тази хипотеза, органът, който ръководи процесуалните действия, се произнася с акт по чл. 25, ал. 3 от ЗПП (акт за предоставяне на правна помощ или още акт за допускане на правна помощ), като изпраща искане за определяне на адвокат до съответния адвокатски съвет. Задължително към искането за определяне на защитник се прилага и акт за предоставяне на правната помощ, с оглед фактическите и правни основания за допускането ѝ. Адвокатският съвет изпраща уведомително писмо за определения адвокат на основание чл. 26, ал. 1 от ЗПП. След получаване на уведомителното писмо, органът, който ръководи процесуалните действия се произнася с акт за назначаване на определения адвокат за всички фази и съдебни инстанции до окончателното приключване на производството с влязъл в сила съдебен акт.

Процедурата може да се осъществи от орган на досъдебното производство или от съда най-често в разпоредително заседание.

1.4. Процедура по предоставяне на правна помощ в случаите на задължителна защита при съкратено съдебно следствие

В Глава XXVII от НПК са уредени хипотезите на съкратено съдебно следствие в производството пред първата инстанция.

Съгласно разпоредбата на чл. 370, решение за предварително изслушване на страните се взема от съда служебно или по искане на подсъдимия. Съдът разяснява на подсъдимия правата му по чл. 371 и го уведомява, че съответните доказателства от досъдебното производство и направеното от него самопризнание по чл. 371, т. 2 ще се ползват при постановяване на присъдата. Съдът назначава на подсъдимия защитник, ако няма такъв (чл. 372, ал. 2).

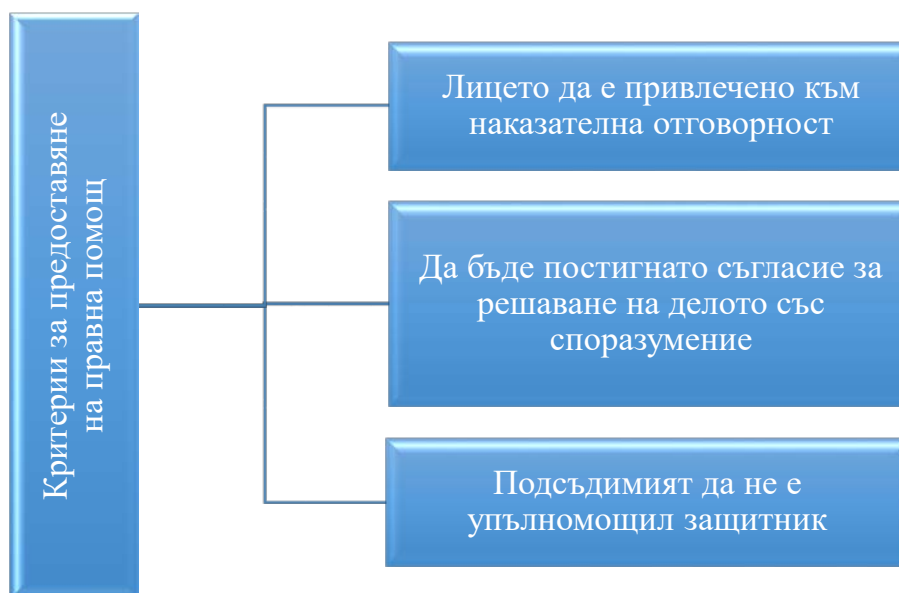
В тази хипотеза, органът, който ръководи процесуалните действия, се произнася с акт по чл. 25, ал. 3 от ЗПП (акт за предоставяне на правна помощ или още акт за допускане на правна помощ), като изпраща искане за определяне на адвокат до съответния адвокатски съвет. Задължително към искането за определяне на защитник се прилага и акт за предоставяне на

правната помощ, с оглед фактическите и правни основания за допускането ѝ. Адвокатският съвет изпраща уведомително писмо за определения адвокат на основание чл. 26, ал. 1 от ЗПП. След получаване на уведомителното писмо, органът, който ръководи процесуалните действия се произнася с акт за назначаване на определения адвокат за всички фази и съдебни инстанции до окончателното приключване на производството с влязъл в сила съдебен акт.

1.5. Предоставяне на правна помощ при решаване на делото със споразумение

Съгласно разпоредбата на чл. 381, ал. 1 от НПК, след приключване на разследването по предложение на прокурора или на защитника може да бъде изготвено споразумение между тях за решаване на делото. Когато обвиняемият не е упълномощил защитник, по искане на прокурора съдия от съответния първоинстанционен съд му назначава защитник, с когото прокурорът обсъжда споразумението.

Съгласно разпоредбата на чл. 384 от НПК, първоинстанционният съд може да одобри споразумение за решаване на делото, постигнато след образуване на съдебното производство, но преди приключване на съдебното следствие. В тази хипотеза съдът назначава защитник на подсъдимия, когато той сам не е упълномощил.

В тази хипотеза органът, който ръководи процесуалните действия, се произнася с акт по чл. 25, ал. 3 от ЗПП (акт за предоставяне на правна помощ или още акт за допускане на правна помощ), като изпраща искане за определяне на адвокат до съответния адвокатски съвет. Задължително към искането за определяне на защитник се прилага и акт за предоставяне на правната помощ, с оглед фактическите и правни основания за допускането ѝ. Адвокатският съвет изпраща уведомително писмо за определения адвокат на основание чл. 26, ал. 1 от ЗПП. След получаване на уведомителното писмо, органът, който ръководи процесуалните действия се произнася с акт за назначаване на определения адвокат за всички фази и съдебни инстанции до окончателното приключване на производството с влязъл в сила съдебен акт.

1.6. Процедура по предоставяне на правна помощ в особените производства по Част седма от НПК

В Част седма от НПК са уредени някои особени производства, а именно производство по прилагане на принудителни медицински мерки (Глава XXXIV, раздел I), производство по съдебна реабилитация (Глава XXXIV, раздел II), производства във връзка с изпълнение на наказанията (Глава XXXV), производства във връзка с международното сътрудничество по наказателни дела (Глава XXXVI).

1.6.1. Процедура по предоставяне на правна помощ в производствата по налагане на принудителни медицински мерки

Съгласно разпоредбата на чл. 427, ал. 1 от НПК, предложение за прилагане на принудителни медицински мерки по чл. 89 и следващите от НК прави прокурор в районна прокуратура, а в случаите на прекъсване на изпълнението на наказанието лишаване от свобода или пробация – окръжният прокурор.

Предложението за прилагане на принудителни медицински мерки се разглежда от районния съд по местоживеенето на лицето, а в случаите на прекъсване на изпълнението на наказанието лишаване от свобода или пробация – от окръжния съд по местоизтърпяване на наказанието (чл. 428).

За съдебното заседание се призовават чрез прокурора лицето, спрямо което се иска прилагането на принудителни медицински мерки, неговите родители, настойникът или попечителят му и пострадалият. Участието на прокурор, както и на защитник на лицето, спрямо което се иска прилагането на принудителни медицински мерки, е задължително (чл. 430, ал. 1 и ал. 2).

В тази хипотеза, органът, който ръководи процесуалните действия, се произнася с акт по чл. 25, ал. 3 от ЗПП (акт за предоставяне на правна помощ или още акт за допускане на правна помощ), като изпраща искане за определяне на адвокат до съответния адвокатски съвет. Задължително към искането за определяне на защитник се прилага и акт за предоставяне на правната помощ, с оглед фактическите и правни основания за допускането ѝ. Адвокатският съвет изпраща уведомително писмо за определения адвокат на основание чл. 26, ал. 1 от ЗПП. След получаване на уведомителното писмо, органът, който ръководи процесуалните действия се произнася с акт за назначаване на определения адвокат за всички фази и съдебни инстанции до окончателното приключване на производството с влязъл в сила съдебен акт.

1.6.2. Процедура по предоставяне на правна помощ в производствата във връзка с изпълнение на наказанията

В Глава XXXV от НПК е уредено производството по предсрочно освобождаване на осъдените лица. Съгласно разпоредбата на чл. 439 от НПК, съдът разглежда предложението или молбата еднолично в съдебно заседание. Участието на прокурора, началника на затвора или негов представител и на осъдения е задължително. Осъденият има право на защитник. Съдът назначава служебен защитник само когато осъденият не е в състояние да заплати адвокатско възнаграждение, желае да има защитник и интересите на правосъдието изискват това.

Правилата на чл. 439, ал. 3 от НПК се прилагат субсидиарно и по отношение на участието на осъдения в производства по отмяна на зачитането на работните дни (по чл. 443 – 444 от НПК), по замяна на режима за изтърпяване на наказанието лишаване от свобода с по-тежък (чл. 445 – 446 от НПК), по замяна на наказанието пробация с наказание лишаване от свобода

В тази хипотеза, органът, който ръководи процесуалните действия, се произнася с акт по чл. 25, ал. 3 от ЗПП (акт за предоставяне на правна помощ или още акт за допускане на правна помощ), като изпраща искане за определяне на адвокат до съответния адвокатски съвет. Задължително към искането за определяне на защитник се прилага и акт за предоставяне на правната помощ, с оглед фактическите и правни основания за допускането ѝ. Адвокатският съвет изпраща уведомително писмо за определения адвокат на основание чл. 26, ал. 1 от ЗПП. След получаване на уведомителното писмо, органът, който ръководи процесуалните действия се произнася с акт за назначаване на определения адвокат за всички фази и съдебни инстанции до окончателното приключване на производството с влязъл в сила съдебен акт.

В акта, с който се предоставя правна помощ, следва да се посочи, че осъденият не е в състояние да заплати адвокатско възнаграждение, желае да има защитник и интересите на правосъдието изискват това. Доколкото се касае за наказателно дело, следва да намери приложение разпоредбата на чл. 23, ал. 4, изр. 1 от ЗПП и съдът служебно да установи имущественото състояние на лицето и обстоятелствата по чл. 23, ал. 3, т. 1, 3, 4, 5, 6 и 7 от ЗПП.

2. ГРАЖДАНСКИ ДЕЛА

Както вече се посочи в Наръчника по Насока 1, гражданските дела също биват различни категории, като разграничението е дадено в текста на чл. 80, ал. 1, т. 2 ПАС. В тази категория следва да попаднат също търговските, фирмените, нотариалните и изпълнителните дела. В този смисъл, гражданските дела биват следните категории:

- ✓ по всички молби и жалби от гражданскоправен характер, които се разглеждат в открито или закрито заседание и се издава решение;
- ✓ частни граждански дела – по всички молби и жалби от гражданскоправен характер, включително касаещите случаи на съдебна администрация, по които съдът се произнася с определение или заповед, по делегация на българските и чуждестранните съдилища по граждански дела; по искане за разкриване на банкова тайна;
- ✓ търговски дела по всички молби и жалби в производствата по чл. 365 ГПК и по несъстоятелност, срещу отказ за вписване в търговския регистър;
- ✓ частни търговски дела – по всички молби, жалби и възражения, по които съдът се произнася с определение, с изключение на възраженията по чл. 690 ТЗ;
- ✓ фирмени дела – по искания за вписване на юридическите лица с нестопанска цел и други юридически лица, които не са търговци;
- ✓ нотариални дела в съдебните райони, в които съдията по вписванията изпълнява нотариални функции;
- ✓ изпълнителни дела – по молбите за образуване на изпълнително производство.

Общата част на ГПК се прилага за множество производства, които са уредени в отделни материални закони. Освен това, когато става дума за специални производства, каквито са тези по спорна съдебна администрация или пък охранителните производства, следва да се има предвид, че техните правила също намират съответно приложение. Нещо повече, особени хипотези на участие на адвокати назначени по реда на ЗПП, могат да се развият и в производства, които се развиват извън съда, например нотариалните.

Принципното положение е, че по граждански дела задължителната защита е изключение. Въпреки това, такива хипотези са налице, а именно:

✓ извършване на действия спрямо процесуално недееспособно лице, което няма законен представител или попечител. Тази хипотеза на пръв поглед не обхваща случаите на задължително участие на адвокат. Това е така, защото законът изисква страната, която иска да извърши нетърпящо отлагане процесуално действие спрямо лице, което е процесуално недееспособно и което няма законен представител или попечител, да може да поиска от съда, пред който е висящо делото, да му назначи особен представител (чл. 29, ал. 2 от ГПК). Независимо от това, самото процесуално действие няма как да бъде осъществено, без наличието на назначен от съда особен представител.

✓ представителство на лице с неизвестен постоянен и настоящ адрес. Лице с неизвестен постоянен и настоящ адрес се представлява от лице, специално назначено от съда. В този случай разносните първоначално се понасят от насрещната страна (чл. 29, ал. 3 от ГПК).

✓ представителство при противоречие в интересите на представител и представляван. При противоречие в интересите между представляван и представител съдът назначава особен представител. В този случай съдът според обстоятелствата определя дали първоначално разносните да се поемат от представлявания или от представителя (чл. 29, ал. 4 от ГПК).

✓ връчване чрез залепване на уведомление. Когато ответникът в продължение на един месец не може да бъде намерен на посочения по делото адрес и не се намери лице, което е съгласно да получи съобщението, връчителят залепва уведомление на вратата или на пощенската кутия, а когато до тях не е осигурен достъп – на входната врата или на видно място около нея. Когато има достъп до пощенската кутия, връчителят пуска уведомление и в нея. Невъзможността ответникът да бъде намерен на посочения по делото адрес се констатира най-малко с три посещения на адреса, с интервал от поне една седмица между всяко от тях, като най-малко едно от посещенията е в неприсъствен ден. Това правило не се прилага, когато връчителят е събрал данни, че ответникът не живее на адреса, след справка от управителя на етажната собственост, от кмета на съответното населено място или по друг начин, и е удостоверил това с посочване на източника на тези данни в съобщението. Когато установи редовността на връчването, съдът разпорежда съобщението да се приложи към делото и назначава особен представител на разноси на ищеца (чл. 47, ал. 6 от ГПК).

✓ връчване чрез публично обявление. Ако при завеждането на делото ответникът няма регистриран постоянен или настоящ адрес, по искане на ищеца съобщението до него за заведеното дело се извършва чрез публикация в неофициалния раздел на „Държавен вестник“. Съдът разрешава връчването да стане по този ред, след като ищецът удостовери чрез справка, че ответникът няма адресна регистрация и ищецът потвърди с декларация, че не му е известен адресът на ответника в чужбина. Ако въпреки

публикацията ответникът не се яви в съда, за да получи преписи от исковата молба и приложенията, съдът му назначава особен представител на разноски на ищеца (чл. 48, ал. 2 от ГПК).

✓ особен представител на длъжника в изпълнителното производство. Съдебният изпълнител назначава особен представител на длъжника в случаите, когато длъжникът не може да бъде намерен на адреса, както и когато при пристъпването към изпълнение констатира, че последният няма регистриран постоянен или настоящ адрес (чл. 430 от ГПК).

✓ приподписване на касационната жалба. Касационната жалба се приподписва от адвокат или юрисконсулт, освен когато жалбоподателят или неговият представител има юридическа правоспособност. Към жалбата се прилага пълномощно за приподписването или удостоверение за юридическа правоспособност (чл. 284, ал. 2 от ГПК).

✓ особено процесуално представителство на множество лица. Когато в делото участват повече от 10 лица с еднакви интереси, които не са представени чрез пълномощник, съдът може да ги задължи в разумен срок да посочат общ пълномощник измежду тях. Ако те не посочат такъв, съдът назначава служебно общ процесуален представител (чл. 136, ал. 1 от ГПК).

ПРОЦЕДУРА ПО ПРЕДОСТАВЯНЕ НА ПРАВНА ПОМОЩ

2.1. Предоставяне на правна помощ в случаите на задължителна защита по граждански дела

Доколкото задължителната правна помощ се допуска по време на вече започнало (висящо) съдебно производство, то тя трябва да бъде под формата на процесуално представителство – чл. 21, т. 3 от ЗПП. В този смисъл, съдът следва да предостави правна помощ по реда на ЗПП.

В тази хипотеза, съдът изпраща искане за определяне на адвокат до съответния адвокатски съвет. Задължително към искането за определяне на защитник се прилага и акт за предоставяне на правната помощ, с оглед фактическите и правни основания за допускането ѝ. Адвокатският съвет изпраща уведомително писмо за определения адвокат на основание чл. 26, ал. 1 от ЗПП. След получаване на уведомителното писмо, органът, който ръководи процесуалните действия се произнася с акт за назначаване на определения адвокат за всички фази и съдебни инстанции до окончателното приключване на производството с влязъл в сила съдебен акт.

Размерът на възнаграждението се определя съобразно Наредба № 1 от 09.07.2004 г. за минималните размери на адвокатските възнаграждения за всяка съдебна инстанция, а не съобразно Наредбата за заплащане на правната помощ.

Съдът следва да задължи ищеца, съответно вискателя, да внесе определения депозит по сметка на съда, като документ за внесеното възнаграждение за особения представител следва да се приложи към искането до съответния адвокатски съвет за определяне на адвокат.

2.2. Предоставяне на правна помощ в случаите на назначаване на служебен защитник по граждански дела по искане на страната

Предоставянето на молбата за правна помощ се извършва по молба на лицето. Молбата за правна помощ се подава в писмена форма до съда, пред който делото е висящо. В определенията, с което се уважава молбата, съдът посочва вида и обема на предоставяната правна помощ. Определението за предоставяне на правна помощ има действие от подаването на молбата, освен ако съдът постанови друго. Определението се постановява в закрито заседание, освен ако съдът прецени за необходимо да изслуша страната за изясняване на всички обстоятелства.

Определението, с което се отказва правна помощ, подлежи на обжалване с частна жалба, като определението на съда по частната жалба е окончателно (чл. 95, ал. 6 от ГПК).

Съдът има задължението да информира страните за техните законни права и задължения във връзка с правната помощ, както и за правните последици при неизпълнение на задълженията им (чл. 99 от ГПК).

Отделно от това, в някои конкретни хипотези съдът има задължението да уведоми страната, че има право да ползва правна помощ. Това са хипотезите на нередовна искова молба (чл. 129, ал. 2 от ГПК), подаването на отговор на исковата молба (чл. 131, ал. 1 от ГПК) и подаването на въззивна жалба (чл. 259, ал. 2 от ГПК).

По граждански дела правна помощ се предоставя в случаите, когато въз основа на представени доказателства от съответните компетентни органи съдът прецени, че страната няма средства за заплащане на адвокатско възнаграждение (чл. 23, ал. 3 от ЗПП). Съдът формира преценката си, като взема предвид: 1. доходите на лицето или на неговото семейство; 2. имущественото състояние, удостоверено с декларация; 3. семейното положение; 4. здравословното състояние; 5. трудовата заетост; 6. възрастта; 7. други обстоятелства.

Следователно преценката налице ли са условията за предоставяне на правна помощ чрез процесуално представителство следва да се извърши при съпоставяне на получавания доход и минималния размер на адвокатското възнаграждение съгласно Наредба № 1 от 9.07.2004 г. за минималните размери на адвокатските възнаграждения.

Не е основание за отхвърляне на молбата за правна помощ липсата на приложени документи по чл. 23, ал. 3 от ЗПП – формулировката е обща и гласи: *„По граждански и административни дела правна помощ се предоставя в случаите, когато въз основа на представени доказателства от съответните компетентни органи съдът прецени, че страната няма средства за заплащане на адвокатско възнаграждение“*.

Лицето може да подаде молба за предоставяне на правна помощ до съда по вече образувано дело, като декларира изискуемите обстоятелства. Така например в Определение № 16228 от 05.08.2014 г. по гр. д. № 10379/2013 г. на Софийски градски съд, съдът е указал на

ищеца, в едноседмичен срок от получаване на съобщението, да представи декларация за своето имотно състояние, в която да посочи: 1. дали притежава недвижими имоти, като в случай, че притежава такива – да опише всеки един от тях по вид и местонахождение; 2. дали притежава лек автомобил, като в случай, че притежава такъв – да посочи неговите марка, модел и година на производство; 3. дали притежава акции, облигации, дялове в търговски дружества; 4. дали извършва търговска дейност като едноличен търговец; 5. дали има доходи от трудово правоотношение, граждански договор, пенсия, наем или друг източник, като посочи техния размер 6. какви са доходите на неговото семейство, да посочи и какво е семейното му положение и здравословно състояние (обстоятелства по чл. 23, ал. 3 от ЗПП) и да заяви, че му е известна наказателната отговорност за деклариране на неверни обстоятелства по чл. 313 от НК. В същото определение е изискал справки от: Националния осигурителен институт за изплащаните обезщетения, пенсии и декларираните възнаграждения по трудови договори и/или декларирания осигурителен доход от ищеца; Национална агенция по приходите - дали ищеца е декларирал доходи за изминалата година и към момента; Агенция по вписванията – за вписаните на името на ищеца недвижими имоти на територията на цялата страна.

3. АДМИНИСТРАТИВНИ ДЕЛА

Административните дела биват два вида:

- ✓ административни – по жалби по реда на Административнопроцесуалния кодекс (АПК) и по други закони, предвиждащи съдебен контрол на административни актове от административен съд (окръжен съд) и районен съд;
- ✓ частни административни дела – по всички искания и жалби по реда на АПК и други закони, по които съдът се произнася с определение или разпореждане.

Хипотезите на задължителна правна помощ по административни дела са идентични с тези, които са уредени в ГПК, предвид препращащата разпоредба на чл. 144 АПК. В този смисъл, сред текстовете на АПК може да бъде открита една единствена разпоредба, която касае особеното процесуално представителство – чл. 136: *„Когато в делото участват повече от 10 лица с еднакви интереси, които не са представени чрез пълномощник, съдът може да ги задължи в разумен срок да посочат общ пълномощник измежду тях. Ако те не посочат такъв, съдът назначава служебно общ процесуален представител.“*

ПРОЦЕДУРА ПО ПРЕДОСТАВЯНЕ НА ПРАВНА ПОМОЩ

3.1. Предоставяне на правна помощ в случаите на задължителна защита по административни дела

Доколкото задължителната правна помощ се допуска по време на вече започнало (висящо) съдебно производство, то тя трябва да бъде под формата на процесуално

представителство – чл. 21, т. 3 ЗПП. В този смисъл, съдът следва да предостави правна помощ по реда на ЗПП.

В тази хипотеза, съдът изпраща искане за определяне на адвокат до съответния адвокатски съвет. Задължително към искането за определяне на защитник се прилага и акт за предоставяне на правната помощ, с оглед фактическите и правни основания за допускането ѝ. Адвокатският съвет изпраща уведомително писмо за определения адвокат на основание чл. 26, ал. 1 от ЗПП. След получаване на уведомителното писмо, органът, който ръководи процесуалните действия се произнася с акт за назначаване на определения адвокат за всички фази и съдебни инстанции до окончателното приключване на производството с влязъл в сила съдебен акт.

Представителната власт на служебно назначения общ представител се прекратява с изявление на представлявания до него и до съда след отпадане на предпоставките по чл. 136, ал. 1 от АПК, като разноските следва да се понесат от административния орган съобразно уважената част от оспорването.

Съдът следва да се произнесе с изричен акт, с който освобождава назначения особен представител. Определението или разпореждането за прекратяването на правната помощ е акт по чл. 27, ал. 2 от ЗПП и следва да съдържа фактически и правни основания за прекратяването.

3.2. Предоставяне на правна помощ в случаите на назначаване на служебен защитник по административни дела по искане на страната.

По административни дела правна помощ се предоставя в случаите, когато въз основа на представени доказателства от съответните компетентни органи съдът прецени, че страната няма средства за заплащане на адвокатско възнаграждение (чл. 23, ал. 3 ЗПП). Съдът формира преценката си, като взема предвид: 1. доходите на лицето или на неговото семейство; 2. имущественото състояние, удостоверено с декларация; 3. семейното положение; 4. здравословното състояние; 5. трудовата заетост; 6. възрастта; 7. други обстоятелства.

Следователно преценката налице ли са условията за предоставяне на правна помощ чрез процесуално представителство следва да се извърши при съпоставяне на получавания доход и минималния размер на адвокатското възнаграждение съгласно Наредба № 1 от 9.07.2004 г. за минималните размери на адвокатските възнаграждения.

Предоставянето на молбата за правна помощ се извършва по молба на лицето. Молбата за правна помощ се подава в писмена форма до съда, пред който делото е висящо. В определението, с което се уважава молбата, съдът посочва вида и обема на предоставяната правна помощ. Определението за предоставяне на правна помощ има действие от подаването на молбата, освен ако съдът постанови друго. Определението се постановява в закрито заседание, освен ако съдът прецени за необходимо да изслуша страната за изясняване на всички обстоятелства.

Определението, с което се отказва правна помощ, подлежи на обжалване с частна жалба, като определението на съда по частната жалба е окончателно (чл. 95, ал. 6 от ГПК).

Съдът има задължението да информира страните за техните законни права и задължения във връзка с правната помощ, както и за правните последици при неизпълнение на задълженията им (чл. 99 от ГПК).

По административни дела водеща е практиката на съда документите, удостоверяващи обстоятелства по чл. 23, ал. 3 от ЗПП да бъдат изисквани от молителя.

Така например в Определение № 8376 от 12.06.2013 г. по адм. д. № 6475/2013 на Върховния административен съд, е прието, че съгласно чл. 23, ал. 3 от ЗПП, правна помощ по административни дела се предоставя в случаите, когато съдът прецени, че страната няма средства за заплащане на адвокатско възнаграждение. При формиране на преценката си съдът има право да вземе предвид и други обстоятелства, посочени в закона: доходите на лицето или на неговото семейство, имущественото състояние, удостоверено с декларация; семейното положение; здравословното състояние; трудовата заетост; възрастта; други обстоятелства. По делото не е представено удостоверение за материално и гражданско състояние на молителя, в което под страх от наказателна отговорност, да се посочат данните за имотното му състояние. Фактът, че няма деклариран имот не означава, че не притежава такива. С оглед на това съдът намира, че липсата на средства за ангажиране на адвокат, не е установена по делото. Ето защо съдът е оставил без уважение молбата на жалбоподателя по делото да му бъде предоставена правна помощ (така и в Определение № 8368 от 12.06.2013 г. по адм. д. № 2749/2013 на ВАС, Определение п.х.д. от 06.02.2018 г. по адм. д. № 45/2017 на ВАС).

Тази практика е възприета в образците на молба за правна помощ, публикувани на интернет страниците на съответните административни съдилища. Така например в публикуваната молба на интернет страницата на Административен съд – София град се изисква предоставяне на един или повече от следните документи: декларация за имуществено състояние, удостоверение за доходи, удостоверение за трудовата заетост от бюро по труда, документ, удостоверяващ здравословното състояние на молителя – решение на ТЕЛК; заповед или удостоверение, че молителят получава интеграционни добавки по реда на Закона за интеграция на хора с увреждания и Правилника за прилагането му или целева помощ за отопление по реда на Наредба № РД-07-5 от 16.05.2008 г.; документ удостоверяващ семейното положение на молителя.

Съобразно образеца на молба, публикуван на интернет страницата на Административен съд – Русе, молителят следва да представи документ за своите доходи и/или семейството, декларация за имуществено състояние, документ удостоверяващ семейно положение, документ, удостоверяващ здравословно състояние, документи, удостоверяващи трудова заетост, други документи.

Някои от административните съдилища препращат към образеца, публикуван на интернет страницата на Националното бюро за правна помощ (така Административен съд – Шумен).

II. КРИТЕРИИТЕ ЗА ПРЕДОСТАВЯНЕ НА ПРАВНА ПОМОЩ В СЛУЧАИТЕ, КОГАТО ПОДСЪДИМИЯТ ИЛИ СТРАНАТА ПО НАКАЗАТЕЛНО, ГРАЖДАНСКО ИЛИ АДМИНИСТРАТИВНО ДЕЛО НЕ РАЗПОЛАГА СЪС СРЕДСТВА ЗА ЗАПЛАЩАНЕ НА АДВОКАТ

Правна рамка

Закон за правната помощ

Обн. ДВ. бр.79 от 4 Октомври 2005г., изм. ДВ. бр.105 от 29 Декември 2005г., изм. ДВ. бр.17 от 24 Февруари 2006г., изм. ДВ. бр.30 от 11 Април 2006г., изм. ДВ. бр.42 от 5 Юни 2009г., изм. ДВ. бр.32 от 27 Април 2010г., изм. ДВ. бр.97 от 10 Декември 2010г., изм. ДВ. бр.99 от 17 Декември 2010г., изм. ДВ. бр.9 от 28 Януари 2011г., изм. ДВ. бр.82 от 21 Октомври 2011г., изм. ДВ. бр.99 от 16 Декември 2011г., доп. ДВ. бр.82 от 26 Октомври 2012г., изм. ДВ. бр.15 от 15 Февруари 2013г., изм. и доп. ДВ. бр.28 от 19 Март 2013г., изм. ДВ. бр.53 от 27 Юни 2014г., доп. ДВ. бр.97 от 6 Декември 2016г., изм. и доп. ДВ. бр.13 от 7 Февруари 2017г., изм. ДВ. бр.63 от 4 Август 2017г., изм. ДВ. бр.7 от 19 Януари 2018г, изм. и доп., бр. 56 от 6.07.2018 г.

Чл. 23. (2) Системата за правна помощ обхваща и случаите, когато обвиняемият, подсъдимият или страната по наказателно, гражданско или административно дело не разполага със средства за заплащане на адвокат, желае да има такъв и интересите на правосъдието изискват това.

(3) По граждански и административни дела правна помощ се предоставя в случаите, когато въз основа на представени доказателства от съответните компетентни органи съдът прецени, че страната няма средства за заплащане на адвокатско възнаграждение. Съдът формира преценката си, като взема предвид:

1. доходите на лицето или на неговото семейство;
2. имущественото състояние, удостоверено с декларация;
3. семейното положение;
4. здравословното състояние;
5. трудовата заетост;
6. възрастта;
7. други обстоятелства.

(4) По наказателни дела преценката, че обвиняемият или подсъдимият няма средства за заплащане на адвокатско възнаграждение, се извършва от органа, който ръководи процесуалните действия, въз основа на служебно установеното имуществено състояние на лицето по конкретното дело и на обстоятелствата по ал. 3, т. 1, 3, 4, 5, 6

и 7. За частния обвинител, гражданския ищец, гражданския ответник и частния тъжител преценката се извършва по реда на ал. 3.

1. НАКАЗАТЕЛНИ ДЕЛА

Някои категории лица разполагат с възможност да поискат предоставяне на правна помощ в рамките на наказателното производство, дори и защитата им да не е задължителна (хипотезите на задължителна защита бяха разгледани по-горе, в раздел I). Това са:

1.1. Обвиняемият/подсъдимият

В досъдебното производство фигурата на обвиняемия възниква с факта на повдигане на обвинението спрямо лицето, по реда на чл. 219, ал. 1 от НПК (а не от предявяване на обвинението). Фигурата на подсъдимия възниква в съдебното производство.

Съгласно разпоредбата на чл. 94, ал. 1, т. 9 от НПК, участието на защитник в наказателното производство е задължително, когато обвиняемият не е в състояние да заплати адвокатско възнаграждение, желае да има защитник и интересите на правосъдието изискват това. Това задължение кореспондира с правото на обвиняемия да има защитник, регламентирано в чл. 55, ал. 1 от НПК.

Посочената хипотеза изисква наличието на няколко кумулативни предпоставки, като липсата на която и да е от тях, изключва възможността за предоставяне на правна помощ на основание чл. 23, ал. 2 от ЗПП, вр. с чл. 94, ал. 1, т. 9 от НПК, а именно:

- ✓ лицето да е привлечено към наказателна отговорност в процесуалното качество на обвиняем или срещу лицето да е повдигнато частно обвинение с тъжба, по реда на чл. 247, ал. 1, т. 2 от НПК;

- ✓ да не е налице хипотеза на абсолютно задължителна или условно задължителна защита и лицето да не е направило изявление за отказ от условно задължителна защита – в тези хипотези правното основание за предоставяне на правна помощ е по чл. 94, ал. 1, т. 1 – 8 от НПК;

- ✓ обвиняемият/подсъдимият да е изразил желание да има защитник; същевременно, съдът е длъжен служебно да разясни правата на обвиняемия или подсъдимия в процеса, включително и правото му по чл. 94, ал. 1, т. 9 от НПК;

- ✓ интересите на правосъдието да изискват на обвиняемия или подсъдимия да бъде предоставена правна помощ. Този въпрос е предоставен на преценката на съда;

- ✓ обвиняемият или подсъдимият не е в състояние да заплати адвокатско възнаграждение. Както вече се посочи по-горе, доколкото се касае за наказателно дело, следва да намери приложение разпоредбата на чл. 23, ал. 4, изр. 1 от ЗПП и съдът служебно да установи имущественото състояние на лицето и обстоятелствата по чл. 23, ал. 3, т. 1, 3, 4, 5, 6 и 7 от ЗПП.

ПРОЦЕДУРА ПО ПРЕДОСТАВЯНЕ НА ПРАВНА ПОМОЩ

В случаите, в които са налице посочените по-горе кумулативни предпоставки, по молба на лицето, органът, който ръководи процесуалните действия, се произнася с акт по чл. 25, ал. 3 от ЗПП (акт за предоставяне на правна помощ или още акт за допускане на правна помощ), като изпраща искане за определяне на адвокат до съответния адвокатски съвет. В искането се посочват следните обстоятелства: дали между обвиняемите/подсъдимите има/няма противоречиви интереси, дали другият подсъдим/страна по делото е упълномощил адвокат, кой служебен защитник е бил назначен в предходна съдебна инстанция и дали лицето е посочило определен адвокат, който желае да бъде назначен, при спазване на разпоредбата на чл. 25, ал. 5 от ЗПП. Задължително към искането за определяне на защитник се прилага и акт за предоставяне на правната помощ, с оглед фактическите и правни основания за допускането ѝ. Адвокатският съвет изпраща уведомително писмо за определения адвокат, на основание чл. 26, ал. 1 от ЗПП. След получаване на уведомителното писмо, органът, който ръководи процесуалните действия, се произнася с акт за назначаване на определения адвокат за всички фази и съдебни инстанции до окончателното приключване на производството с влязъл в сила съдебен акт.

Обвиняемият може във всеки момент на производството да се откаже от защитника, както и да поиска замяната му с друг защитник.

1.2. Физически лица, конституирани в процесуално качество.

В наказателното производство това са четири категории лица:

✓ частният обвинител – това е пострадалият, който е претърпял имуществени или неимуществени вреди от престъпление, което се преследва по общия ред. На това лице е признато правото да участва в съдебното производство като частен обвинител. След смъртта на лицето това право преминава върху неговите наследници.

✓ частният тъжител – това е пострадалият от престъпление, което се преследва по тъжба на пострадалия. На това лице е признато правото да повдига и да поддържа обвинение пред съда като частен тъжител. След смъртта на лицето това право преминава върху неговите наследници.

✓ гражданският ищец – това е пострадалият или неговите наследници, които са претърпели вреди от престъплението. Те могат да предявят в съдебното производство граждански иск за обезщетение на вредите и да се установят като граждански ищци, ако не са предявили граждански иск по общия исков ред.

✓ гражданският ответник – това са лицата, срещу които е предявен граждански иск, с изключение на подсъдимия.

На тези лица също е признато право на защита (чл. 15, ал. 2 от НПК), една от основните процесуални гаранции за което е правото да имат повереник.

Съгласно разпоредбата на чл. 100, ал. 2 от НПК, когато частният обвинител, частният тъжител, гражданският ищец или гражданският ответник представи доказателства, че не е в състояние да заплати адвокатско възнаграждение, желае да има повереник и интересите на правосъдието изискват това, съдът, който разглежда делото като първа инстанция, му назначава повереник.

Посочената хипотеза изисква наличието на няколко кумулативни предпоставки, като липсата на която и да е от тях, изключва възможността за предоставяне на правна помощ на основание чл. 23, ал. 2 от ЗПП, вр. с чл. 100, ал. 2 от НПК, а именно:

- ✓ лицето да е конституирано – по надлежния процесуален ред, в процесуалното качество на частен обвинител, частен тъжител, граждански ищец или граждански ответник;
- ✓ да не е налице някоя от хипотезите по чл. 101, ал. 1 или ал. 2 от НПК;
- ✓ частният обвинител, частният тъжител, гражданският ищец или гражданският ответник да е изразил желание да има повереник; същевременно, съдът е длъжен служебно да разясни правата на обвиняемия или подсъдимия в процеса, включително и правото му по чл. 94, ал. 1, т. 9 от НПК;
- ✓ интересите на правосъдието да изискват на обвиняемия или подсъдимия да бъде предоставена правна помощ. Този въпрос е предоставен на преценката на съда.
- ✓ частният обвинител, частният тъжител, гражданският ищец или гражданският ответник представи доказателства, че не е в състояние да заплати адвокатско възнаграждение.

ПРОЦЕДУРА ПО ПРЕДОСТАВЯНЕ НА ПРАВНА ПОМОЩ

Съдът е длъжен да разясни на лицето правото му на защита, в т.ч. и да иска да му бъде назначен служебно повереник (арг. от чл. 15, ал. 2 от НПК). Предоставянето на молбата за правна помощ се извършва по молба на лицето, която може да е устна или писмена. Молбата за правна помощ се подава до съда, пред който делото е висящо.

Съгласно чл. 100, ал. 2 от НПК, частният обвинител, частният тъжител, гражданският ищец или гражданският ответник следва да представи доказателства, че не е в състояние да заплати адвокатско възнаграждение. Няма пречка обаче, тези доказателства, по искане на лицето, да се съберат служебно и от съда.

Съдът формира преценката си, като взема предвид: 1. доходите на лицето или на неговото семейство; 2. имущественото състояние, удостоверено с декларация; 3. семейното положение; 4. здравословното състояние; 5. трудовата заетост; 6. възрастта; 7. други обстоятелства.

Следователно преценката налице ли са условията за предоставяне на правна помощ чрез процесуално представителство следва да се извърши при съпоставяне на получавания доход и минималния размер на адвокатското възнаграждение съгласно Наредба № 1 от 9.07.2004 г. за минималните размери на адвокатските възнаграждения.

Не е основание за отхвърляне на молбата за правна помощ липсата на приложени документи по чл. 23, ал. 3 от ЗПП

В случаите, в които са налице посочените по-горе кумулативни предпоставки, органът, който ръководи процесуалните действия, се произнася с акт по чл. 25, ал. 3 от ЗПП (акт за предоставяне на правна помощ или още акт за допускане на правна помощ), като изпраща искане за определяне на адвокат до съответния адвокатски съвет. Задължително към искането за определяне на защитник се прилага и акт за предоставяне на правната помощ, с оглед фактическите и правни основания за допускането ѝ. Адвокатският съвет изпраща уведомително писмо за определения адвокат, на основание чл. 26, ал. 1 от ЗПП. След получаване на уведомителното писмо, органът, който ръководи процесуалните действия, се произнася с акт за назначаване на определения адвокат за всички фази и съдебни инстанции до окончателното приключване на производството с влязъл в сила съдебен акт.

Частният обвинител, частният тжжител, гражданският ищец и гражданският ответник могат във всеки момент на производството да се откажат от защитника, както и да поискат замяната му с друг защитник.

1.3. Пострадалият от престъпление, който не е конституиран в съответно процесуално качество.

На фазата на досъдебното производство пострадалият има следните права:

✓ Да бъде уведомен за правата си в наказателното производство. Органът, който образува досъдебното производство – прокурорът или разследващият орган, уведомява незабавно пострадалия за образуваното наказателно производство, ако той е посочил адрес за призоваване в страната.

✓ Да бъде информиран за хода на наказателното производство. Ако пострадалият желае да участва в разследването или да получава информация за хода му, трябва да посочи това при разпита си или да подаде изрична молба до разследващия орган или до прокурора и да посочи адрес за кореспонденция в България, дори ако е чужденец. Това може да бъде неговият собствен адрес, този на неговия адвокат или на приятел/роднина. Необходимо е също така незабавно да уведоми компетентните органи в случай на промяна на адреса, на който иска да получава информация и от който иска да бъде призоваван за участие в действията по разследването.

✓ Да присъства лично или чрез своя повереник при извършването на някои или всички действия по разследването, ако това няма да затрудни разследването. Искането се отправя до разследващия орган или до прокурора. Отказът на разследващия орган да разреши на пострадалия или на представляващия оштетеното юридическо лице да присъства при извършване на всички или някои действия по разследването, подлежи на обжалване пред прокурора, а отказът на прокурора – пред по-горестоящия прокурор.

✓ Да се запознае лично или чрез упълномощен повереник с всички материали по делото след приключване на разследването. Разследващият орган определя срок за проучване на материалите в зависимост от фактическата и правна сложност на делото, от неговия обем и от други обстоятелства от значение за времетраенето на проучването. Ако пострадалият не е в състояние сам да проучи материалите, разследващият орган е длъжен да му ги разясни, а при нужда и да му ги прочете.

✓ Да прави искания, бележки и възражения, включително възражения по хода на разследването, искания за връщане на вещественни доказателства и доказателствени искания. Пострадалият или упълномощеният от него повереник могат да представят доказателства пред разследващия орган или пред прокурора или да искат

да бъдат събрани служебно доказателства, които биха допринесли за изясняване на обективната истина, но не са задължени да сторят това.

✓ Да обжалва актовете на прокурора, с които наказателното производство се спира или се прекратява.

✓ Да получи защита за своята сигурност и тази на близките си;

✓ Да има повереник. Това е право, но не и задължение на пострадалия и се упражнява по негово усмотрение. Повереникът може да е лице, което упражнява адвокатска професия или което е съпруг, родител, баба, дядо, дете или внук на пострадалия. Упълномощаването на повереника може да се извърши както писмено, така и устно пред разследващия орган или прокурора.

✓ Да ползва преводач безплатно при общуването си с компетентните органи – разследващите органи и прокурора.

✓ Да поиска от съда налагане на обезпечителна мярка, ако по време на съдебното производство възнамерява да предяви граждански иск за обезщетение на вредите от престъплението.

Ако пострадалият е чужденец и е пострадал от престъпление в България, той разполага с всички права, описани по-горе. Освен това може:

✓ да направи съобщение за извършено престъпление на собствения си език;

✓ да получава допълнителна информация за правата му като чужденец от полицията и от организациите за подкрепа на пострадали от престъпления на език, който разбира, ако е пострадал от определени престъпления;

✓ да бъде разпитан извън България чрез видеоконференция или телефонна конференция;

✓ да ползва безплатна правна помощ (вж. по-долу, раздел VII);

✓ да получи писмен превод на постановлението за прекратяване и спиране на наказателното производство, ако не владее български език.

В съдебната фаза на наказателното производство, пострадалият задължително се призовава за участие.

В случай, че пострадалият реши да участва в съдебното производство само в качеството си на пострадал (не и като частен обвинител и/или граждански ищец), той разполага със следните права:

✓ да бъде информиран за датите на съдебните заседания;

✓ да се запознава с материалите по делото и да си води бележки;

✓ да присъства на откритите съдебни заседания;

✓ ако заседанието не е публично (т.е. ако се провежда при закрити врати в присъствието на ограничен кръг лица), да поиска разрешение от съда да присъства.

На пострадалият е признато и правото да има повереник.

В случай, че пострадалият представи доказателства, че не е в състояние да заплати адвокатско възнаграждение, желае да има повереник и интересите на правосъдието изискват това, органът, който ръководи процесуалните действия му назначава повереник.

По отношение на процедурата за това се прилагат правилата, установени за случаите, в които повереникът е конституиран в процесуалната качество на частен обвинител или граждански ищец.

2. ГРАЖДАНСКИ ДЕЛА

Правна рамка

Граждански процесуален кодекс

Обн. ДВ. бр.59 от 20 Юли 2007г., изм. ДВ. бр.50 от 30 Май 2008г., изм. ДВ. бр.63 от 15 Юли 2008г., изм. ДВ. бр.69 от 5 Август 2008г., изм. ДВ. бр.12 от 13 Февруари 2009г., изм. ДВ. бр.19 от 13 Март 2009г., изм. ДВ. бр.32 от 28 Април 2009г., изм. ДВ. бр.42 от 5 Юни 2009г., изм. ДВ. бр.47 от 23 Юни 2009г., изм. ДВ. бр.82 от 16 Октомври 2009г., изм. ДВ. бр.13 от 16 Февруари 2010г., изм. ДВ. бр.100 от 21 Декември 2010г., изм. ДВ. бр.5 от 14 Януари 2011г., изм. ДВ. бр.45 от 15 Юни 2012г., изм. и доп. ДВ. бр.49 от 29 Юни 2012г., доп. ДВ. бр.99 от 14 Декември 2012г., изм. и доп. ДВ. бр.15 от 15 Февруари 2013г., изм. ДВ. бр.66 от 26 Юли 2013г., изм. ДВ. бр.53 от 27 Юни 2014г., изм. ДВ. бр.98 от 28 Ноември 2014г., изм. и доп. ДВ. бр.50 от 3 Юли 2015г., доп. ДВ. бр.15 от 23 Февруари 2016г., изм. ДВ. бр.43 от 7 Юни 2016г., изм. и доп. ДВ. бр.8 от 24 Януари 2017г., доп. ДВ. бр.13 от 7 Февруари 2017г., изм. ДВ. бр.63 от 4 Август 2017г., изм. и доп. ДВ. бр.86 от 27 Октомври 2017г., изм. ДВ. бр.96 от 1 Декември 2017г., изм. и доп. ДВ. бр.102 от 22 Декември 2017г., изм. и доп. ДВ. бр.42 от 22 Май 2018г., изм. и доп. ДВ. бр.65 от 7 Август 2018г.

Чл. 94. Правната помощ се състои в осигуряване на безплатна адвокатска защита.

Предоставяне на правна помощ

Чл. 95. (1) Молбата за правна помощ се подава в писмена форма до съда, пред който делото е висящо.

(2) В определението, с което се уважава молбата, съдът посочва вида и обема на предоставяната правна помощ.

(3) *Определението за предоставяне на правна помощ има действие от подаването на молбата, освен ако съдът постанови друго.*

(4) *Определението се постановява в закрито заседание, освен ако съдът прецени за необходимо да изслуша страната за изясняване на всички обстоятелства.*

(5) *Определението, с което се отказва правна помощ, подлежи на обжалване с частна жалба.*

(6) *Определението на съда по частната жалба е окончателно.*

Прекратяване на правната помощ

Чл. 96. (1) *Правната помощ се прекратява:*

- при промяна на обстоятелствата, поради които е предоставена;*
- със смъртта на физическото лице, на което е предоставена.*

(2) *Съдът служебно или по искане на страна или на назначения служебен адвокат постановява прекратяване изцяло или частично на предоставената правна помощ считано от момента на настъпване на промяна в обстоятелствата, обусловили предоставянето и.*

Лишаване от правна помощ

Чл. 97. (1) *Съдът служебно или по искане на страна или на назначения служебен адвокат лишава страната от правна помощ изцяло или частично, ако се установи, че условията за нейното предоставяне не са съществували изобщо или отчасти.*

(2) *(Изм. - ДВ, бр. 50 от 2008 г., в сила от 01.03.2008 г.) В случая по ал. 1 страната е длъжна да внесе или да върне всички суми, от плащането на които е била неоснователно освободена, както и да заплати определеното възнаграждение на назначения и служебен адвокат.*

Последици от прекратяването и лишаването от правна помощ

Чл. 98. (1) *Назначеният служебен адвокат упражнява правомощията си до влизането в сила на определението за прекратяване или за лишаване от правна помощ, ако това е необходимо за предпазване на страната от неблагоприятни правни последици.*

(2) *От постановяването до влизането в сила на определението за прекратяване или лишаване от правна помощ се прекъсват сроковете за обжалване, след което започват да текат отново.*

Напътване на страните за правната помощ

Чл. 99. *Съдът информира страните за техните законни права и задължения във връзка с правната помощ, както и за правните последици при неизпълнение на задълженията им.*

По същество правната помощ по граждански дела, извън случаите на задължителна защита се предоставя ако страната с оглед здравословното си, семейно и материално състояние по преценка на съда не разполага с достатъчно средства, за да заплати възнаграждение на адвокат. Страната следва да представи декларация за семейно и имотно състояние до съда по

образувано дело и/или удостоверение за доходи, удостоверение за трудова заетост от Дирекция „Бюро по труда“, документ, удостоверяващ здравословно състояние (експертно решение на ТЕЛК), заповед или удостоверение от Дирекция „Социално подпомагане“, документ удостоверяващ семейно положение. Съдът преценява наличието на предпоставките по чл. 23 от ЗПП за всеки конкретен случай. В тежест на искащото правна помощ лице е да установи, че не разполага с достатъчно средства за заплащане на адвокатско възнаграждение за действията, които следва да бъдат извършени.

Предоставянето на правна помощ се извършва по молба на лицето. Молбата за правна помощ се подава в писмена форма до съда, пред който делото е висящо. В определението, с което се уважава молбата, съдът посочва вида и обема на предоставяната правна помощ. Определението за предоставяне на правна помощ има действие от подаването на молбата, освен ако съдът постанови друго. Определението се постановява в закрито заседание, освен ако съдът прецени за необходимо да изслуша страната за изясняване на всички обстоятелства.

Определението, с което се отказва правна помощ, подлежи на обжалване с частна жалба, като определението на съда по частната жалба е окончателно (чл. 95, ал. 6 от ГПК).

Съдът има задължението да информира страните за техните законни права и задължения във връзка с правната помощ, както и за правните последици при неизпълнение на задълженията им (чл. 99 от ГПК).

Отделно от това, в някои конкретни хипотези съдът има задължението да уведоми страната, че има право да ползва правна помощ. Това са хипотезите на нередовна искова молба (чл. 129, ал. 2 от ГПК), подаването на отговор на исковата молба (чл. 131, ал. 1 от ГПК) и подаването на въззивна жалба (чл. 259, ал. 2 от ГПК).

По граждански дела правна помощ се предоставя в случаите, когато въз основа на представени доказателства от съответните компетентни органи съдът прецени, че страната няма средства за заплащане на адвокатско възнаграждение (чл. 23, ал. 3 от ЗПП). Съдът формира преценката си, като взема предвид: 1. доходите на лицето или на неговото семейство; 2. имущественото състояние, удостоверено с декларация; 3. семейното положение; 4. здравословното състояние; 5. трудовата заетост; 6. възрастта; 7. други обстоятелства.

Следователно преценката дали са условията за предоставяне на правна помощ чрез процесуално представителство следва да се извърши при съпоставяне на получавания доход и минималния размер на адвокатското възнаграждение съгласно Наредба № 1 от 9.07.2004 г. за минималните размери на адвокатските възнаграждения.

Не е основание за отхвърляне на молбата за правна помощ липсата на приложени документи по чл. 23, ал. 3 от ЗПП – формулировката е обща и гласи: *„По граждански и административни дела правна помощ се предоставя в случаите, когато въз основа на представени доказателства от съответните компетентни органи съдът прецени, че страната няма средства за заплащане на адвокатско възнаграждение“*.

3. АДМИНИСТРАТИВНИ ДЕЛА

Прилагането на служебното начало в съдебния административен процес не изключва възможността на страните да бъде предоставяна правна помощ, като такова изключение нито е изрично предвидено, нито може да бъде изведено от приложимите разпоредби на ЗПП. Принципът на служебното начало е приложим по всички административни дела, предвид приложението на АПК, включително и в случаите на субсидиарно приложение. В чл. 23, ал. 2 ЗПП изрично е предвидено, че системата за правна помощ обхваща и случаите, когато обвиняемият, подсъдимият или страната по наказателно, гражданско или административно дело не разполага със средства за заплащане на адвокат, желае да има такъв и интересите на правосъдието изискват това (така в Определение № 15067 от 28.11.2012 г. по адм. д. № 13729/2012 на Върховния административен съд).

Липсата на средства за предоставяне на безплатна правна помощ се установява въз основа на предоставени от молителя доказателства.

4. ПРЕЦЕНКА НА ОБСТОЯТЕЛСТВАТА ПО ЧЛ. 24 ОТ ЗПП ПО ГРАЖДАНСКИ И АДМИНИСТРАТИВНИ ДЕЛА

Разпоредбата на чл. 24 от ЗПП предвижда, че правна помощ по чл. 21, т. 1, 2 и 3 не се предоставя:

1. когато предоставянето на правна помощ не е оправдано от гледна точка на ползата, която тя би донесла на лицето, кандидатстващо за правна помощ;
2. когато претенцията е очевидно неоснователна, необоснована или недопустима;
3. в случаите на търговски дела и данъчни дела по Данъчно-осигурителния процесуален кодекс освен ако страната, кандидатстваща за правна помощ, е физическо лице и отговаря на условията за предоставяне на правна помощ.

Съгласно съдебната практика, когато е налице отрицателната предпоставка според чл. 24, т. 1 ЗПП, то искането за предоставяне на правна помощ, изразяваща се в процесуално представителство, следва да се остави без уважение. Според българския съд, преценката дали предоставянето на правна помощ е оправдано от гледна точка на ползата, която тя би донесла на лицето, кандидатстващо за правна помощ, не се извършва въз основа на евентуалната основателност на иска или правната му сложност, а предвид съизмеримостта на евентуалните ползи при благоприятен резултат по делото и разходите за адвокатска защита. Съгласно чл. 24, т. 2 ЗПП правна помощ не се предоставя, когато претенцията е очевидно неоснователна, необоснована и недопустима. Върховните съдии разясняват, че преценката за неоснователност, необоснованост и недопустимост на претенцията се извършва от съда, разполагащ с правомощието да се произнесе по съществуващото на процесуално или материалноправния въпрос, предмет на претенцията. Съгласно чл. 24 т. 3 от ЗПП не се предоставя правна помощ в случаите на търговски дела и данъчни дела по ДОПК, освен в предвидените с изменението на ЗПП през 2017 г. изключения. Върховните съдилища изтъкват, че когато делото е търговско - сделката, въз

основа на която ищецът предявява претенциите си, е сключена между търговци, което е пречка за уважаване на искане за предоставяне на правна помощ.

III. МЕХАНИЗЪМ ЗА ПРИЛАГАНЕТО НА КРИТЕРИИТЕ ОТ ВСИЧКИ НАЦИОНАЛНИ СЪДИЛИЩА

Правна рамка

Закон за правната помощ

Обн. ДВ. бр.79 от 4 Октомври 2005г., изм. ДВ. бр.105 от 29 Декември 2005г., изм. ДВ. бр.17 от 24 Февруари 2006г., изм. ДВ. бр.30 от 11 Април 2006г., изм. ДВ. бр.42 от 5 Юни 2009г., изм. ДВ. бр.32 от 27 Април 2010г., изм. ДВ. бр.97 от 10 Декември 2010г., изм. ДВ. бр.99 от 17 Декември 2010г., изм. ДВ. бр.9 от 28 Януари 2011г., изм. ДВ. бр.82 от 21 Октомври 2011г., изм. ДВ. бр.99 от 16 Декември 2011г., доп. ДВ. бр.82 от 26 Октомври 2012г., изм. ДВ. бр.15 от 15 Февруари 2013г., изм. и доп. ДВ. бр.28 от 19 Март 2013г., изм. ДВ. бр.53 от 27 Юни 2014г., доп. ДВ. бр.97 от 6 Декември 2016г., изм. и доп. ДВ. бр.13 от 7 Февруари 2017г., изм. ДВ. бр.63 от 4 Август 2017г., изм. ДВ. бр.7 от 19 Януари 2018г, изм. и доп., бр. 56 от 6.07.2018 г.

Чл. 8. (Изм. и доп. - ДВ, бр. 28 от 2013 г.) Националното бюро за правна помощ:

1. (доп. - ДВ, бр. 28 от 2013 г.) осъществява общо и методическо ръководство на дейността по предоставянето на правна помощ, като издава задължителни указания по прилагането на закона и подзаконовите нормативни актове;

.....

б. осъществява контрол по предоставянето на правна помощ;

.....

8. анализира информацията, необходима за правилното планиране и управление на системата за правна помощ;

.....

12. (предишна ал. 11, - ДВ, бр. 28 от 2013 г.) утвърждава образците по този закон;

Чл. 20. (Изм. - ДВ, бр. 32 от 2010 г., в сила от 28.05.2010 г.; изм. и доп., бр. 28 от 2013 г.; доп., бр. 56 от 2018 г.) (1) (Изм. - ДВ, бр. 32 от 27.04.2010 г., в сила от 28.05.2010 г.; доп., бр. 28 от 2013 г.; доп., бр. 56 от 2018 г.) Националното бюро за правна помощ взаимодейства с Висшия адвокатски съвет, с адвокатските съвети, с органите на съдебната власт и на Министерството на вътрешните работи и Министерството на отбраната с Министерството на финансите и с Министерството на правосъдието, и с Държавна агенция „Национална сигурност“ във връзка с предоставянето на правната помощ.

(2) (Изм. - ДВ, бр. 32 от 2010 г., в сила от 28.05.2010 г.; доп., бр. 28 от 2013 г.) При осъществяване на правомощията си НБПП може да изисква устна и писмена информация,

свързана с предоставянето на правна помощ от адвокатите, от адвокатските колегии, от органите на съдебната власт и на Министерството на вътрешните работи и Министерството на отбраната от Министерството на финансите и от органите за социално подпомагане, които са длъжни да предоставят незабавно и безплатно необходимата информация.

(3) (Изм. - ДВ, бр. 105 от 2005 г., в сила от 01.01.2006 г.; изм., бр. 28 от 2013 г.) При осъществяване на правомощията си по този закон съответният орган по чл. 25, ал. 1 може да изисква информация от НБПП, адвокатските съвети, органите по приходите, органите на Националния осигурителен институт и социалното подпомагане, дирекциите "Бюро по труда" и други държавни и общински органи, които са длъжни да предоставят исканата информация.

В изпълнение на правомощията си по чл. 8, т. 1 от Закона за правната помощ (ЗПП), Националното бюро за правна помощ (НБПП) е издало следните указания по прилагането на закона, касаещи дейността на националните съдилища:

1. УКАЗАНИЯ ОТ 26 МАЙ 2010 Г. ЗА ЗАПЛАЩАНЕ НА ОСОБЕНИ ПРЕДСТАВИТЕЛИ

Съгласно указанието, „Националното бюро за правна помощ в изпълнение на правомощията си по чл. 8 от Закона за правната помощ /ЗПП/ обръща внимание на съдилищата, че при назначаване на особени представители в случаите на чл. 29, чл. 39, ал. 3, чл. 47, ал. 6 и чл. 48, ал. 2 от ГПК, няма основания за плащане на адвокатски възнаграждения по реда на Наредбата за заплащането на правната помощ /ДВ бр. 5 от 17 януари 2006 г., изм. ДВ бр. 59 от 28 юли 2009 год./. В този смисъл е и практиката на съдилищата в страната.

I. 1. В горепосочените случаи от ГПК особеният представител следва да се определи и назначи по реда на Закона за правната помощ на разноски на ищеца, респ. страната.

2. Размерът на адвокатското възнаграждение, следва да се определи от съда по реда на Наредба № 1 от 09.07. 2004 год. за минималните размери на адвокатските възнаграждения /изм. и доп. ДВ. бр. 2 от 09.01.2009 год./.

3. Особеният представител получава възнаграждението си от съда в размер на определения от съда и внесен от страната депозит.

II. В случаите на необходимост от особено представителство при условията на чл. 83, ал. 1 и ал. 2 от ГПК назначеният особен представител на ответната страна, следва да получи възнаграждението си от бюджета на съда, съгласно чл. 83, ал. 3 от ГПК.

III. В случаите, когато в гражданското производство е назначен представител на ищеца или ответника, поради това че са социално слаби и не разполагат със средства да си упълномощят адвокат възнаграждението се определя по реда на Наредбата за заплащане на правната помощ /НЗПП/ и се плаща от бюджета на НБПП, въз основа на представен отчет.

IV. В случаите, когато в гражданското производство е назначен особен представител на малолетен или непълнолетен и производството е по реда на Закона за закрила на детето, възнаграждението се определя по реда на Наредбата за заплащане на правната помощ /НЗПП/ и се плаща от бюджета на НБПП, въз основа на представен отчет.“

С посочените указания се отменят указанията от 23 септември 2008 г.

Същите са публикувани на интернет страницата на НБПП, в раздел „Информация“, секция „Документи и указания“ и касаят хипотезите на назначаване на особен представител в случаите на чл. 29, чл. 39, ал. 3, чл. 47, ал. 6 и чл. 48, ал. 2 от ГПК.

2. УКАЗАНИЯ ВЪВ ВРЪЗКА С НАЗНАЧАВАНЕ НА РЕЗЕРВНИ ЗАЩИТНИЦИ

Посочените указания са утвърдени на заседание на НБПП, проведено на 04.05.2011 г.

Съгласно дадените указания, „Резервният защитник може да се назначава от съда при спазване на изискванията на Закона за правната помощ, т.е. актът за предоставяне на правна помощ чрез резервен защитник да съдържа всички реквизити, посочени в чл. 25, ал. 3 от ЗПП и преди всичко фактическите и правни основания.

Актът да бъде обоснован и мотивиран от гледна точка на наличието на задължителните условия за провеждане на процедурата по назначаването на резервен защитник, които са две: делото да е за тежко престъпление по см. на чл. 93, т. 7 от НК и назначението да е от „изключително значение“ за провеждане на наказателното производство в разумен срок, т.е. производството да е с голяма обществена значимост; производството да е отлагано неколнократно по вина на подсъдимия или неговия адвокат, без да има уважителни причини за това; производството да е в заключителна фаза и да съществува реална опасност от неоправдано забавяне на същото.

Единствено невявяването без уважителни причини може да обуслови провеждане на насроченото процесуално действие с пълноправното участие на резервен защитник, без съгласието на обвиняемия само в случаите на абсолютно задължителна адвокатска защита.

В акта за допускането на резервен защитник съдът следва да мотивира искането за резервен защитник, съобразно изискванията на чл. 25, ал. 3, т. 3 от ЗПП.“

Същите са публикувани на интернет страницата на НБПП, в раздел „Информация“, секция „Документи и указания“ и са по приложението на чл. 23 от ЗПП във вр. с чл. 94, ал. 4 от НПК.

3. УКАЗАНИЯ ОТНОСНО УЧАСТИЕ НА АДВОКАТИ ВЪВ ВКС

Съгласно указанията, „Назначен служебен защитник от адвокатските колегии в страната, с изключение на Софийската адвокатска колегия, който желае да продължи процесуалното си представителство във ВКС или ВАС, следва да потвърди участието си в писмена форма пред съответния съд, за да не се определя друг адвокат от Софийската адвокатска колегия и да се избегне дублиране на защитата. В случай че първоначално назначеният адвокат не желае да продължи участието си във ВКС или ВАС, той трябва

своевременно да уведоми за това съда с оглед оформяне на искане и определяне на друг адвокат от Софийската адвокатска колегия“.

Указанията са публикувани на интернет страницата на НБПП, в раздел „Информация“, секция „Документи и указания“ и касаят участието на назначените служебни защитници от адвокатски колегии в страната пред върховните съдилища.

Доколкото цитираните указания са публично достъпни, към настоящия момент може да бъде идентифициран единствено проблем с това как съответните съдилища са били информирани за публикуването им и как ги прилагат към настоящия момент.

Разработването на ефективен механизъм за прилагането на критериите за предоставяне на правна помощ от всички национални съдилища, включва няколко стъпки.

На първо място, това е дефиниране на критериите за предоставяне на правна помощ, обхващащо случаите, при които по силата на закон задължително се предвижда адвокатска защита, резервен защитник или представителство, както и дефиниране на критериите за предоставяне на правна помощ в случаите, когато подсъдимият или страната по наказателно, гражданско или административно дело не разполага със средства за заплащане на адвокат.

Втората необходима стъпка за прилагането на дефинираните критерии е свеждането им до знанието на компетентните съдилища, с оглед спазване на задълженията на съда по допускане на правната помощ по определени видове дела и последващите процесуалните действия след определяне на подходящ адвокат.

Предвид правомощията на НБПП по издаване задължителни указания по прилагането на закона и подзаконовите нормативни актове, както и по осъществяване на контрол по предоставянето на правна помощ, дефинираните критерии за предоставяне на правна помощ следва да бъдат в подходяща форма, например методически указания по предоставяне на правна помощ от съдилищата, където по преценка на НБПП могат да бъдат включени изготвените примерни образци на съдебни актове.

При съставянето на тези указания следва да бъде направено изричното отбелязване, че същите се издават на основание чл. 8, т. 1 и т. 6 от ЗПП.

Третата стъпка при разработването на ефективен механизъм за прилагане на дефинираните критерии при предоставянето на правна помощ по чл. 23, ал. 1 и ал. 2 от ЗПП следва да бъде намерен единен подход за практическо прилагане на методическите указания от всички национални съдилища. Разпоредбата на чл. 20, ал. 2 от ЗПП предвижда възможност при осъществяване на правомощията си НБПП да изисква устна и писмена информация, свързана с предоставянето на правна помощ от органите на съдебната власт. Тази възможност обаче може да бъде използвана при осъществяване на последващ мониторинг на това как и дали се прилагат дефинираните критерии.

В съответствие с чл. 30, ал. 5, т. 5 от Закона за съдебната власт, Съдийската колегия (СК) на Висшия съдебен съвет (ВСС) решава въпроси за организацията на дейността на съответната система от органи на съдебната власт. НБПП следва да сезира Колегията, като посочи необходимостта от уеднаквяване, подобряване и улесняване работата на съдилищата при

предоставяне на правната помощ, като представи на вниманието ѝ дефинираните критерии по чл. 23, ал. 1 и ал. 2 от ЗПП.

В сезиращото писмо до СК на ВСС, следва да бъде включена молба за изпращане на окръжно писмо до председателите на Върховния касационен съд и Върховния административен съд, както и до председателите на апелативните, специализираните, военните, административните, окръжните и районните съдилища, както и за извършване на преценка на възможността НБПП чрез Колегията да осъществява последващ мониторинг по прилагането на дефинираните критерии.

IV. КРИТЕРИИ И МЕХАНИЗЪМ ЗА ПРЕДОСТАВЯНЕ НА ПРАВНА ПОМОЩ НА ДЕЦА

<p>Правна рамка</p> <p>Закон за закрила на детето</p> <p><i>Обн. - ДВ, бр. 48 от 13.06.2000 г.; изм., бр. 75 от 02.08.2002 г.; в сила от 02.08.2002 г.; бр. 120 от 29.12.2002 г.; в сила от 01.01.2003 г.; изм. и доп., бр. 36 от 18.04.2003 г.; в сила от 18.04.2003 г.; бр. 63 от 15.07.2003 г.; изм., бр. 70 от 10.08.2004 г.; в сила от 01.01.2005 г.; бр. 115 от 30.12.2004 г.; в сила от 01.01.2005 г.; бр. 28 от 01.04.2005 г.; в сила от 01.04.2005 г.; бр. 94 от 25.11.2005 г.; в сила от 25.11.2005 г.; бр. 103 от 23.12.2005 г.; бр. 30 от 11.04.2006 г.; в сила от 12.07.2006 г.; изм. и доп., бр. 38 от 09.05.2006 г.; изм., бр. 82 от 10.10.2006 г.; доп. бр. 59 от 20.07.2007 г.; изм., бр. 69 от 05.08.2008 г.; изм. и доп., бр. 14 от 20.02.2009 г.; доп., бр. 47 от 23.06.2009 г., в сила от 01.10.2009 г.; изм. бр. 74 от 15.09.2009 г., в сила от 15.09.2009 г.; доп., бр. 42 от 04.06.2010 г., в сила от 02.06.2010 г.; изм., бр. 50 от 02.07.2010 г.; изм. и доп., бр. 59 от 31.07.2010 г.; изм., бр. 98 от 14.12.2010 г., в сила от 01.01.2011 г.; бр. 28 от 05.04.2011 г.; изм., бр. 51 от 05.07.2011 г.; изм. и доп., бр. 32 от 24.04.2012 г., в сила от 24.04.2012 г.; изм., бр. 40 от 29.05.2012 г., в сила от 01.06.2012 г.; изм., бр. 15 от 15.02.2013 г., в сила от 01.01.2014 г.; изм., бр. 68 от 02.08.2013 г., в сила от 02.08.2013 г.; изм. и доп., бр. 84 от 27.09.2013 г.; изм., бр. 79 от 13.10.2015 г., в сила от 01.08.2016 г.; изм. и доп., бр. 8 от 29.01.2016 г.; изм., бр. 85 от 24.10.2017 г.; изм. и доп., бр. 103 от 28.12.2017 г., в сила от 01.01.2018 г.; изм., бр. 17 от 23.02.2018 г.</i></p> <p>Мерки за закрила</p> <p>Чл. 4. (Изм. - ДВ, бр. 36 от 2003 г., изм., бр. 59 от 2007 г. в сила от 24.07.2007 г.; изм. и доп., бр. 14 от 2009 г.) (1) <i>Закрилата на детето по този закон се осъществява чрез:</i></p> <p>.....</p> <p>11. (предишна т. 10 - ДВ, бр. 14 от 2009 г.) <i>осигуряване на правна помощ от държавата;</i></p> <p>Участие в процедури</p>
--

Чл. 15. (Изм. и доп. - ДВ, бр. 36 от 2003 г.; изм., бр. 14 от 2009 г.) (1) Във всяко административно или съдебно производство, по което се засягат права или интереси на дете, то задължително се изслушва, ако е навършило 10-годишна възраст, освен ако това би навредило на неговите интереси.

.....

(8) (Предишна ал. 7 - ДВ, бр. 36 от 2003 г.) Детето има право на правна помощ и жалба във всички производства, засягащи негови права или интереси.

Закон за правната помощ

Обн. ДВ. бр.79 от 4 Октомври 2005г., изм. ДВ. бр.105 от 29 Декември 2005г., изм. ДВ. бр.17 от 24 Февруари 2006г., изм. ДВ. бр.30 от 11 Април 2006г., изм. ДВ. бр.42 от 5 Юни 2009г., изм. ДВ. бр.32 от 27 Април 2010г., изм. ДВ. бр.97 от 10 Декември 2010г., изм. ДВ. бр.99 от 17 Декември 2010г., изм. ДВ. бр.9 от 28 Януари 2011г., изм. ДВ. бр.82 от 21 Октомври 2011г., изм. ДВ. бр.99 от 16 Декември 2011г., доп. ДВ. бр.82 от 26 Октомври 2012г., изм. ДВ. бр.15 от 15 Февруари 2013г., изм. и доп. ДВ. бр.28 от 19 Март 2013г., изм. ДВ. бр.53 от 27 Юни 2014г., доп. ДВ. бр.97 от 6 Декември 2016г., изм. и доп. ДВ. бр.13 от 7 Февруари 2017г., изм. ДВ. бр.63 от 4 Август 2017г., изм. ДВ. бр.7 от 19 Януари 2018г, изм. и доп., бр. 56 от 6.07.2018 г.

Чл. 21. Видовете правна помощ са:

1. (доп. - ДВ, бр. 13 от 2017 г.) консултация с оглед постигане на споразумение преди започване на съдопроизводството или за завеждане на дело, включително консултация по глава пета "а";

2. подготовка на документи за завеждане на дело;

3. процесуално представителство;

Чл. 22. (Изм. - ДВ, бр. 28 от 2013 г.) (1) Правната помощ по чл. 21, т. 1 и 2 е безплатна и се предоставя на:

.....

4. деца, настанени в приемни семейства или в семейства на роднини или близки по реда на Закона за закрила на детето;

5. дете в риск по смисъла на Закона за закрила на детето;

Чл. 23. (1) (Доп. - ДВ, бр. 32 от 2010 г., в сила от 28.05.2010 г.) Системата за правна помощ по чл. 21, т. 3 обхваща случаите, при които по силата на закон задължително се предвижда адвокатска защита, резервен защитник или представителство.

Деца са всички лица, ненавършили 18-годишна възраст.

Децата се ползват от всички видове правна помощ, предвидена в чл. 21, т. 1 – 4 от ЗПП. За по-голяма яснота, по-долу в изложението ще бъдат разгледани отделни спецификите на първичната правна помощ и на процесуалното представителство на деца.

1. ПРАВНА ПОМОЩ ЗА КОНСУЛТАЦИЯ И/ИЛИ ПОДГОТОВКА НА ДОКУМЕНТИ ЗА ЗАВЕЖДАНЕ НА ДЕЛО (ПЪРВИЧНА ПРАВНА ПОМОЩ) НА ДЕЦА.

1.1. Правни основания за предоставяне на първична правна помощ на деца

1.1.1. Правна помощ на деца, настъпващи в приемни семейства или в семейства на роднини или близки по реда на Закона за закрила на детето

Извеждането на дете извън семейството се осъществява чрез настаняването на дете в семейство на роднини или близки, както и настаняването на дете за отглеждане в приемно семейство, социална услуга – резидентен тип или специализирана институция. Това настаняване се извършва от съда – с решение за настаняване, а до произнасяне на съда – от Дирекция „Социално подпомагане“ (ДСП) по настоящия адрес на детето извършва временно настаняване по административен ред – чрез издаване на заповед на директора на компетентната ДСП.

За получаването на първична правна помощ от настанени деца по реда на ЗЗДет е необходимо детето да подаде заявление за правна помощ по реда на чл. 21, т. 1 и т. 2 от ЗПП, като към нея се приложи или заповед на директора на компетентната ДСП или съдебно решение за настаняване на детето.

1.1.2. Правна помощ на дете в риск по смисъла на Закона за закрила на детето;

Съобразно § 1, т. 11 от Допълнителната разпоредба на ЗЗдет „Дете в риск“ е дете:

- а) чиито родители са починали, неизвестни, лишени от родителски права или чиито родителски права са ограничени, или детето е останало без тяхната грижа;
- б) което е жертва на злоупотреба, насилие, експлоатация или всякакво друго нехуманно или унижително отношение или наказание в или извън семейството му;
- в) за което съществува опасност от увреждане на неговото физическо, психическо, нравствено, интелектуално и социално развитие;
- г) което страда от увреждания, както и от труднолечими заболявания, констатирани от специалист;
- д) за което съществува риск от отпадане от училище или което е отпаднало от училище.

Посочените обстоятелства се установяват най-често със съдебни решения във връзка с производства по ЗЗдет, но няма пречка установяването на подобни обстоятелства да бъде направено чрез издаване на документ от ДСП, за открит случай за дете в риск. В случаите, в които детето страда от увреждания или труднолечими заболявания е достатъчно към заявлението за предоставяне на правна помощ по реда на чл. 21, т. 1 и т. 2 от ЗПП да се приложи документ от съответния медицински специалист или ЕР на ТЕЛК.

1.2. Механизъм за предоставяне на първична правна помощ на деца

Необходимо е да бъде подадено заявление за предоставяне на правна помощ по реда на чл. 21, т. 1 и т. 2 от ЗПП по образец (образецът е достъпен на интернет страницата на НБПП). В заявлението следва да бъде направено описание на конкретния правен проблем, за който се иска правната помощ.

Няма пречка заявлението да бъде подадено от законен представител на детето или от лице, при което детето е настанено по реда на ЗЗдет.

Произнасянето по подаденото заявление е от компетентността на Националното бюро за правна помощ. Бюрото се произнася с решение, което се изпраща на съответния Адвокатски съвет (АС) за определяне на подходящ адвокат. Целесъобразно е на АС да се изпрати и заявлението на лицето и всички документи по случая. След определянето на адвокат, уведомителното писмо се изпраща на НБПП, което със свое решение назначава адвоката за консултация и/или подготовка на документи за завеждане на дело. Назначеният адвокат продължава участието до приключване на производството пред всички съдебни инстанции.

ЗПП не съдържа специални разпоредби по отношение на това как се определя адвокат за осъществяване на правна помощ на деца. Както по отношение на първичната правна помощ, така и по отношение на процесуалното представителство, единствената възможност за определяне на конкретен адвокат, вписан в Националния регистър за правна помощ, е личното предпочитание на молителя, при спазване на изискванията на чл. 25, ал. 5 от ЗПП.

Към настоящия момент няма разписан механизъм за това, дали определените, респ. назначените адвокати за осъществяване на правна помощ, следва да притежават специализация за работа с деца. През 2017 г. единствено Софийската адвокатска колегия е подписала меморандум за разбирателство и сътрудничество по отношение защита правата на детето с УНИЦЕФ България. С него двете организации са се ангажирали да работят активно за подобряване на условията по предоставяне на правна помощ и защита на деца при участието им в правни процедури. УНИЦЕФ се ангажира да предостави достъп до международните стандарти, знания и опит, които да могат да бъдат използвани в ежедневната адвокатска работа. Въз основа на подписания меморандум адвокатите имат възможността да повишават квалификацията си и да се ползват от добрите практики, свързани с прилагане на законодателството по отношение на децата.

Същевременно, в чл. 25, т. 3 от Директива 2012/29/ес на Европейския парламент и на Съвета от 25 октомври 2012 година за установяване на минимални стандарти за правата, подкрепата и защитата на жертвите на престъпления и за замяна на Рамково решение 2001/220/ПВР на Съвета, държавите членки препоръчват на структурите, които отговарят за обучението на адвокати, да осигуряват както общо, така и специализирано обучение с цел повишаване на осведомеността на адвокатите относно нуждите на жертвите.

2. ПРАВНА ПОМОЩ ЗА ПРОЦЕСУАЛНО ПРЕДСТАВИТЕЛСТВО НА ДЕЦА

По сега действащото законодателство, специални основания за оказване на правна помощ за процесуално представителство на деца се предоставя по:

- ✓ Закона за закрила на детето;
- ✓ Наказателно-процесуалния кодекс;
- ✓ Гражданският процесуален кодекс;
- ✓ Закона за борба срещу противообществените прояви на малолетните и непълнолетните;
- ✓ Указа за борба с дребното хулиганство;
- ✓ Закона за защита от домашното насилие.

2.1. Процесуално представителство по реда на Закона за закрила на детето.

Съгласно чл. 4, т. 11 от ЗЗдет, закрилата на детето по реда на този закон се осъществява освен чрез всички посочени мерки и чрез осигуряване на правна помощ от държавата. Чл. 15 от ЗЗдет урежда подробно участието на детето в съдебни и административни производства, като посочва, че в случаите, в които се засягат права и законни интереси на дете, то задължително се изслушва, ако е навършило 10-годишна възраст, освен ако това би навредило на неговите интереси. Когато детето не е навършило 10-годишна възраст, то може да бъде изслушано в зависимост от степента на неговото развитие. Преди изслушването на детето съдът или административният орган трябва: да осигури необходимата информация, която да му помогне да формира мнението си; да го уведоми за евентуалните последици от неговите желания, от поддържаното от него мнение, както и за всяко решение на съдебния или административен орган.

Наред със задължението за изслушване чл. 15 от ЗЗдет регламентира правото на детето на правна помощ и жалба във всички производства, засягащи негови права или интереси.

Паралелно с разписаната разпоредба се съдържа обща разпоредба в чл. 23, т. 1 от ЗЗдет, съгласно която една от мерките за закрила в семейна среда се изразяват и в осигуряване на педагогическа, психологическа и правна помощ на родителите или лицата, на които са възложени родителски функции, по проблеми, свързани с отглеждането, възпитанието и обучението на децата.

Така цитираните разпоредби са общи и правната помощ рядко се предоставя на посочените нормативни основания, доколкото специалните закони, предвиждащи участие на деца, съдържат подробно разписани процедури, в рамките на които се реализира процесуалното представителство. ЗЗдет от своя страна предоставя подробна регламентация на следните процедури:

- ✓ производство за връщане на дете или за упражняване на правото на лични отношения (Глава трета „а“).
- ✓ особени правила за признаване и допускане изпълнението на решения на чуждестранни съдилища и на други чуждестранни органи, свързани с родителските права и мерките за закрила на децата (Глава трета „б“).
- ✓ настаняване извън семейството, което включва временно настаняване по административен ред и настаняване по съдебен ред, както и прекратяване на настаняването (Глава четвърта).

2.2. Процесуално представителство по реда на Наказателно – процесуалния кодекс

Участието на детето в наказателни процедури може да бъде обусловено от три наказателноправни качества на същото: обвиняем (подсъдим), пострадал или свидетел.

Независимо от това в какво наказателноправно качество взема участие детето, то има право на правна помощ за процесуално представителство.

В случай, че детето е обвиняем или подсъдим, защитата му е абсолютно задължителна, на основание чл. 94, ал. 1, т. 1 от НПК – *„Участието на защитник в наказателното производство е задължително, когато: 1. обвиняемият е непълнолетен“*.

В случаите, в които е налице хипотеза на задължителна защита и детето няма упълномощен защитник, органът, който ръководи процесуалните действия, се произнася с акт по чл. 25, ал. 3 от ЗПП (акт за предоставяне на правна помощ или още акт за допускане на правна помощ), като изпраща искане за определяне на адвокат до съответния адвокатски съвет, като в искането се посочват следните обстоятелства: дали между обвиняемите/подсъдимите има/няма противоречиви интереси, дали другият подсъдим/страна по делото е упълномощил адвокат, кой служебен защитник е бил назначен в предходна съдебна инстанция и дали лицето е посочило определен адвокат, който желае да бъде назначен, при спазване на разпоредбата на чл. 25, ал. 5 от ЗПП. Задължително към искането за определяне на защитник се прилага и акт за предоставяне на правната помощ, с оглед фактическите и правни основания за допускането ѝ. Адвокатският съвет изпраща уведомително писмо за определения адвокат, на основание чл. 26, ал. 1 от ЗПП. След получаване на уведомителното писмо, органът, който ръководи процесуалните действия, се произнася с акт за назначаване на определения адвокат за всички фази и съдебни инстанции до окончателното приключване на производството с влязъл в сила съдебен акт.

В случай, че детето е пострадало от престъпление, то има право на правна помощ на основание чл. 100, ал. 1 и 2 – (1) *„Частният обвинител, частният тъжител, гражданският ищец и гражданският ответник могат да упълномощават повереник“*. (2) *„Когато частният обвинител, частният тъжител, гражданският ищец или гражданският ответник представи доказателства, че не е в състояние да заплати адвокатско възнаграждение, желае да има повереник и интересите на правосъдието изискват това, съдът, който разглежда делото като първа инстанция, му назначава повереник.“* и чл. 101, ал. 1 от НПК – *„Когато интересите на малолетния или непълнолетния пострадал и неговия родител, настойник или попечител са противоречиви, съответният орган му назначава особен представител - адвокат.“*

Процедурата за предоставяне на правна помощ е идентична като тази частния обвинител, частния тъжител, гражданския ищец и гражданския ответник (вж. по-горе, раздел II).

Право на правна помощ има и детето, което участва в наказателното производство не като страна, а като свидетел. Правно основание за това намираме в чл. 122 ,ал. 2 от НПК – *„Свидетелят има право да се консултира с адвокат, ако смята, че с отговора на поставения въпрос се засягат правата му по чл. 121. При направено искане разследващият орган или съдът осигуряват тази възможност.“*

2.3. Процесуално представителство по реда на Гражданския процесуален кодекс

Съгласно чл. 28, ал. 4 от ГПК, малолетните се представляват от законните си представители – родители или настойници, а съобразно чл. 28, ал. 2 от ЗПП непълнолетните извършват съдопроизводствените действия лично, но със съгласието на родителите или попечителите си. Изключение от посоченото правилно е специалната дееспособност по брачни искиове, съобразно предвиденото в чл. 319 от ГПК – непълнолетните и ограничено запретените съпрузи могат сами да предявяват брачни искиове и да отговарят по тях. В случай, че е налице противоречие между интереса на родителя (настойника, попечителя) и детето съдът следва да назначи особен представител (чл. 29, ал. 4 от ГПК).

Подобни разпоредби се съдържат и в Семейния кодекс (СК), като чл. 129 от СК посочва, че всеки от родителите може сам да представлява малолетното си дете и да дава съгласие за правните действия на непълнолетното си дете в негов интерес, а при противоречие между интереса на родителя и на детето се назначава особен представител.

Процедурата за правна помощ на деца по ГПК е следната: ръководно – решаващият орган се произнася с акт по чл. 25, ал. 3 от ЗПП (акт за предоставяне на правна помощ или още акт за допускане на правна помощ), като изпраща искане за определяне на адвокат до съответния адвокатски съвет. Задължително към искането за определяне на защитник се прилага и акт за предоставяне на правната помощ, с оглед фактическите и правни основания за допускането ѝ. Адвокатският съвет изпраща уведомително писмо за определения адвокат, на основание чл. 26, ал. 1 от ЗПП. След получаване на уведомителното писмо, органът, който ръководи процесуалните действия, се произнася с акт за назначаване на определения адвокат за всички фази и съдебни инстанции до окончателното приключване на производството с влязъл в сила съдебен акт.

В определенията, с които съдът допуска правна помощ по граждански дела и назначава особен представител, често фигурират като правни основания, както цитираните разпоредби от ГПК, така и тези от СК. Особени представители в гражданския процес се назначават в случаите, в които се иска разрешение за разпореждане с имущество на детето; в случаите, в които се иска разрешение детето да бъде изведено зад граница без разрешението на единия родител; при спорове относно упражняване на родителски права.

2.4. Процесуално представително по реда на Закона за борба с противообществените прояви на малолетните и непълнолетните

Съгласно разпоредбата на чл. 19, ал. 3 от ЗБППМН, при разглеждане на възпитателното дело правата и законните интереси на малолетния или на непълнолетния се защитават от негов доверен представител или от адвокат.

Разпоредбата на чл. 19, ал. 4 от ЗБППМН постановява, че когато не е посочен доверен представител или адвокат, правата и законните интереси на малолетния или на непълнолетния се защитават от представител на съответната дирекция „Социално подпомагане“.

Няма задължително изискване за осъществяване на процесуално представителство от адвокат по възпитателни дела и в случаите, в които местната комисията за борба с противообществените прояви на малолетните и непълнолетните (МКБППМН) прави

предложение до районния съд за налагане на възпитателна мярка по чл. 13, ал. 1, т. 11 или 13 (настаняване в социално-педагогически интернат или настаняване във възпитателно училище-интернат).

Въпреки това, при направено искане от детето, съдът следва да му назначи процесуален представител по реда за обвиняеми лица, като в определението си следва да посочи следните фактически и правни основания чл. 24а или чл. 24б от ЗБППМН.

Не е изключено детето да поиска правна помощ за процесуално представителство пред МКБППМН. В тези случаи, доколкото липсва изрично разписана процедура, следва да се прилага по аналогия тази за процесуално представителство пред съда.

2.5. Процесуално представително по реда на Указа за борба с дребното хулиганство

УБДХ намира приложение по отношение на лицата, ненавършили 16-годишна възраст, на които могат да се налагат два вида административни наказания: задържане до 15 денонощия в структурно звено на Министерството на вътрешните работи и глоба от 100 до 500 лева (чл. 1, ал. 1 от УБДХ). Административно наказание не се налага, когато нарушителят е непълнолетен и с оглед на характера на деянието и на личността му може да бъде поправен с мерки за обществено въздействие, наложени от комисиите за борба срещу противообществените прояви на малолетните и непълнолетните. (чл. 1, ал. 4 от УБДХ).

Съгласно чл. 5, ал. 3 от УБДХ нарушителят има право на адвокатска защита. Същата се предоставя по реда за обвиняеми лица, като в определението си съдът следва да посочи както чл. 5, ал. 3 от УБДХ, така и чл. 25, ал. 1, вр. чл. 23, ал. 1, вр. чл. 21, т. 3 от ЗПП.

2.6. Закон за защита от домашно насилие.

Съгласно чл. 2, ал. 2 от ЗЗДН, за психическо и емоционално насилие върху дете се смята и всяко домашно насилие, извършено в негово присъствие. Производството по издаване на заповед за защита от домашно насилие може да се образува по молба на пострадалото лице, ако е навършило 14-годишна възраст, както и брат, сестра или лице, което е в родство по права линия с пострадалото лице. (чл. 8, т. 1, пр. 1 и т. 2 от ЗЗДН).

Няма пречка едновременно с молбата за издаване на заповед за защита да бъде подадена и молба за правна помощ и назначаване на служебен защитник.

ЗЗДН не съдържа изрично основание за предоставяне на правна помощ. Такава може да бъде предоставена на основание чл. 94 и сл. във вр. с чл. 23, ал. 1 от ЗПП или чл. 18, ал. 8 от ЗЗДет във вр. с §1, т. 11, буква „б“.

V. КРИТЕРИИТЕ И МЕХАНИЗЪМ ЗА ПРЕДОСТАВЯНЕ НА ПРАВНА ПОМОЩ НА ПОСТРАДАЛИ ОТ ДОМАШНО ИЛИ СЕКСУАЛНО НАСИЛИЕ ИЛИ ОТ ТРАФИК НА ХОРА

Правна рамка

Закон за правната помощ

Обн. ДВ. бр.79 от 4 Октомври 2005г., изм. ДВ. бр.105 от 29 Декември 2005г., изм. ДВ. бр.17 от 24 Февруари 2006г., изм. ДВ. бр.30 от 11 Април 2006г., изм. ДВ. бр.42 от 5 Юни 2009г., изм. ДВ. бр.32 от 27 Април 2010г., изм. ДВ. бр.97 от 10 Декември 2010г., изм. ДВ. бр.99 от 17 Декември 2010г., изм. ДВ. бр.9 от 28 Януари 2011г., изм. ДВ. бр.82 от 21 Октомври 2011г., изм. ДВ. бр.99 от 16 Декември 2011г., доп. ДВ. бр.82 от 26 Октомври 2012г., изм. ДВ. бр.15 от 15 Февруари 2013г., изм. и доп. ДВ. бр.28 от 19 Март 2013г., изм. ДВ. бр.53 от 27 Юни 2014г., доп. ДВ. бр.97 от 6 Декември 2016г., изм. и доп. ДВ. бр.13 от 7 Февруари 2017г., изм. ДВ. бр.63 от 4 Август 2017г., изм. ДВ. бр.7 от 19 Януари 2018г, изм. и доп., бр. 56 от 6.07.2018 г.

Чл. 21. Видовете правна помощ са:

1. (доп. - ДВ, бр. 13 от 2017 г.) консултация с оглед постигане на споразумение преди започване на съдопроизводството или за завеждане на дело, включително консултация по глава пета "а";
2. подготовка на документи за завеждане на дело;
3. процесуално представителство;

.....

Чл. 22. (Изм. - ДВ, бр. 28 от 2013 г.) (1) Правната помощ по чл. 21, т. 1 и 2 е безплатна и се предоставя на:

.....

7. пострадали от домашно или сексуално насилие или от трафик на хора, които не разполагат със средства и желаят да се ползват от адвокатска защита;

.....

Чл. 23. (1) (Доп. - ДВ, бр. 32 от 2010 г., в сила от 28.05.2010 г.) Системата за правна помощ по чл. 21, т. 3 обхваща случаите, при които по силата на закон задължително се предвижда адвокатска защита, резервен защитник или представителство.

Пострадал от домашно насилие е лицето, претърпяло вреди от всеки акт на физическо, сексуално, психическо, емоционално или икономическо насилие, както и опитът за такова насилие, принудителното ограничаване на личния живот, личната свобода и личните права, извършени спрямо лица, които се намират в родствена връзка, които са или са били в семейна връзка или във фактическо съпружеско съжителство. За психическо и емоционално насилие върху дете се смята и всяко домашно насилие, извършено в негово присъствие (арг. от чл. 2, ал. 1 и 2 от Закона за защита от домашно насилие).

Пострадал от сексуално насилие е лицето, претърпяло вреди от престъпление по Глава втора, Раздел VIII „Разврат“ от Особената част на НК.

Пострадал от трафик на хора е лицето, явяващо се предмет на престъпление по чл. 159а – 159в от НК.

Първичната правна помощ на пострадали от домашно или сексуално насилие или от трафик на хора, предоставяна по реда на чл. 21, т. 1 и 2 от ЗПП, е безплатна и се предоставя в случай, че лицата не разполагат със средства и желаят да ползват адвокатска защита.

Съобразно утвърдения от Националното бюро за правна помощ образец на заявление за предоставяне на правна помощ по реда на чл. 21, т. 1 и т. 2 от ЗПП, лицата, пострадали от престъпление следва да удостоверят обстоятелствата по т. 7 с един от следните документи: документ от разследващ орган, идентифициращ лицето като жертва на престъпление, документ от медицинска институция, удостоверяващ нанесени на лицето физически травми, документ от приют или център за временно настаняване, закрила и помощ на лицето.

Процедурата за предоставянето ѝ включва подаване на заявление от лицето до НБПП за предоставяне на правна помощ, към което следва да се приложи документ, удостоверяващ обстоятелството, че лицето е пострадало от домашно или сексуално насилие или от трафик на хора. За посочените категории лица, освен представянето на документ, удостоверяващ качеството на молителя, следва да се представи и документ, от който е видно, че не разполага със средства за заплащане на адвокатско възнаграждение.

В случай, че лицето кандидатстващо за правна помощ не удостовери, че е пострадало от домашно или сексуално насилие или от трафик на хора, НБПП формира преценката си за предоставяне на правна помощ, като взема предвид обстоятелствата по чл. 23, ал. 3, установени с документи от съответните компетентни органи и съобразно определения за страната размер на линията на бедност (чл. 22, ал. 3 от ЗПП).

Произнасянето по подаденото заявление е от компетентността на НБПП. Бюрото се произнася с решение, което се изпраща на съответния Адвокатски съвет (АС) за определяне на подходящ адвокат. Целесъобразно е на АС да се изпрати и заявлението на лицето и всички документи по случая. След определянето на адвокат, уведомителното писмо се изпраща на НБПП, което със свое решение назначава адвоката за консултация и/или подготовка на документи за завеждане на дело. Назначеният адвокат продължава участието до приключване на производството пред всички съдебни инстанции.

Назначения адвокат за осъществяване на първична правна помощ може да продължи участието си в съдебна фаза на производството.

Правната помощ за процесуално представителство на лицата, пострадали от домашно или сексуално насилие, когато то е престъпление, се предоставя по реда за пострадали от престъпления (вж. по-горе, раздел II). Трафикът на хора винаги е престъпление (вж. чл. 159а от НК).

VI. КРИТЕРИИТЕ И МЕХАНИЗЪМ ЗА ПРЕДОСТАВЯНЕ НА ПРАВНА ПОМОЩ НА ЛИЦА – БЕЖАНЦИ

Правна рамка

Закон за правната помощ

Обн. ДВ. бр.79 от 4 Октомври 2005г., изм. ДВ. бр.105 от 29 Декември 2005г., изм. ДВ. бр.17 от 24 Февруари 2006г., изм. ДВ. бр.30 от 11 Април 2006г., изм. ДВ. бр.42 от 5 Юни 2009г., изм. ДВ. бр.32 от 27 Април 2010г., изм. ДВ. бр.97 от 10 Декември 2010г., изм. ДВ. бр.99 от 17 Декември 2010г., изм. ДВ. бр.9 от 28 Януари 2011г., изм. ДВ. бр.82 от 21 Октомври 2011г., изм. ДВ. бр.99 от 16 Декември 2011г., доп. ДВ. бр.82 от 26 Октомври 2012г., изм. ДВ. бр.15 от 15 Февруари 2013г., изм. и доп. ДВ. бр.28 от 19 Март 2013г., изм. ДВ. бр.53 от 27 Юни 2014г., доп. ДВ. бр.97 от 6 Декември 2016г., изм. и доп. ДВ. бр.13 от 7 Февруари 2017г., изм. ДВ. бр.63 от 4 Август 2017г., изм. ДВ. бр.7 от 19 Януари 2018г, изм. и доп., бр. 56 от 6.07.2018 г.

Чл. 21. Видовете правна помощ са:

1. (доп. - ДВ, бр. 13 от 2017 г.) консултация с оглед постигане на споразумение преди започване на съдопроизводството или за завеждане на дело, включително консултация по глава пета "а";

2. подготовка на документи за завеждане на дело;

3. процесуално представителство;

.....

Чл. 22. (Изм. - ДВ, бр. 28 от 2013 г.) (1) Правната помощ по чл. 21, т. 1 и 2 е безплатна и се предоставя на:

.....

8. лица, търсеци международна закрила по реда на Закона за убежището и бежанците, за които предоставянето на правна помощ не се дължи на друго основание;

.....

Чл. 23. (1) (Доп. - ДВ, бр. 32 от 2010 г., в сила от 28.05.2010 г.) Системата за правна помощ по чл. 21, т. 3 обхваща случаите, при които по силата на закон задължително се предвижда адвокатска защита, резервен защитник или представителство.

Закон за убежището и бежанците

Обн. ДВ. бр.54 от 31 Май 2002г., изм. ДВ. бр.31 от 8 Април 2005г., изм. ДВ. бр.30 от 11 Април 2006г., изм. ДВ. бр.52 от 29 Юни 2007г., изм. ДВ. бр.109 от 20 Декември 2007г., изм. ДВ. бр.82 от 16 Октомври 2009г., изм. ДВ. бр.39 от 20 Май 2011г., изм. ДВ. бр.15 от 15 Февруари 2013г., изм. ДВ. бр.66 от 26 Юли 2013г., изм. ДВ. бр.98 от 28 Ноември 2014г.,

изм. и доп. ДВ. бр.80 от 16 Октомври 2015г., изм. и доп. ДВ. бр.101 от 22 Декември 2015г., изм. ДВ. бр.33 от 26 Април 2016г., изм. и доп. ДВ. бр.97 от 6 Декември 2016г., изм. ДВ. бр.101 от 20 Декември 2016г., изм. и доп. ДВ. бр.103 от 27 Декември 2016г.

Чл. 23. (2) (Изм. - ДВ, бр. 80 от 2015 г., в сила от 16.10.2015 г.) Държавата осигурява условия за получаване на правна защита на чужденците, търсещи международна закрила в Република България.

Чл. 25. (1) (Изм. - ДВ, бр. 52 от 2007 г., изм. - ДВ, бр. 80 от 2015 г., в сила от 16.10.2015 г.) На непридружен малолетен или непълнолетен чужденец, търсец или получил международна закрила, който е на територията на Република България, се назначава представител от общинската администрация, определен от кмета на общината или от оправомощено от него длъжностно лице.

(2) (Изм. - ДВ, бр. 31 от 2005 г., отм. - ДВ, бр. 52 от 2007 г., нова - ДВ, бр. 80 от 2015 г., в сила от 16.10.2015 г.) Когато малолетен или непълнолетен чужденец, търсец или получил международна закрила, е придружен от пълнолетно лице, което отговаря за него по силата на закон или обичай, това пълнолетно лице се назначава от органа по ал. 1 за негов представител.

(3) (Нова - ДВ, бр. 80 от 2015 г., в сила от 16.10.2015 г.) Представителят на малолетния или непълнолетния чужденец, търсец или получил международна закрила, до навършване пълнолетие на лицето има следните правомощия в производствата по този закон:

.....

4. да предприема действия за осигуряване на правна помощ.

Чл. 45в. (Нов - ДВ, бр. 80 от 2015 г., в сила от 01.01.2016 г.) (1) Чужденец, търсец международна закрила, се настанява в център от затворен тип с мотивирано решение на председателя на Държавната агенция за бежанците или на оправомощено от него длъжностно лице.

.....

(3) Решението по ал. 1 се издава в писмена форма и съдържа фактическите и правните основания за настаняването, реда и срока за обжалване, както и възможността за предоставяне на безплатна правна помощ и представителство.

(4) Препис от решението се връчва по реда на чл. 76.

(5) Решението на органа по ал. 1 може да бъде обжалвано по реда на Административнопроцесуалния кодекс, като жалбата не спира изпълнението му. Решението на съда е окончателно.

Правната помощ на лицата – търсещи международна закрила по реда на Закона за убежището и бежанците (ЗУБ), по чл. 21, т. 1 и 2 от ЗПП, е безплатна и се предоставя на тези лица, ако не се дължи на друго правно основание.

Съобразно утвърдения от Националното бюро за правна помощ образец на заявление за предоставяне на правна помощ по реда на чл. 21, т. 1 и т. 2 от ЗПП лица, търсещи международна закрила по реда на Закона за убежището и бежанците следва да представят документ, от който е видно, че са настанени в център за бежанци.

Основният закон, регламентиращ условията и реда за предоставяне на закрила на чужденци на територията на Република България, както и техните права и задължения е Законът за убежището на бежанците. Закрилата, която Република България предоставя на чужденци, включва убежище, международна закрила и временна закрила.

Статут на бежанец в Република България се предоставя на чужденец, който поради основателни опасения от преследване, основани на раса, религия, националност, политическо мнение или принадлежност към определена социална група, се намира извън държавата си по произход и поради тези причини не може или не желае да се ползва от закрилата на тази държава или да се завърне в нея (чл. 8, ал. 1 от ЗУБ).

Хуманитарен статут се предоставя на чужденец, който не отговаря на изискванията за предоставяне на статут на бежанец и който не може или не желае да получи закрила от държавата си по произход, тъй като може да бъде изложен на реална опасност от тежки посегателства, като: 1. смъртно наказание или екзекуция, или 2. изтезание, нечовешко или унижително отнасяне, или наказание, или 3. тежки заплахи срещу живота или личността на цивилно лице поради безогледно насилие в случай на въоръжен международен или вътрешен конфликт (чл. 9, ал. 1 от ЗУБ).

Специалните основания, визирани в ЗУБ, които следва да бъдат посочени в акта за предоставяне на правна помощ са чл. 23, ал. 2 и чл. 25, ал. 3, т. 4 от ЗУБ.

Спецификата при тази категория молители е, че същите са настанени в приемателните центрове на индивидуални и семейни начала, в които временно се настаняват търсещите убежище и бежанците с признат статут.

Агенцията за бежанците в България управлява следните видове бежански центрове:

✓ Транзитни центрове – за регистрация, настаняване и провеждане на процедура в граничните райони. В България има само един транзитен център на българо-турската граница – Транзитен център - Пъстрогор

✓ Регистрационно-приемателни центрове /РПЦ/ – за регистрация, настаняване и провеждане на процедура във вътрешността на страната. В България има три такива центъра: Регистрационно-приемателен център – Харманли, Регистрационно-приемателен център – Баня и Регистрационно-приемателен център – София.

✓ РПЦ – София има три поделения: Лагер „Овча Купел”, Лагер „Враждебна” и Лагер „Военна Рампа”.

Лицата търсещи международна закрила по реда ЗУБ са чужденци, които не владеят български език, като най-често са със страна на произход Сирия, Афганистан, Ирак, Пакистан и Иран. Това, от своя страна, създава затруднения при комуникацията с адвокати, които предоставят консултация за правата и задълженията им съобразно действащото законодателство.

От друга страна, предоставянето на правна помощ следва по необходимост да бъде организирано на териториален принцип съобразно действащите центрове за лица търсещи международна закрила.

Работещ вариант би бил съответните Адвокатски съвети на територията на транзитния и приемателните центрове да организират график на дежурства на адвокати в тези центрове. По този начин адвокатите ще могат да ползват услугите на преводач, да окажат помощ на молителя при попълване на заявление за предоставяне на правна помощ по реда на чл. 21, т. 1 и т. 2 от ЗПП и да го снабдят своевременно с документ издаден от центъра, удостоверяващ основанието на което пребивава там.

След попълване на документите, изискуеми съгласно ЗПП, адвокатът, с помощта на преводач от и на съответния език, може да консултира молителя за всички негови права и задължения, включително и за това по какъв начин може да получи статут на бежанец или хуманитарен статут, какви са сроковете за реализиране на процедурите съгласно ЗУБ и с какви документи следва да се снабди. Доколкото при постъпването си в центъра лицето следва да е било информирано за всички необходими действия във връзка с регистрацията му на територията на Република България, няма пречка адвокатът, който го консултира, да му разясни отново всички процедурни стъпки съобразно действащото законодателство.

С оглед спазване на процедурата по предоставяне на правна помощ по чл. 21, т. 1 и т. 2 от ЗПП, няма пречка по отношение на консултациите на бежанци да се прилагат действащите правила за правна помощ в Регионалните центрове за консултиране и в частност създадената организация по- бързо снабдяване с необходимите актове на НБПП и АС.

Процедурата за предоставянето на правна помощ на лицата - бежанци включва подаване на заявление от лицето до НБПП за предоставяне на правна помощ, към което следва да се приложи документ, удостоверяващ обстоятелството, че са настанени в център за бежанци. Бежанците няма задължение да декларират, че не им е предоставена правна помощ по специален ред.

Произнасянето по подаденото заявление е от компетентността на НБПП. Бюрото се произнася с решение, което се изпраща на съответния Адвокатски съвет (АС) за определяне на подходящ адвокат. Целесъобразно е на АС да се изпрати и заявлението на лицето и всички документи по случая. След определянето на адвокат, уведомителното писмо се изпраща на НБПП, което със свое решение назначава адвоката за консултация и/или подготовка на документи за завеждане на дело. Назначеният адвокат продължава участието до приключване на производството пред всички съдебни инстанции.

Назначения адвокат за осъществяване на първична правна помощ може да продължи участието си в съдебна фаза на производството.

Правната помощ за процесуално представителство на лицата – бежанци, обвиняеми, пострадали или свидетели, се осъществява по реда, установен и за български граждани (вж. раздел II и IV).

VII. КРИТЕРИИ И МЕХАНИЗЪМ ЗА ПРЕДОСТАВЯНЕ НА ПРАВНА ПОМОЩ НА ЧУЖДЕНЦИ ПО ЗАКОНА ЗА ЧУЖДЕНЦИТЕ

Правна рамка

Закон за правната помощ

Обн. ДВ. бр.79 от 4 Октомври 2005г., изм. ДВ. бр.105 от 29 Декември 2005г., изм. ДВ. бр.17 от 24 Февруари 2006г., изм. ДВ. бр.30 от 11 Април 2006г., изм. ДВ. бр.42 от 5 Юни 2009г., изм. ДВ. бр.32 от 27 Април 2010г., изм. ДВ. бр.97 от 10 Декември 2010г., изм. ДВ. бр.99 от 17 Декември 2010г., изм. ДВ. бр.9 от 28 Януари 2011г., изм. ДВ. бр.82 от 21 Октомври 2011г., изм. ДВ. бр.99 от 16 Декември 2011г., доп. ДВ. бр.82 от 26 Октомври 2012г., изм. ДВ. бр.15 от 15 Февруари 2013г., изм. и доп. ДВ. бр.28 от 19 Март 2013г., изм. ДВ. бр.53 от 27 Юни 2014г., доп. ДВ. бр.97 от 6 Декември 2016г., изм. и доп. ДВ. бр.13 от 7 Февруари 2017г., изм. ДВ. бр.63 от 4 Август 2017г., изм. ДВ. бр.7 от 19 Януари 2018г, изм. и доп., бр. 56 от 6.07.2018 г.

Чл. 21. Видовете правна помощ са:

1. (доп. - ДВ, бр. 13 от 2017 г.) консултация с оглед постигане на споразумение преди започване на съдопроизводството или за завеждане на дело, включително консултация по глава пета "а";

2. подготовка на документи за завеждане на дело;

3. процесуално представителство;

.....

Чл. 22. (Изм. - ДВ, бр. 28 от 2013 г.) (1) Правната помощ по чл. 21, т. 1 и 2 е безплатна и се предоставя на:

.....

8. чужденци, спрямо които е приложена принудителна административна мярка, и чужденци, настанени в специален дом за временно настаняване на чужденци по реда на Закона за чужденците в Република България, които не разполагат със средства и желаят да ползват адвокатска защита;

.....

Чл. 23. (1) (Доп. - ДВ, бр. 32 от 2010 г., в сила от 28.05.2010 г.) Системата за правна помощ по чл. 21, т. 3 обхваща случаите, при които по силата на закон задължително се предвижда адвокатска защита, резервен защитник или представителство.

Закон за чужденците в Република България

Обн. ДВ. бр.153 от 23 Декември 1998г., изм. ДВ. бр.70 от 6 Август 1999г., изм. ДВ. бр.42 от 27 Април 2001г., изм. ДВ. бр.112 от 29 Декември 2001г., изм. ДВ. бр.45 от 30 Април

2002г., изм. ДВ. бр.54 от 31 Май 2002г., изм. ДВ. бр.37 от 22 Април 2003г., изм. ДВ. бр.103 от 25 Ноември 2003г., изм. ДВ. бр.37 от 4 Май 2004г., изм. ДВ. бр.70 от 10 Август 2004г., изм. ДВ. бр.11 от 1 Февруари 2005г., изм. ДВ. бр.63 от 2 Август 2005г., изм. ДВ. бр.88 от 4 Ноември 2005г., изм. ДВ. бр.30 от 11 Април 2006г., изм. ДВ. бр.82 от 10 Октомври 2006г., изм. ДВ. бр.11 от 2 Февруари 2007г., изм. ДВ. бр.29 от 6 Април 2007г., изм. ДВ. бр.52 от 29 Юни 2007г., изм. ДВ. бр.63 от 3 Август 2007г., изм. ДВ. бр.109 от 20 Декември 2007г., изм. ДВ. бр.13 от 8 Февруари 2008г., изм. ДВ. бр.26 от 7 Март 2008г., изм. ДВ. бр.28 от 14 Март 2008г., изм. ДВ. бр.69 от 5 Август 2008г., изм. ДВ. бр.12 от 13 Февруари 2009г., изм. ДВ. бр.32 от 28 Април 2009г., изм. ДВ. бр.36 от 15 Май 2009г., изм. ДВ. бр.74 от 15 Септември 2009г., изм. ДВ. бр.82 от 16 Октомври 2009г., изм. ДВ. бр.93 от 24 Ноември 2009г., изм. ДВ. бр.103 от 29 Декември 2009г., изм. ДВ. бр.73 от 17 Септември 2010г., изм. ДВ. бр.9 от 28 Януари 2011г., изм. ДВ. бр.43 от 7 Юни 2011г., доп. ДВ. бр.21 от 13 Март 2012г., изм. ДВ. бр.44 от 12 Юни 2012г., изм. и доп. ДВ. бр.16 от 19 Февруари 2013г., изм. и доп. ДВ. бр.23 от 8 Март 2013г., изм. ДВ. бр.52 от 14 Юни 2013г., изм. ДВ. бр.68 от 2 Август 2013г., изм. и доп. ДВ. бр.70 от 9 Август 2013г., изм. и доп. ДВ. бр.108 от 17 Декември 2013г., изм. ДВ. бр.53 от 27 Юни 2014г., изм. и доп. ДВ. бр.14 от 20 Февруари 2015г., изм. ДВ. бр.79 от 13 Октомври 2015г., изм. и доп. ДВ. бр.80 от 16 Октомври 2015г., изм. ДВ. бр.15 от 23 Февруари 2016г., изм. и доп. ДВ. бр.33 от 26 Април 2016г., изм. и доп. ДВ. бр.97 от 6 Декември 2016г., изм. и доп. ДВ. бр.101 от 20 Декември 2016г., доп. ДВ. бр.103 от 27 Декември 2016г., изм. и доп. ДВ. бр.97 от 5 Декември 2017г., доп. ДВ. бр.14 от 13 Февруари 2018г., изм. и доп. ДВ. бр.24 от 16 Март 2018г., изм. ДВ. бр.56 от 6 Юли 2018г.

Чл. 39а. (1) (Нов - ДВ, бр. 42 от 2001 г., предишен текст на чл. 39а - ДВ, бр. 23 от 2013 г.) *Принудителните административни мерки, които се налагат на чужденците по този закон, са:*

1. *отнемане на правото на пребиваване в Република България;*
2. *(изм. - ДВ, бр. 97 от 2016 г.) връщане до страна на произход, страна на транзитно преминаване или трета страна;*
3. *експулсиране;*
4. *(изм. - ДВ, бр. 23 от 2013 г. (*), доп. - ДВ, бр. 70 от 2013 г. (*)) забрана за влизане и пребиваване на територията на държавите - членки на Европейския съюз;*
5. *забрана за напускане на Република България.*

(2) (Нова - ДВ, бр. 23 от 2013 г.) *При изпълнението на принудителните административни мерки по ал. 1, т. 2 и 3 се осъществява наблюдение от омбудсмана на Република България или от оправомощени служители от неговата администрация, както и от представители на национални или международни неправителствени организации.*

Правилник за прилагане на закона за чужденците в Република България

В сила от 05.07.2011 г.

Приет с ПМС № 179 от 29.06.2011 г.

Обн. ДВ. бр.51 от 5 Юли 2011г., изм. и доп. ДВ. бр.41 от 7 Май 2013г., изм. ДВ. бр.62 от 12 Юли 2013г., изм. и доп. ДВ. бр.110 от 21 Декември 2013г., изм. и доп. ДВ. бр.60 от 22 Юли 2014г., изм. и доп. ДВ. бр.61 от 25 Юли 2014г., изм. ДВ. бр.40 от 2 Юни 2015г., изм. ДВ.

бр.57 от 28 Юли 2015г., изм. и доп. ДВ. бр.79 от 7 Октомври 2016г., изм. и доп. ДВ. бр.51 от 27 Юни 2017г., изм. и доп. ДВ. бр.81 от 10 Октомври 2017г., изм. и доп. ДВ. бр.57 от 10 Юли 2018г.

Чл. 63к. (Нов - ДВ, бр. 57 от 2018 г., в сила от 10.07.2018 г.) (1) Полицейски орган, установил непридружено дете чужденец, подава сигнал до дирекция "Социално подпомагане" (ДСП) по местопребиваването на детето и го предава незабавно на служител на дирекцията за спешно настаняване извън семейството поради наличието на опасност за живота и здравето на детето. За предаването се изготвят:

1. уведомително писмо по образец съгласно приложение № 6б;
2. медицински и други налични документи;
3. приемно-предавателен протокол по образец съгласно приложение № 6в.

.....

(4) Когато непридруженото дете чужденец заяви желание за предоставяне на международна закрила в Република България, след регистрирането на молбата от органа, установил детето, детето се предава с документите по ал. 1 на ръководителя на регистрационно-приемателен център на ДАБ или на оправомощено от него лице.

(5) Когато непридруженото дете чужденец не е подало молба за предоставяне на международна закрила, в срок 7 работни дни от настаняването му със заповедта за спешно настаняване извън семейството или за настаняване в социална услуга - резидентен тип, или специализирана институция органите на дирекция "Миграция" или сектори/групи "Миграция" при ОДМВР провеждат интервю с детето.

(6) При провеждане на интервюто по ал. 5 се установяват факти и обстоятелства относно местонахождението на родителите или други лица, отговорни за детето по силата на закона или обичая, както и други относими данни, свързани с положението и волята на детето. Дирекция "Социално подпомагане" определя представител на детето, който присъства на интервюто и изразява становище, а при невъзможност - предоставя доклад в 10-дневен срок.

(7) Непридруженото дете чужденец по време на интервюто по ал. 5 има право на преводач от език, който разбира, както и на правна помощ, в случай на налагане на принудителна или обезпечителна административна мярка. Предоставянето на правна помощ се организира от представителя на дирекция "Социално подпомагане" и се осигурява по реда на Закона за правната помощ.

Наредба № Из-1201 от 1 юни 2010 г. за реда за временно настаняване на чужденци в специалните домове за временно настаняване на чужденци и в техните звена и за организацията и дейността им

Издадена от министъра на вътрешните работи

Обн. ДВ. бр.45 от 15 Юни 2010г., изм. и доп. ДВ. бр.11 от 7 Февруари 2012г., изм. и доп. ДВ. бр.57 от 27 Юли 2012г., изм. ДВ. бр.20 от 15 Март 2016г., изм. и доп. ДВ. бр.34 от 3 Май 2016г., изм. и доп. ДВ. бр.52 от 30 Юни 2017г.

Чл. 15. На настанения в СДВНЧ чужденец се осигуряват:

.....

4. възможност за среща с адвокати, роднини, близки и официални представители на съответните дипломатически и/или консулски представителства, представители на неправителствени организации;

.....

Основният закон, регламентиращ условията и реда, при които чужденците могат да влизат, да пребивават и да напускат Република България е Закона за чужденците в Република България. С Правилника за прилагане на Закона за чужденците в Република България се уреждат условията и реда за влизане, пребиваване и напускане на страната от чужденци, както и на членовете на семейството на български гражданин, които не са граждани на държава - членка на Европейския съюз (ЕС), или на държава – страна по Споразумението за Европейското икономическо пространство, или на Конфедерация Швейцария. По отношение на редът за временно настаняване, престой и освобождаване на чужденци в специалните домове за временно настаняване на чужденци и организацията и дейността на местата за настаняване приложение намира Наредба № Из-1201 от 1 юни 2010 г. за реда за временно настаняване на чужденци в специалните домове за временно настаняване на чужденци и в техните звена и за организацията и дейността им (загл. Изм. - дв, бр. 52 от 2017 г., в сила от 30.06.2017 г.). Към настоящия момент специални домове за временно настаняване на чужденци са разкрити в гр. София, село Бусманци и в гр. Любимец.

По отношение на чужденци, спрямо които е приложена принудителна административна мярка, и чужденци, настанени в специален дом за временно настаняване на чужденци по реда на Закона за чужденците в Република България, които не разполагат със средства и желаят да ползват адвокатска защита, правната помощ по чл. 21, т. 1 и 2 е безплатна.

Съобразно утвърдения от Националното бюро за правна помощ образец на заявление за предоставяне на правна помощ по реда на чл. 21, т. 1 и т. 2 от ЗПП, чужденците следва да представят като приложение един от следните документи: документ, че лицето е настанено в специален дом за временно настаняване или документ за наложена принудителна административна мярка по реда на Закона за чужденците в Република България.

В Закона за чужденците в Република България са установени специални правила за оказване на правна помощ на три категории лица:

1. ПРАВНА ПОМОЩ ПО ОТНОШЕНИЕ НА НЕПРИДРУЖЕНО ДЕТЕ ЧУЖДЕНЕЦ

От изключителна важност е осъществяване на координация със съответните дирекции „Социално подпомагане“ (ДСП), които следва да сигнализират Националното бюро за правна помощ за необходимостта от назначаването на адвокат.

Представител на ДСП може да съдейства при попълването за заявление за предоставяне на правна помощ по чл. 21, т. 1 и т. 2 от ЗПП и прилагането на документ, удостоверяващ, че детето е настанено в специален дом за временно настаняване на чужденци.

По-нататък процедурата по предоставяне на правна помощ и определяне на адвокат се осъществява по начин, идентичен с процедурата по отношение на другите категории лица по чл. 22. След определяне и назначаване на адвокат, същият следва да консултира детето на място в дома, при задължителното участие на преводач от и на съответния език.

2. ПРАВНА ПОМОЩ ПО ОТНОШЕНИЕ НА ЧУЖДЕНЕЦ, НАСТАНЕН СПЕЦИАЛЕН ДОМ ЗА ВРЕМЕННО НАСТАНЯВАНЕ НА ЧУЖДЕНЦИ

Следва да бъде предвиден механизъм за взаимодействие между началниците на специалните домове за временно настаняване на чужденци (СДВНЧ) – гр. София и гр. Любимец, и Националното бюро за правна помощ, с оглед информиране на настанените молители за възможностите да ползват служебно назначен адвокат, както и в какво се изразява правната помощ.

Няма пречка за създаване на организация за дежурства от адвокати към съответните адвокатски съвети за консултация на лицата на място.

3. ПО ОТНОШЕНИЕ НА ЧУЖДЕНЕЦ, СПРЯМО КОЙТО Е ПРИЛОЖЕНА ПРИНУДИТЕЛНА АДМИНИСТРАТИВНА МЯРКА

Съгласно чл. 39а, ал. 1 от ЗЧРБ, принудителните административни мерки, които се налагат на чужденците по този закон, са: 1. отнемане на правото на пребиваване в Република България; 2. връщане до страна на произход, страна на транзитно преминаване или трета страна; 3. експулсиране; 4. забрана за влизане и пребиваване на територията на държавите - членки на Европейския съюз; 5. забрана за напускане на Република България.

Заповедта за налагане на принудителна административна мярка се издава от Директорите на Областните дирекции на МВР или от Началниците на Граничните полицейски управления към Регионалните дирекции „Гранична полиция“ и може да се обжалва по реда Административнопроцесуалния кодекс. Заповедите за отнемане на правото на пребиваване в Република България на основанията по чл. 10, ал. 1, т. 1 и 1а от ЗЧРБ, за налагане на забрана за влизане и пребиваване на територията на държавите - членки на Европейския съюз на основанията по чл. 10, ал. 1, т. 1 и 1а от ЗЧРБ, и за експулсиране подлежат на обжалване пред Върховния административен съд, чието решение е окончателно.

Формулировката на чл. 22, ал. 1, т. 9 от ЗПП и изброените документи, които следва да се приложат за удостоверяване на качеството на молителя, налагат извод, че документ за наложена принудителна административна мярка може да бъде както издадената заповед за налагането ѝ, така и удостоверение от органа издал заповедта, че така мярка е била наложена спрямо молителя.

След подаване на заявление за предоставяне на правна помощ по чл. 21, т. 1 и т. 2 от ЗПП и прилагането на необходимия удостоверяващ документи, НБПП взема решение за

предоставяне на правна помощ. Решението се изпраща на съответния Адвокатски съвет (АС) за определяне на подходящ адвокат. Целесъобразно е на АС да се изпрати и заявлението на лицето и всички документи по случая. След определянето на адвокат, уведомителното писмо се изпраща на НБПП, което със свое решение назначава адвоката за консултация и/или подготовка на документи за завеждане на дело. Назначеният адвокат продължава участието до приключване на производството пред всички съдебни инстанции.

Проблем от практическо естество възниква с оглед факта, че за всеки етап от процедурата за предоставяне на правна помощ на лицата, които не владеят български език трябва да бъде осигурен превод от и на съответния език.

Правната помощ на лица – чужденци по чл. 21, т. 3 от ЗПП се предоставя съобразно процесуалното им качество и производството, в което вземат участие, съобразно разгледаните по-горе правила.

Във връзка с правната помощ по отношение на лица – бежанци и чужденци, може да се отправи предложение да бъдат изготвени информационни материали, касаещи правата и задълженията на гражданите, които да им бъдат предоставяни при настаняването им в център за бежанци или СДВНЧ на няколко езика. Информационните материали трябва да съдържат основните положения на прилаганите спрямо тях процедури и сроковете за обжалване на актовете, които нарушават техните права и законни интереси. В брошурите е необходимо изрично да се упомене възможността за ползване на безплатна правна помощ и условията за предоставянето ѝ. Няма пречка да им бъдат предоставени преводи на основните нормативни актове или извадки от тях.

Необходимо е да бъде създаден механизъм за взаимодействие между Националното бюро за правна помощ и Държавната агенция за бежанците, както и между НБПП и Дирекция „Миграция“ на МВР.

VIII. РЕЛЕВАНТНИ АКТОВЕ НА ЕС

В заключение, следва да се посочи, че релевантни към въпросите относно безплатната правна помощ са и следните актове на ЕС:

1. ДИРЕКТИВА 2013/32/ЕС НА ЕВРОПЕЙСКИЯ ПАРЛАМЕНТ И НА СЪВЕТА ОТ 26 ЮНИ 2013 ГОДИНА ОТНОСНО ОБЩИТЕ ПРОЦЕДУРИ ЗА ПРЕДОСТАВЯНЕ И ОТНЕМАНЕ НА МЕЖДУНАРОДНА ЗАКРИЛА (ВЪВЕДЕНА С § 36 ОТ ЗАКОНА ЗА ИЗМЕНЕНИЕ И ДОПЪЛНЕНИЕ НА ЗАКОНА ЗА УБЕЖИЩЕТО И БЕЖАНЦИТЕ (ДВ, БР. 101 ОТ 22.12.2015 Г.).

Директива 2013/32/ЕС на Европейския парламент и на Съвета от 26 юни 2013 година относно общите процедури за предоставяне и отнемане на международна закрила

Член 19

Безплатно предоставяне на правна и процедурна информация при процедурите на първа инстанция

1. При процедурите на първа инстанция, предвидени в глава III, държавите-членки гарантират, че при поискване на кандидатите се предоставя безплатно правна и процедурна информация, включително най-малко информацията относно процедурата с оглед на конкретните обстоятелства на кандидата. В случай на отрицателно решение по молба на първа инстанция при поискване държавите-членки предоставят на кандидатите информация, освен предоставената в съответствие с член 11, параграф 2 и с член 12, параграф 1, буква е), за да се разяснят мотивите за това решение и да се обясни как то може да бъде оспорено.

2. Безплатна правна и процедурна информация се предоставя при условията, посочени в член 21.

Член 20

Безплатна правна помощ и представителство в процедурите по обжалване

1. Държавите-членки гарантират безплатната правна помощ и представителство да бъдат предоставяни при поискване в процедурите по обжалване, предвидени в глава V. Тя включва най-малкото подготовката на изискваните съдебни документи и участие в изслушването пред първоинстанционен съд от името на кандидата.

2. Държавите-членки могат да предвидят също така безплатна правна помощ и/или представителство в процедурите на първа инстанция, предвидени в глава III. В тези случаи член 19 не се прилага.

3. Държавите-членки могат да предвидят, че безплатна правна помощ и представителство се осигуряват само ако според съда или друг компетентен орган има достатъчно перспективи за успешен резултат.

Когато даден орган, различен от съд, взема решение да не се предоставят безплатна правна помощ и представителство съгласно настоящия параграф, държавите-членки осигуряват на кандидата правото на ефективна защита пред съд срещу това решение.

При прилагането на настоящия параграф държавите-членки гарантират, че правната помощ и представителство не се ограничават произволно и ефективният достъп на кандидата до правосъдие не е възпрепятстван.

4. Безплатната правна помощ и представителство се осигуряват при условията, посочени в член 21.

Член 21

Условия за предоставяне на безплатна правна и процедурна информация и безплатна правна помощ и представителство

1. Държавите-членки могат да предвидят, че правната и процедурна информация, посочена в член 19, се предоставя от неправителствени организации, специалисти от правителствени органи или от специализирани държавни служби.

Безплатната правна помощ и представителство, посочени в член 20, се предоставят от лица, признати или оправомощени съгласно националното право.

2. Държавите-членки могат да предвидят, че безплатната правна и процедурна информация, посочена в член 19, и безплатната правна помощ и представителство, посочени в член 20, се предоставят:

а (а) само за тези, които не разполагат с необходимите средства; и/или

б (б) само чрез услугите, предоставяни от правните съветници или другите съветници, които са специално определени от националното право да оказват помощ и да представляват кандидати.

Държавите-членки могат да предвидят, че безплатната правна помощ и представителство, посочени в член 20, се предоставят само за процедурите по обжалване в съответствие с глава V пред първоинстанционен съд, но не и за последващи обжалвания или преразглеждания, предвидени съгласно националното право, в т.ч. повторни изслушвания или преразглеждане на жалби.

Държавите-членки могат също да предвидят, че безплатната правна помощ и представителство, посочени в член 20, не се предоставят на кандидати, които вече не се намират на територията на страната, при прилагане на член 41, параграф 2, буква в).

3. Държавите-членки могат да уредят начина и реда на подаване и разглеждане на молбите за безплатна правна и процедурна информация по член 19 и безплатна правна помощ и представителство по член 20.

4. Държавите-членки могат също така:

а (а) да наложат парични ограничения и/или граници на сроковете на предоставяне на безплатната правна и процедурна информация, посочена в член 19, и на безплатната правна помощ и представителство, посочени в член 20, при условие че тези граници не ограничават произволно достъпа до правна и процедурна информация и правна помощ и представителство;

(б) да предвидят, по отношение на хонорарите и другите разходи, кандидатите да не се ползват от по-благоприятни от обичайно предоставяните на техните граждани условия по въпроси, които имат отношение към правната помощ.

5. Държавите-членки могат да изискват пълно или частично възстановяване на направените разходи, след като финансовото положение на кандидата се подобри значително или ако решението за извършване на тези разходи е взето на основание невярна информация, предоставена от кандидата.

Член 22

Право на правна помощ и представителство на всеки етап от процедурата

1. На кандидатите се дава възможност да се консултират, за своя собствена сметка и по ефективен начин, с правен или друг съветник, който е признат или оправомощен за такъв по националното право, по въпроси, които са свързани с молба за

международна закрила, на всеки етап от процедурата, включително след отрицателно решение.

2. Държавите-членки могат да разрешат предоставянето на правна помощ и/или представителство от страна на неправителствени организации за кандидати в рамките на процедурите по глава III и глава V в съответствие с националното право.

Член 23

Обхват на правната помощ и на представителството

1. Държавите-членки гарантират, че правният или друг съветник, който е признат или оправомощен за такъв по националното право, който предоставя помощ или представлява определен кандидат по силата на националното право, получава достъп до информацията, която е събрана в досието на кандидата, въз основа на която се взема или ще бъде взето решение.

Държавите-членки могат да направят изключение в случаите, когато разкриването на информацията или на нейните източници би могло да застраши националната сигурност, сигурността на организациите или на лицата, които предоставят информацията, или на лицето(ата), за което(ито) се отнася тя, или когато това би попречило на следствие, което е свързано с разглеждането на молба за международна закрила от компетентните органи на държавата-членка, или на международните отношения на държавите-членки. В тези случаи държавите-членки:

(а) предоставят достъп до въпросната информация или източници, които са на разположение на органите, посочени в глава V; и

(б) създават процедури в националното право, които гарантират, че са зачитат правата на защита на кандидата.

По отношение на буква б) държавите-членки могат по-специално да предоставят достъп до въпросната информация или източници на правен или друг съветник, който е преминал проверка за сигурност, доколкото информацията е от значение за разглеждането на молбата или вземането на решение за оттегляне на международна закрила.

2. Държавите-членки гарантират, че правният или друг съветник, който съдейства или представлява кандидата, получава достъп до затворените зони, като местата за задържане или транзитните зони, с цел предоставяне на съвети на кандидата, в съответствие с член 10, параграф 4 и с член 18, параграф 2, букви б) и в) от Директива 2013/33/ЕС.

3. Държавите-членки разрешават на кандидата да бъде придружаван на личното интервю от правен или друг съветник, който е признат или оправомощен за такъв по националното право.

Държавите-членки могат също така да предвидят, че правният или друг съветник може да взема думата само в края на личното интервю.

4. Без да се засягат настоящия член или член 25, параграф 1, буква б), държавите-членки могат да предвидят правила за присъствието на правни или други съветници на всички интервюта в рамките на процедурата.

Държавите-членки могат да изискат от кандидата да присъства на личното интервю, дори когато бива представляван в съответствие с националното право от правен или друг съветник, както и могат да изискат от кандидата да отговаря лично на поставените въпроси.

Без да се засяга член 25, параграф 1, буква б), отсъствието на правен или друг съветник не е пречка за провеждането на лично интервю с кандидата от компетентния орган.

2. ДИРЕКТИВА 2012/29/ЕС НА ЕВРОПЕЙСКИЯ ПАРЛАМЕНТ И НА СЪВЕТА ОТ 25 ОКТОМВРИ 2012 ГОДИНА ЗА УСТАНОВЯВАНЕ НА МИНИМАЛНИ СТАНДАРТИ ЗА ПРАВАТА, ПОДКРЕПАТА И ЗАЩИТАТА НА ЖЕРТВИТЕ НА ПРЕСТЪПЛЕНИЯ И ЗА ЗАМЯНА НА РАМКОВО РЕШЕНИЕ 2001/220/ПВР НА СЪВЕТА

Директива 2012/29/ес на европейския парламент и на съвета от 25 октомври 2012 година за установяване на минимални стандарти за правата, подкрепата и защитата на жертвите на престъпления и за замяна на Рамково решение 2001/220/ПВР на Съвета

Член 2

Определения

1. За целите на настоящата директива се прилагат следните определения:

а) „жертва“ означава:

i) физическо лице, което е претърпяло вреди, включително физическо, душевно или емоционално страдание или икономическа вреда, които са пряка последица от престъпление;

ii) членове на семейството на лице, чиято смърт е пряка последица от престъпление и които са претърпели вреда в резултат на смъртта на лицето;

б) „членове на семейството“ означава съпругът/ата, лицето, което живее с жертвата в ангажирана, постоянна и стабилна интимна връзка в общо домакинство, роднините по пряка линия, братята и сестрите и издържаните от жертвата лица;

в) „дете“ означава лице, ненавършило 18 години;

г) „възстановително правосъдие“ означава процес, при който на жертвата и извършителя на престъплението се дава възможност — след свободно изразено съгласие от тяхна страна — да участват активно в решаването на въпросите, възникнали в резултат на престъплението, с помощта на безпристрастно трето лице.

Член 4

Право на получаване на информация от първия контакт с компетентния орган

1. Държавите членки гарантират, че от първия контакт с компетентния орган жертвите получават без ненужно забавяне следната информация, за да им се даде възможност да се ползват от правата, установени в настоящата директива:

а) вида подкрепа, която могат да получат, и от кого, включително, когато е необходимо, основна информация относно достъпа до медицинска помощ, всякаква специализирана помощ, включително психологическа помощ, и алтернативно настаняване;

б) процедурите за подаване на жалба във връзка с извършено престъпление и тяхната роля във връзка с тези процедури;

в) по какъв начин и при какви условия може да получат защита, включително мерки за защита;

г) по какъв начин и при какви условия може да получат достъп до правна консултация, правна помощ и друг вид консултация;

д) по какъв начин и при какви условия може да получат обезщетение;

е) по какъв начин и при какви условия имат право на устен и писмен превод;

ж) ако пребивават в държава членка, различна от тази, в която е извършено престъплението, специалните мерки, процедури или механизми, които са налични за защита на техните интереси в държавата членка, в която е установен първият контакт с компетентния орган;

з) наличните процедури за подаване на жалба при нарушаване на техните права от компетентния орган, действащ в рамките на наказателното производство;

и) данните за връзка по тяхното дело;

й) наличните услуги за възстановително правосъдие;

к) по какъв начин и при какви условия може да бъдат възстановени разходите, направени в резултат на участието им в наказателното производство.

2. Обхватът на посочената в параграф 1 информация и подробностите, които се съдържат в нея, могат да се различават в зависимост от специфичните нужди на жертвата и личните ѝ обстоятелства, както и в зависимост от вида или характера на престъплението. Допълнителна информация може да се предоставя и на по-късен етап в зависимост от нуждите на жертвата и значението на съответната информация във всяка фаза на производството.

Член 9

Подкрепа от службите за подкрепа на жертвите

1. Посочените в член 8, параграф 1 служби за подкрепа на жертвите осигуряват като минимум:

а) информация, съвети и подкрепа от значение за правата на жертвите, включително за получаване на достъп до националните системи за обезщетение за претърпени вреди от престъпление, и относно тяхната роля в наказателното

производство, включително по отношение на подготовката за явяване в съдебното производство;

б) информация за всички подходящи съществуващи специализирани служби за подкрепа на жертвите или пряко насочване на случая към тях;

в) емоционална и, когато такава е налична, психологическа подкрепа;

г) съвети, свързани с финансови и практически въпроси, произтичащи от престъплението;

д) съвети относно риска и предотвратяването на риска от вторично и повторно виктимизиране, сплашване и отмъщение, освен ако тези съвети не се предоставят от други публични или частни служби.

2. Държавите членки насърчават службите за подкрепа на жертвите да обръщат особено внимание на специфичните нужди на жертвите, които са претърпели значителни вреди поради тежестта на престъплението.

3. Посочените в член 8, параграф 3 специализирани служби за подкрепа разработват и предлагат като минимум следните услуги, освен ако същите не се предоставят от други публични или частни служби:

а) подслон или друго подходящо временно настаняване на жертвата, която се нуждае от сигурно място поради непосредствен риск от вторично и повторно виктимизиране, сплашване и отмъщение;

б) целева и интегрирана подкрепа за жертвите със специфични нужди, като жертвите на сексуално насилие, жертвите на насилие, основано на пола, и жертвите на насилие при близки взаимоотношения, включително подкрепа при претърпяна травма, както и консултации.

Член 13

Право на правна помощ

Държавите членки гарантират, че жертвите разполагат с достъп до правна помощ, когато имат статут на страна в наказателното производство. Условието или процесуалните правила, съгласно които жертвите получават достъп до правна помощ, се определят от националното право.

Член 24

Право на защита на децата жертви в хода на наказателното производство

1. В допълнение към мерките, предвидени в член 23, държавите членки гарантират, че когато жертвата е дете:

а) в хода на разследването в наказателното производство всички разпити на детето жертва могат да бъдат записвани аудио-визуално и тези записани разпити могат да се използват като доказателство в наказателното производство;

б) в зависимост от ролята на жертвите в съответната наказателноправна система компетентните органи назначават специален представител на детето

Четвърта насока: „Разработване на механизъм за служебно събиране на информация за социалния статус на правоимащите лица“

жертва в хода на разследването и наказателното производство, когато според националното право на лицата, упражняващи родителска отговорност, не се позволява да представляват детето жертва поради конфликт на интереси между тях и детето жертва или когато детето жертва не е придружено или е отделено от семейството си;

в) когато детето жертва има право на адвокат, то има право да получава правни консултации и да бъде представявано от свое име в производството, когато има или може да има конфликт на интереси между детето жертва и лицата, упражняващи родителска отговорност.

Процесуалните правила за аудио-визуалните записи, посочени в първа алинея, буква а), и използването им се определят от националното право.

2. Когато не е сигурно на каква възраст е жертвата и има причини да се смята, че жертвата е дете, за целите на настоящата директива се смята, че жертвата е дете.

I. ОБЩ ПРЕГЛЕД НА СЪЩЕСТВУВАЩАТА КЪМ МОМЕНТА НОРМАТИВНА БАЗА И ПРАКТИКА

В производството по предоставяне на правна помощ лицето, кандидатстващо за правна помощ, е длъжно да представи доказателства, издадени от съответните компетентни органи, установяващи факти и обстоятелства по чл. 22, ал. 1 или ал. 3 и чл. 23, ал. 3 от ЗПП, както и декларация за семейно и имуществено състояние. Тези доказателства гражданите представят на органите по чл. 25, ал.1 и 2 от ЗПП- съда и Националното бюро за правна помощ /НБПП/, в чиито правомощия е предоставянето на правна помощ. Доказателствата, които трябва да представи, кандидатстващия за правна помощ, са свързани с установяването на неговия или на неговото семейство социален статус – доходи, трудова заетост, ползването на социални или целеви помощи или социални услуги.

По сега действащия Закон за правната помощ **представянето на доказателства, установяващи наличието на законоустановените предпоставки за предоставяне на правна помощ, е задължение на гражданина, кандидатстващ за правна помощ в следните случаи :**

- **при молба за правна помощ за консултация и/или подготовка на документи за образуване на дело, предоставяна от Националното бюро за правна помощ.**
- **При молба за правна помощ по образувано гражданско или административно дело, предоставяна от съда.**

В кои случаи, по сега действащия Закон за правна помощ, служебно се установява имущественото състояние на лицето, кандидатстващо за правна помощ?

Съгласно чл. 23, ал. 4 от ЗПП по **наказателни дела**, при поискана от лице правна помощ, поради това, че не разполага със средства за заплащане на адвокат, въз основа на служебно установеното имуществено състояние на лицето и на неговите доходи и другите обстоятелства по чл. 23, ал. 3 от Закона за правната помощ, съдът извършва преценка да допусне или не правна помощ. **Задължение на съда е да установи служебно имущественото състояние на лицето.**

На този етап Законът за правната помощ не регламентира служебното събиране на информация за социалния статус на кандидата за правна помощ /освен в случаите по наказателни дела/.

На практика само Националното бюро за правна помощ, като административен орган, предоставящ правна помощ за консултация и/или подготовка на документи за образуване на дело, от години прилага принципа за служебното начало . Когато към заявлението за правна помощ гражданинът не е приложил доказателства, установяващи наличието на някое от условията за предоставяне на правна помощ, НБПП ги изисква служебно от съответните компетентни административни органи, които, въз основа на наличните при тях регистри и данни за конкретно лице, предоставят съответната информация, удостоверена с документ.

Към настоящия момент служебният обмен на информация, за заявителя на правна помощ, се осъществява между НБПП и съответните компетентни органи чрез писмена кореспонденция на хартиен носител.

В чл. 25, ал. 2 от ЗПП са изброени документите, които гражданинът е длъжен да представи. Документите са изброени формално / заповед, съдебно решение или удостоверение /, без да е уточнено какви конкретно факти и обстоятелства по чл. 22, ал. 1 и ал. 3 и чл. 23, ал. 3 от ЗПП удостоверяват и кои са компетентните органи, които ги издават.

Поради факта, че **в Закона за правната помощ не са конкретизирани и не са изброени ясно и изчерпателно документите**, които трябва да представят гражданите, **и компетентните органи, които ги издават**, голям брой от молбите, които постъпват не са комплектовани с доказателствен материал и гражданите изпитват затруднения при събирането им.

В подкрепа на прилагания от НБПП, като административен орган, принцип на служебното начало, е аргументът, че процедурата за предоставяне на първична правна помощ по чл. 21, т. 1 и 2 от ЗПП по своята същност е административно производство за издаване на индивидуален административен акт по смисъла на Административно-процесуалния кодекс и неговите разпоредби относно събирането на доказателства за нуждите на производството, са задължителни за прилагане. В този смисъл гражданинът, по чието искане е образувано това производство, съдействайки на административния орган, е длъжен да представи всички доказателства, които се намират при него и установяват наличието на законоустановените предпоставки. Но в случай, че гражданинът не разполага с необходимите документи, административният орган, в случаят, Националното бюро за правна помощ не следва и не може да изисква от него предоставянето на информация и документи, които са налични при друг орган, а ги осигурява служебно за нуждите на конкретното производство за предоставяне на правна помощ.

Освен това съгласно чл. 9 от Административно-процесуалния кодекс прилагането на принципа за служебното начало се изразява в задължението на административния орган, какъвто в случаят е Националното бюро за правна помощ, да започне и проведе производството, като събере всички необходими доказателства.

Прилагането на служебното начало от съда се изразява в задължението на съда да напътства страните при събирането на доказателства.

II. НЕОБХОДИМОСТТА ОТ СЪЗДАВАНЕТО НА МЕХАНИЗЪМ ЗА СЛУЖЕБНО СЪБИРАНЕ НА ИНФОРМАЦИЯ

Създаването на механизъм за служебно събиране на информация за лицето, кандидатстващо за правна помощ, е обусловено от цялостната политика на правителството насочена към намаляване на административната тежест върху гражданите и редица правителствени решения в тази насока / Решение № 338 на Министерски съвет от 2017 год. и Решение № 496 на Министерски съвет от 2017 год./.

В тази връзка и дейността на органите по предоставяне на правна помощ- Националното бюро за правна помощ и съдилищата трябва да бъде насочена към подобряване и облекчаване на достъпа на гражданите до правна помощ.

Наличието на такъв механизъм би улеснило значително гражданите .

Наличието на нормативно установени правила и предприемането на административно организационни мерки и действия са предпоставки за създаването на ефективен механизъм за служебен обмен на информация между органите предоставящи правна помощ - НБПП или съдът

и компетентните административни органи, които издават съответните документи, относими към производството за предоставяне на правна помощ.

Прилагането на такъв механизъм би направил по-ефективна процедурата за предоставяне на правна помощ и би ускорил същата.

Основната цел на един такъв механизъм е:

- Облекчаване на достъпа до правна помощ;
- Подобряване и ускоряване на процедурата по предоставяне на правна помощ;
- Намаляване на административната тежест за гражданите както от гледна точка на време, така и от гледна точка на разходи / такси / във връзка с получаването на съответния административен документ;
- Повишаване на мотивацията на гражданите да кандидатстват за правна помощ;
- Повишаване удовлетвореността на гражданите и доверието им в институциите;
- Да подпомогне органите и техните служителите при събиране и предоставяне на информация и документи.

Механизмът за служебен обмен на информация между органите, предоставящи правна помощ и съответните компетентни административни органи, по своята същност и съдържание е конкретизирано на органите, които могат да искат информация във връзка с открита процедура за предоставяне на правна помощ, органите, които предоставят исканата информацията, нормативните основания за предоставянето ѝ, нейният вид и формата, в която се предоставя, както и фактите и обстоятелствата, които се удостоверяват с нея.

III. ОРГАНИ, КОИТО МОГАТ ДА ИСКАТ ИНФОРМАЦИЯ И ДОКУМЕНТИ ЗА ЛИЦЕ ПОДАЛО ЗАЯВЛЕНИЕ ЗА ПРЕДОСТАВЯНЕ НА ПРАВНА ПОМОЩ

Националното бюро за правна помощ и съдилищата, като органи по Закона за правната помощ, в чиито правомощия е предоставянето на правна помощ, имат право, на основание чл. 20 от ЗПП, да изискват от държавни и общински административни органи устна и писмена информация за заявителя, свързана с предоставянето на правна помощ на същия.

IV. ВИД НА ИНФОРМАЦИЯТА, КОЯТО ТРЯБВА ДА СЕ СЪБИРА ЗА ЛИЦЕ, КАНДИДАТСТВАЩО ЗА ПРАВНА ПОМОЩ

Информацията и документите, които я удостоверяват, трябва установят фактите и обстоятелствата по чл. 22 и чл. 23, ал. 3 и 4 от ЗПП.

Информацията трябва да касае социалния статус и/или доходите на лицето, както и имущественото му състояние, удостоверено с декларация /по граждански и административни дела и при консултация и подготовка на документи за образуване на дело/ или служебно установено имуществено състояние /по наказателни дела/, както и/или да е свързана с установяването, по реда на специални закони, на особения статут или уязвимото положение на лицето, т.е. факти и обстоятелства по чл. 22, т.4, 5, 6, 7, 8, 9, 10 от ЗПП,

- Месечният доход на лицето или годишният деклариран доход по реда на Закона за данъка върху доходите на физическите лица;
- Имуществено състояние на лицето / с декларация в случаите по чл. 21, т.1 и 2 от ЗПП и по чл. 23, ал.3 от ЗПП - по граждански и административни дела и служебно установено в случаите по чл. 23, ал. 4 от ЗПП по наказателни дела/;
- Трудовата заетост;
- Семейно положение;
- Здравословно състояние ;
- Възраст;
- Отговаря ли лицето на условията за получаване на месечна помощ по реда на чл. 9 и 10 от Правилника за прилагане на Закона за социално подпомагане.
- Отговаря ли лицето на условията за подпомагане с целева помощ за отопление за предходния или настоящия отоплителен сезон;
- Настанено ли е лицето в специализирана институция за предоставяне на социални услуги;
- Ползва ли лицето социална услуга –резидентен тип;
- Ползва ли лицето социална услуга звено „Майка и бебе“;
- Настанено ли е лицето в приемно семейство или в семейство на роднини или близки по реда на Закона за закрила на детето;
- Установено ли е , че се касае за дете в риск по см. на Закона за закрила на детето;
- Идентифицирано ли е лицето, като жертва на домашно или сексуално насилие или трафик на хора и/или настанено ли е в кризисен център ;
- Установено ли е, че се касае за лице търсещо международна закрила.
- Настанено ли е лицето, търсещо международна закрила в бежански център;
- Установено ли е че лицето е в регистъра за чужденци към Министерство на вътрешните работи и какъв е неговия статут - наложена ли е принудителна административна мярка или настанено ли е в специален дом за временно настаняване на чужденци .
- Установено ли е, че се касае за лице без гражданство, поискало предоставяне на статут на лице без гражданство.
- Други факти и обстоятелства, които са от значение при формирането на преценка у органа, предоставящ правна помощ.

V. ОРГАНИ, КОИТО МОГАТ ДА ПРЕДОСТАВЯТ ИНФОРМАЦИЯ ЗА ЛИЦЕ, КАНДИДАТСТВАЩО ЗА ПРАВНА ПОМОЩ

В чл. 20 от ЗПП са изброени основните компетентни органи, които са длъжни да предоставят незабавно и безплатно исканата информация и документи, установяващи наличието на някоя/и от законоустановените предпоставки за предоставяне на правна помощ на лицето, кандидатстващо за получаване на такава.

Съгласно чл. 20 от ЗПП това са органите по приходите, органите на Националния осигурителен институт и социалното подпомагане, дирекциите „Бюро по труда“ , Министерство на вътрешните работи, Министерство на финансите и други държавни и общински органи.

Основните компетентни административни органи, от които на практика най-често се изисква информация и в чиито правомощия е предоставянето на информация и документи, удостоверяващи факти и обстоятелства по чл. 22 и чл. 23, ал. 3 и ал. 4 от ЗПП, това са :

- Агенцията за социално подпомагане и нейните регионални структури на областно и общинско ниво – Регионални дирекции за социално подпомагане в областните административни центрове и дирекции „Социално подпомагане“ и отдели “Закрила на детето“ към дирекциите „Социално подпомагане“ ;
- Националният осигурителен институт и неговите териториални поделения във всеки от 28-те областни центрове в страната;
- Агенцията по заетостта и нейните териториални поделения – Дирекциите „Регионална служба по заетостта“ и „Бюро по труда“;
- Национална агенция за приходите и териториалните ѝ дирекции;
- Агенция по вписванията .
- Държавната агенция за бежанците и центрoвете за бежанци ;
- Министерство на вътрешните работи – Районни полицейски управления , дирекции „Миграция“ , Пътна полиция .
- Държавна агенция за закрила на детето;
- Национална и местни комисии за борба с трафика на хора .
- Министерство на регионалното развитие и благоустройството- при необходимост Главна дирекция „Гражданска регистрация и административно обслужване“.
- Други държавни и общински органи при необходимост .

VI. НОРМАТИВНИ АКТОВЕ, ОПРЕДЕЛЯЩИ ОРГАНИТЕ И ВИДА НА ИНФОРМАЦИЯТА, КОЯТО СЕ ПРЕДОСТАВЯ ЗА ЛИЦЕ, КАНДИДАТСТВАЩО ЗА ПРАВНА ПОМОЩ

Основните нормативни актове, регламентиращи реда и условията, въз основа на които съответните компетентни органи, удостоверяват социалния статус , доходите, имущественото състояние на заявителя и/или други факти и обстоятелства свързани с особения статут на лицето по специални закони са :

- Законът за социално подпомагане и
- Правилникът за прилагане на Закона за социално подпомагане, регламентиращи правомощията на органите за социално подпомагане – Агенцията за социално подпомагане и нейните териториални структури на областно/общинско ниво- Регионална дирекция за социално подпомагане/Дирекция „социално подпомагане“, при установяването на социалния статус на лицето- реда и условията за извършване на индивидуална социална оценка на лицето, за отпускане на социални помощи – месечни и целеви, предоставяне на социални услуги от резидентен тип или социална услуга звено „Майка и бебе“, както и настаняването в специализирани институции за предоставяне на социални услуги, съгласно чл. 36 от ППЗСП.
- Наредба № РД-07-5/16 май 2008 год., регламентираща реда и условията за отпускане на целеви помощи за отопление.
- Постановление на Министерски съвет № 305/19.12.2017 год. за определяне на нов месечен размер на гарантирания минимален доход -75 лева в сила от 01.01.2018 год., въз основа на който се определя диференцирания минимален доход.
- Кодексът за социално осигуряване, регламентиращ правомощията на органите по социално осигуряване – Националният осигурителен институт и неговите териториални структури , реда и условията за отпускане на пенсии и парични обезщетения за безработица и помощи, както и издаваните от тях документи удостоверяващи техният размер;
- Законът за закрила на детето и
- Правилника за прилагане на Закона за закрила на детето, регламентиращи правомощията на органите за социално подпомагане и закрила на детето и документите, които издават за деца настанени в приемни семейства и за деца в риск по смисъла на ЗЗД;
- Законът за Националната агенция за приходите, регламентиращ правомощията на органите по приходите във връзка с осигуряването на необходимата данъчна и осигурителна информация и издаването на съответните документи за конкретно лице, които се изискват от тях.
- Данъчно-осигурителният процесуален кодекс, регламентиращ правомощията на органите по приходите във връзка с осигуряване на данъчна и осигурителна информация за конкретно лице, удостоверена със съответен документ ;
- Закон за насърчаване на заетостта, регламентиращ правомощията на органите – Агенция по заетостта и териториалните й структури във връзка с регистрацията на лица търсещи работа.
- Законът за защита от домашно насилие относно документите, удостоверяващи констатирано увреждане и следи от насилие –медицински документ или идентификация на лицето, като жертва на насилие от органите на Министерство на вътрешните работи;
- Законът за убежището и бежанците, регламентиращ правомощията на Държавна агенция за бежанците при установяването на факти и обстоятелства за лицата, търсещи международна закрила;

- Законът за чужденците, регламентиращ правомощията на Министерство на вътрешните работи- дирекция „Миграция“ при установяването на факти и обстоятелства по отношение на тази група лица;
- Законът за борба с трафика на хора, регламентиращ правомощията на Националната и местните комисии за борба с трафика на хора, при установяването на факти и обстоятелства по отношение на трафикирани лица.

VII. ВИДОВЕ ДОКУМЕНТИ, КОИТО ИЗДАВАТ АДМИНИСТРАТИВНИТЕ ОРГАНИ И ФАКТИТЕ И ОБСТОЯТЕЛСТВАТА, КОИТО СЕ УДОСТОВЕРЯВАТ С ТЯХ.

Информацията, която предоставят при поискване компетентните административни органи , трябва да бъде в писмен вид и под формата на надлежно оформен документ - заповед, удостоверение, справка, социален доклад, договор за предоставяне на социални услуги, решение, включително съдебни решения, служебни бележки , разпореждания , протоколи, други писмени документи .

Документите, които издават компетентните административни органи, при поискване от органите предоставящи правна помощ, са за нуждите на производството за предоставяне на правна помощ, касаят конкретно лице, по чието искане е образувано производството и удостоверяват наличието на някое/и от законоустановените предпоставки за предоставяне на правна помощ.

1. Агенцията за социално подпомагане, чрез своите регионални структури на областно и общинско ниво , въз основа на данните от регистрите, които води, издава и предоставя при необходимост следните документи свързани с предоставянето на правна помощ:

- Заповед на директора на дирекция „Социално подпомагане“, че лицето - кандидат за правна помощ получава месечни социални помощи по чл. 9 или чл. 10 от Правилника за прилагане на Закона за социално подпомагане;
- Удостоверение, подписано от директора на дирекция „Социално подпомагане“, че лицето - кандидат за правна помощ отговаря на условията за получаване на месечни социални помощи по чл. 9 или чл. 10 от Правилника за прилагане на Закона за социално подпомагане;
- Заповед на директора на дирекция „Социално подпомагане“, че лицето - кандидат за правна помощ получава целева помощ за отопление за предходния или настоящия отоплителен сезон, по реда на Наредба № РД-07-5 от 16 май 2008 год. за отпускане на целева помощ за отопление
- Удостоверение, подписано от директора на дирекция „Социално подпомагане“, че лицето - кандидат за правна помощ отговаря на условията за получаване на целева помощ за отопление по реда на Наредба № РД-07-5 от 16 май 2008 год.

- Заповед на директора на дирекция „Социално подпомагане“, че лицето е настанено в специализирана институция за предоставяне на социални услуги ;
- Заповед на директора на дирекция „Социално подпомагане“, че лицето ползва социална услуга – резидентен тип;
- Заповед на директора на дирекция „Социално подпомагане“, че лицето ползва социална услуга звено „Майка и бебе“.
- Заповед на директора на дирекция „Социално подпомагане“ за временно настаняване, по административен ред, на дете в приемно семейство или в семейство на роднини или близки, социална услуга- резидентен тип и в специализирани институции;
- Социален доклад от директора на дирекция „Социално подпомагане“ за детето .
- Декларация от роднини или близки на детето;
- Справка от регистъра на дирекция „Социално подпомагане“ за вписаните приемни семейства;
- Съдебно решение за настаняване на дете по реда на Закона за закрила на детето;
- Писмена информация и/ или социален доклад налице ли са условия за определяне на конкретно дете, че е „дете в риск „ по см. на Закона за закрила на детето;
- Писмена информация подадено ли е заявление за ползване на някоя/и от социалните услуги от лицето.

Горепосочените документи се изискват и издават от съответната дирекция „Социално подпомагане“ по настоящ адрес на лицето, кандидатстващо за правна помощ.

2. Националният осигурителен институт, чрез своите териториални поделения в областните административни центрове в страната, въз основа на данните от Регистъра на пенсионерите и Регистъра на обезщетенията за болест, майчинство и безработица, издава и предоставя при необходимост следните документи, свързани с предоставянето на правна помощ:

- Разпореждане на ТП на НОИ за отпусната пенсия/и по видове и размер.
- Справка за наличието на упражнено право на пенсия за осигурителен стаж и възраст ;
- Справка за размер и вид на пенсия и добавка;
- Справка за доход от пенсия и добавка.
- Разпореждане на ТП на НОИ за отпуснато парично обезщетение за безработица и неговият размер;
- Справка за изплатено парично обезщетение за безработица по период на обезщетението и по период на дата на ведомост/дата на плащане.
- Писмено удостоверение, че лицето не е подало заявление за парично обезщетение за безработица и не получава такова.
- Справка за изплатено парично обезщетение при временна неработоспособност , трудоустрояване и майчинство и /или помощ по период на обезщетението и по период на дата на ведомост/дата на плащане.

Горепосочените документи се изискват и издават от съответното териториално поделение на НОИ по настоящ или постоянен адрес на лицето, кандидатстващо за правна помощ.

3. Агенцията по заетостта, чрез своите териториални поделения – Дирекциите „Регионална служба по заетостта“ и „Бюро по труда“, въз основа на данните от Регистъра на търсещите работа лица, издава и предоставя при необходимост следните документи свързани с предоставянето на правна помощ:

- Удостоверение от съответното Бюро по труда, че лицето е безработно и регистрирано като търсещо работа и от кой момент ;
- Справка за статус на търсещо работа лице.

Горепосочените документи се изискват и издават от съответното териториално поделение на Агенция по заетостта по настоящ или постоянен адрес на лицето, кандидатстващо за правна помощ.

4. Национална агенция по приходите, чрез териториалните си дирекции, въз основа на данните от Регистъра за уведомяванията за сключване, изменение или прекратяване на трудов договор и уведомявания за промяна на работодател, както и въз основа на регистъра за подадените данъчни декларации, издава и предоставя при необходимост следните документи:

- Справка за актуално състояние на всички трудови договори за физическото лице;
- Удостоверение за декларираните данни .
- Справка за декларираният годишен доход на лицето.

Горепосочените документи се изискват и издават от съответната териториална дирекция по постоянен адрес на лицето, кандидатстващо за правна помощ.

5. Агенция по вписванията, въз основа на данните от Имотния и Търговския регистър, които води, издава и предоставя при необходимост следните документи:

- Справка от имотния регистър по персонална партида на физическото лице;
- Справка от търговския регистър за участие на физическото лице в търговски дружества.

6. Министерство на вътрешните работи , чрез своите структури- районни полицейски управления, дирекции „Миграция“, Пътна полиция, издава и предоставя при необходимост следните документи:

- Удостоверение от Пътна полиция за собственост на превозно средство- регистрирани превозни средства на името на лице, кандидатстващо за правна помощ.
- Справка от дирекция „Миграция“ за статута на лице – чужденец , кандидатстващо за правна помощ.
- Документи, идентифициращи лице, кандидатстващо за правна помощ, като жертва на домашно или сексуално насилие или трафик.
- Друга писмена информация и документи от значение за предоставянето на правна помощ на лице, кандидатстващо за такава.

7. Държавната агенция за бежанците издава и предоставя при необходимост:

- Писмена информация и документи, идентифициращи дадено лице, като лице търсещо международна закрила по реда на Закона за убежището и бежанците и нуждаещо се от правна помощ и/или
- Документ, удостоверяващ, че същото е настанено в бежански център и се нуждае от правна помощ.

8. Държавна агенция за закрила на детето издава и предоставя при необходимост;

- Писмена информация и документи, които може да предостави в рамките на осъществяваните от агенцията правомощия, касаещи дете, което се нуждае от правна помощ.

9. Националната и местните комисии за борба с трафика на хора издават и предоставят при необходимост :

- Писмена информация и документи, удостоверяващи, че лицето е жертва на трафик и/или
- Лицето е настанено в приют или в център за закрила и помощ .

10. Министерство на регионалното развитие и благоустройството, чрез Главна дирекция „Гражданска регистрация и административно обслужване“, въз основа на данни от Регистър „Класификатор на настоящи и постоянни адреси“ или Регистър“ Национална база данни „Население“ или Регистър на актовете за граждански брак , издава и предоставя при необходимост :

- Справка за постоянен или настоящ адрес на лицето, кандидатстващо за правна помощ.
- Справка за родственост;
- Справка за семейно положение;
- Справка за брак.

VIII. СРОКОВЕ ЗА ПРЕДОСТАВЯНЕ НА ИНФОРМАЦИЯТА.

Съгласно чл. 42 от Административно-процесуалния кодекс срокът за предоставяне на информация от друг орган /държавен или общински/ е 5-пет дневен от датата на поискването.

В някои специални закони са въведени други срокове за предоставяне на документи при поискване .

При всички случаи срокът за предоставяне на поисканата информация трябва да бъде разумен.

Органът, който изисква информация, може също да определи срок за предоставянето ѝ.

В случаите, когато се касае за изтичане на процесуални, давностни или установени със специални закони срокове за предявяване на искиове или жалби , срокът за предоставяне на информацията трябва изрично да бъде посочен в искането или информацията да бъде предоставена незабавно по възможно най-бързия, лесен и официално приет начин за предоставянето ѝ.

IX. НОРМАТИВНИ ПРОМЕНИ, НЕОБХОДИМИ ЗА ПРИЛАГАНЕТО НА МЕХАНИЗМА.

В Закона за правната помощ е необходимо да се направят изменения и допълнения, които да регламентират служебния електронен обмен на информация, за заявителите на правна помощ, между органите, предоставящи правна помощ и съответните компетентни ведомства. Тези промени ще ускорят процедурата по предоставяне на правна помощ и ще облекчат гражданите, като намалят административната тежест върху тях при снабдяването им с необходимите документи за установяването на факти и обстоятелства по чл. 22 и чл. 23, ал. 3 и ал. 4 от ЗПП.

В Дирекция „Съвет по законодателството“ към Министерство на правосъдието е внесен проект на Закон за изменение и допълнение на Закона за правната помощ регламентиращ

правото на НБПП служебно да събира информация за заявителите на правна помощ и да се снабдява с необходимите документи от съответните компетентни органи по електронен път.

X. АДМИНИСТРАТИВНО ОРГАНИЗАЦИОННИ МЕРКИ И ДЕЙСТВИЯ ЗА ПРИЛАГАНЕТО НА МЕХАНИЗМА ЗА СЛУЖЕБНО СЪБИРАНЕ НА ИНФОРМАЦИЯ.

Автоматизирането на процесите по предоставянето на документи, чрез премахване на изискването за представяне на някои официални удостоверителни документи на хартиен носител, ще ускори и процедурата по предоставяне на правна помощ.

В тази връзка в изпълнение на Решение № 496 от 29 август 2017 год. на Министерски съвет, присъединяването на Националното бюро за правна помощ и получаването на реален достъп до средата за междурегистров обмен на данни – REGIX към Държавната агенция за електронно управление ще улесни не само заявителите на правна помощ, но и работата на служителите от НБПП и ще се постигне по-голяма бързина при събирането на доказателства за производството по предоставяне на правна помощ и по-висока ефективност на процедурата.

Механизмът за електронен обмен на данни е в ход, като със Заповед № ДАЕУ-5480/07.11.2017 год. на председателя на Държавната агенция за електронно управление е наредено да се осигури на Националното бюро за правна помощ реален достъп до данни от следните регистри и справки :

- Регистър на пенсионерите /Национален осигурителен институт/ - Справка за наличието на упражнено право на пенсия за осигурителен стаж и възраст; Справка за размер и вид на пенсия и добавка; Справка за доход от пенсия и добавка.
- Търговски регистър /Агенция по вписванията/- Справка по физическо лице за участие в търговски дружества;
- Регистър на уведомленията за сключване, изменение или прекратяване на трудов договор и уведомления за промяна на работодател /Национална агенция по приходите/- Справка за сключване, изменение или прекратяване на трудов договор и уведомления за промяна на работодател /без поле „Заплата/.
- Регистър на българските документи за самоличност и Единен регистър на чужденците /Министерство на вътрешните работи /- Справка за лице по документ за самоличност; Справка за физическо лице-чужденец.
- Регистър на актовете за граждански брак, Национална база данни „Население“ и Класификатор на настоящи и постоянни адреси /Министерство на регионалното развитие и благоустройството/- Справка за семейно положение, Справка за брак, Справка за съпруг/съпруга, Справка за родственост, Справка за постоянен адрес, Справка за настоящ адрес.

За осигуряването на реалното функциониране на Системата за електронен обмен на данни в ход е техническа подготовка .

За документите, които не могат да се осигурят чрез средата за междурегионен обмен на данни-REGIX към Държавната агенция за електронно управление, органите по предоставяне на правна помощ – Националното бюро за правна помощ и съдът, е необходимо да сключат споразумения със съответните компетентни административни държавни органи във връзка със служебния обмен на информация помежду им, необходима за процедурата по предоставяне на правна помощ на лица по реда и при условията на Закона за правната помощ.

Споразуменията следва да уреждат реда, условията и начина на осъществяване на взаимодействието и осигуряването на исканата информация, нейният вид, отговорните длъжностни лица от съответните дирекции/отдели на органа, сроковете за предоставяне на информацията, разпределение на отговорностите по обмена на информация на органите, които искат и органите, които предоставят информация, обхвата на данните, начина, по който ще се осъществява служебния обмен на информация – чрез автоматизиран информационен обмен на данни или чрез писмена кореспонденция на хартиен носител. Това ще доведе до улесняване на работата на служителите на договорилите се страни и ще доведе до по-голяма бързина на процедурите.